

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

En thybo søger i gamle spor

- tilbage til årene 1939 - 1945

*En beretning om besættelsestiden
- også kaldet »De fem forbandede år«
Af Chr. Houmark Hammer*

En thybo søger i gamle spor

- tilbage til årene 1939 - 1945

Dette er ingen roman, men oplevelser fra det virkelige liv.

At Danmark var besat af tyskerne under 2. verdenskrig - det ved de fleste.

Men hvad der egentlig skete i det danske samfund,
det er der kun få nulevende som ved noget om.

Tilværelsen i Thy lignede nok det øvrige land,
med den forskel, at der var mange tyskere stationeret her, og derfor var
mange nødt til at leve tæt på fjenden.

Man kan dele befolkningen dengang i flere kategorier. De fleste prøvede at
lukke øjnene for, hvad der foregik, og levede efter de forskrifter, som kongen
og regeringen angav.

Men nogle beundrede tyskerne for, hvad de havde opnået i krigens første år,
og troede på det nye Europa under Tysklands førerskab. Det kommer til
udtryk ved de mange frivillige, som meldte sig til forskellige tyske korps.

Mange betalte herfor med deres liv.

Alene Frikorps Danmark havde 4000 faldne.

Og så var der også mange, der benyttede lejligheden til at få økonomisk
fordel af besættelsen.

Men både konge og folketing stod bag en regering, som samarbejdede med
tyskerne og hjalp Hitler med hans grusomme krig. Denne regering var
sammensat af alle de gamle politiske partier, men den svigtede total.

Derfor blev Danmark ude i den frie verden regnet for Nazisternes
forbundsfæller. Winston Churchill kaldte Danmark Hitlers lille kanarieflugl.

Det var først de sidste 2 år af krigen modstandsbevægelsen kunne præstere
angreb på tyskerne, der var så vellykkede, at det blev kendt i den frie verden.

Det var kun et lille antal af befolkningen, som var aktiv her.

Men det er dem, som eftertiden kan takke for, at Danmark igen kan være sig
selv bekendt.

Prøv at forstå situationen dengang. Alle som lydigt fulgte regeringens
forskrifter, var gode samfundsborgere. Modstandsfolkene var oprørere,
og skulle straffes.

*Chr. Houmark Hammer blev født i Stagstrup 1922.
Var 1940 landvæsenselev på Djursland.
1941 landvæsenselev på Koldingegnen.
1942, efter faderens pludselige død, bestyrer hos moderen
på Aagaarden hjemme i Stagstrup.*

*Var med i modstandsbevægelsen i Thy,
da forbindelsen i februar 1944 blev knyttet til S. O. E.
(Special Operations Executiv) ved kaptajn Ejby Nielsen.*

*Deltog for modstandsbevægelsen i oprydningen efter
tyskerne maj-juni 1945. Juli måned for militærets
Parkkommando »Sektion Nordvest«.
Officererne var de samme: Kaptajn Sabro,
kaptajnløjtnant Fjerring og overofficiant Løkkegaard.*

*Forsidefoto:
Store Torv i Thisted under besættelsen*

Chr. Houmark Hammer

En thybo søger i gamle spor

- tilbage til årene 1939 - 1945

En beretning om en tid der var anderledes

*Bogen omhandler besættelsestiden
- også kaldet »De fem forbandede år«*

YDE SØRENSENS FORLAG
2005

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning	5
Hos Aage Nikolaisen »Kejsergaarden« 1939-40	7
9. april - Kejsergaarden	11
Rosenlund 1940	13
Rosenlund 1941	17
Hvidsten 1943-44	19
Thy 1942	23
Stagstrup 1942-43-44	26
Vejledning til Vagtværnet 1944	31
Thy og Mors 1944-45	33
Nedkastning Thy og Mors 1944-45	35
Irup 1945	38
Benzin	40
Benzin og Gestapo 1945	41
Efterretning 1943-44-45	43
Efterretningstjenesten	45
Flugtrute Thy - Sverige - Scotland.....	48
Flugtrute 1945	50
Flugtrute 1945	52
Flugtrute 1945	54
Flugtrute 1945	56
Ray Harington og Bert Winwood	58
Flugt	60
Flugt 2	62
Flugt 3	64
Flugt 4	66
Luftkrig over Thy 1939-45	72
Luftkrig over Thy 1943-45	74
Forskelligt i Midtthy og Thisted 1944-45	76
Klokken er fem minutter før tolv - illegale blade 1942-45	79
En side af det illegale blad »Klokken er fem minutter før tolv«	83
Forskelligt fra illegalt blad 1945	85
Antallet af danske frivillige og faldne i tysk krigstjeneste 1940-45	86
Uheld under sabotage 1945	88
Sabotage i Snedsted	90
Mors 1945	92
Mors 1945	94
4. maj - Sundby Thy	95
Maj 1945 - hovedkvarter, realskolen.....	96
Realskolen Thisted	98
Staben i Thisted	99
Oprør - Georgiere	101
Englænderne kommer	103
Kørselskontor	105
Samling af krigsmateriel	108
OT-lejr	110
Slut med oprydning	114
Slut med modstandsbevægelse.....	117
Afslutning	118

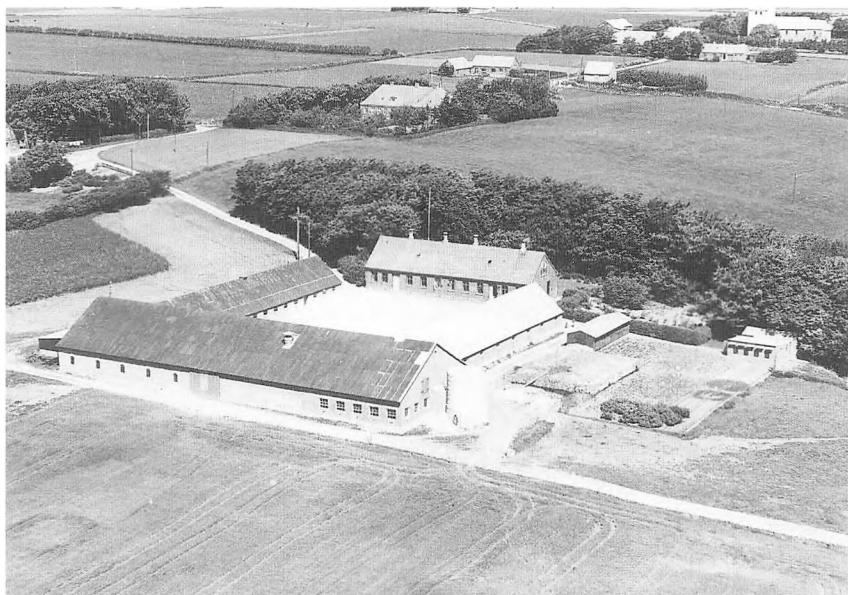
Indledning - 1939-45

Som ung landmand i disse år, oplevede jeg en tid som var meget anderledes, når man sammenligner med forholdene i det 21. århundrede. Og det er jo ikke blot, fordi det er så længe siden. 2. verdenskrig, og hvad der var forbundet med denne tid, er noget som ingen ønsker tilbage. Selv om der er skrevet mange bøger om emnet, er det mit indtryk, at mange mennesker ikke forstår, hvad der egentlig foregik i Danmark dengang.

Det var en periode, som vist ingen er særlig stolte over. Hele Danmark arbejdede for tyskerne, nogle mere frivillig end andre, men resultatet var det samme - enten man var landmand og måtte aflevere produktionen til Tyskland - eller som arbejder - var tvungen af fagforening til at arbejde for Nazisterne.

Efter krigen var de fleste enige om, at det talte man ikke om.

Dette afsnit i vores historie skulle vi glemme hurtigst muligt. Men nu da det hele er kommet på afstand, er det blevet mere interessant.

Gården i Stagstrup, hvorfra jeg observerede luftkrig.

Befolkningen oplevede årene meget forskelligt. Det er der flere forklaringer på.

Det var nok tilfældigt, om man kom i nærheden af større begivenheder. Og modstandsbevægelsen, her var det bekendtskaber og nok også ret tilfældigt om man fik kontakt. På grund af mærkelige sammentræf blev min person inddraget i flere begivenheder dengang.

For mit vedkommende blev de to første krigsår tilbragt i to gode pladser, hvor man begge steder havde god føling med, hvad der skete i de år. Det første år af krigen, var på Djursland, og det andet år syd for Kolding, tæt ved den gamle grænse.

Det var som landvæsenselev, og begge steder spiste vi sammen med familien, og der blev snakket frit om den mærkværdige situation, Danmark var havnet i.

På grund af disse to pladser kom jeg tæt på begivenheder, som vanskeligt kan glemmes.

Min første husbond var medlem af Landbrugsrådet og sad 3-4 dage om ugen i København.

Min næste husbond var folketingsmand og formand for Bondepartiet, så han sad også i hovedstaden det halve af tiden. Når de kom hjem, fortalte de om, hvad der skete i landet.

Min første husbond gav os det råd, at dersom der var oplevelser, der var værd at gemme på, så skulle vi skrive det ned, for ellers ville det hurtigt blive så sløret i erindringen, at meget ville gå tabt. På grund af det gode råd har jeg haft en mappe med mange beskrevne papirlapper, og efter at landbruget er solgt, blev der tid til at få det renskrevet.

Og det er ud fra det, jeg vil prøve at fortælle lidt.

Nazisterne bildte tyskerne ind, at de var overmennesker. (De var herrefolket).

De skulle erobre Europa og skabe 1000 års riget. Her skulle der være gode forhold for alle Germanere. Alle andre folkeslag var undermennesker, og skulle behandles derefter.

Hvor utroligt det end lyder, så gik et gl. kulturfolk, som vi anså tyskerne for, med på ideen. Hitler og Stalin lavede en fælles aftale, og så gik de i gang med at overfalde deres naboer.

Således var situationen 1. nov. 1939, hvor en ung knægt på 17 år ville se, hvordan verden var uden for Stagstrup.

Min første plads var på "Kejsegaarden", Djursland. Gården var kendt som en god læreplads.

Hos Aage Nikolaisen »Kejsegaarden«

1939-40

Måske kan det interessere nogen at læse om, hvordan livet formede sig på landet dengang. Selvfølgelig var der store forskelle, også i denne periode, men her er lidt om, hvad jeg oplevede. Fra 1. nov. 1939 til 1. nov. 1940 var jeg landvæsenselev, som det kaldtes dengang, på "Kejsegaarden" lidt syd for Grenå, hos Aage Nikolaisen og hans flinke hustru, kgl. operasangerinde Birgit Engell. Arbejdsstyrken bestod af forvalter, 6 elever, 2 faste daglejere, fodermester, staldkarl, husjomfru, køkkenpige og stuepige.

Arbejdsdagen for os elever, begyndte kl. 6 med staldtjeneste, som bestod i strigling af vores hesteforspand, udmugning og forberedelse til dagens arbejde.

Kl. 6.30 var der morgenmad, som bestod af kogt mælk, med store rugbrødsklumper, derefter kaffe med rugbrød og sigtebrød med pålæg.

Kl. 7.00 stillede vi i hestestalden, hvor forvalteren gav hver enkelt af os, ordre for dagens arbejde. Kl. 11.45 skulle vi være i stalden igen, hestene skulle på plads, og så overtog staldkarlen fodring, og vi fik lidt tid til at vaske det værste snavs af, og iføre os en jakke, som vi havde til formålet.

Kl. 12,00 spiste vi middagsmad sammen med Nikolaisen og fru Birgit Engell. Arbejdsdagen fortsatte uden pauser fra kl. 13.00 til 17.45. Kl. 18,30 var der aftensmad, som de første 5 dage i ugen, bestod af byggrød kogt med mælk. Vi afsluttede med te og brød med pålæg. Lørdag aften fik vi labskovs istedet for grød. Søndag fik vi et meget fint traktement Søndag var den eneste fridag, og da vi næsten alle havde langt hjem, blev de fleste af os på gården. Vores samlingsstue var ved siden af familiens dagtigestue. Her stod altid en stor skål med årstidens frugter, som vi kunne forsyne os med. Der var en stor frugthave, så der var råvarer nok.

Ved middagsbordet var min faste plads ved siden af Birgit Engell, fordi jeg var den yngste. Men når der var gæster, så måtte jeg rykke for dem. Ellen Malberg var der flere gange. Maleren Troels Trier fra Vallekilde malede flere af sine landskabsbilleder med sortbrogede køer køer her.

Flere andre fra kunstens verden overnattede, når de kom forbi. Så jeg kan prale med, at have siddet til bords med disse gæster.

I Grenå havde landbrugskonsulent Larsen-Ledet startet en landbrugsundervisning, der var tilrettelagt for unge mennesker som os. Det var det første sted i landet, men blev hurtigt efterlignet andre steder. Her cyklede vi ind onsdag aften, og som regel også lørdag eftermiddag. Vi var kun 12-15 deltagere. Men fru Larsen-Ledet serverede kaffe og hjemmebagte boller for os, og vi var meget glade for dette kursus.

9. april 1940 husker jeg som i går. Da vi kom ind til middag, blev vi modtaget af fru.

Hun græd og var meget ulykkelig. Hun sagde:« Nu skal vi have det hele om igen, jeg kender dem - de banditter.»

Fru Birgit Engell havde været flere år ved Statsoperaen i Berlin. Ved starten af 1. verdenskrig 1914 var hun på turne i Belgien. Hun fortalte at tyskerne havde dræbt mange civile her i krigens første dage. Tyskerne forbød indbyggerne i de byer, som de skulle igennem, at stå ved vinduerne. Gjorde de det alligevel, så skød soldaterne på dem, når de marcherede forbi.

Fruen havde som operasangerinde, optrådt på flere teatre rundt omkring i Europa og sluttede på Det Kongelige Teater i København.

Vores husbond - Aage Nikolaisen, var i bestyrelsen for De Jydske Landboforeninger.

Her var det en tradition, at ungskuet havde gæstespil fra Det Kongelige Teater.

Således lærte Nikolaisen, Birgit Engell at kende. Hun blev frue på "Kejsegaarden", og med en husjomfru til det praktiske, blev hun en "husmor", som vi satte stor pris på.

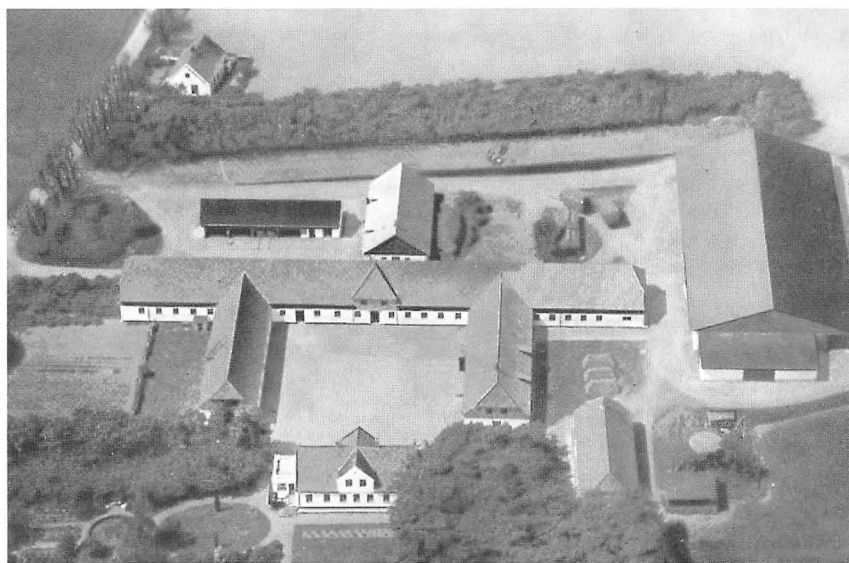
Jeg var så uheldig, at få et knæ beskadiget. Det medførte en tid, som patient i et gæsteværelse.

Her var den ene væg fyldt med billeder fra de roller Birgit Engell havde optrådt i dengang. Fruen kom med flere bøger, og hun forærede mig også nogle billeder.

Fru Birgit Engell i tysk teater.

Kejsegaarden.

Høstgilde for medhjælpere med familie

1. Vores husbond, Gdr. Aage Nikolaisen.
2. Vores flinke værtinde Kgl. operasangerinde Birgit Engel.
3. Forvalter Rasmus Rasmussen. Han blev myrdet af tyskerne 1945.
4. Kristense. Husjomfru, som dygtigt stod for husholdningen i det store hus. Hun blev gift med Rasmus Rasmussen i 1942, og de købte gård, men fik kun kort tid sammen.
5. Frede der blev forvalter hos Madsen Mygdal, »Edelgave«, kom 1941 med Frikorps Danmark til Rusland.
6. Jens Stenz, der sammen med mig kom til Valdemar Thomsen, »Rosenlund« november 1940. Men efter opholdet her, kom han hjem til sin fars gård på Randerseggen. 1943 kom han med i Hvidstensgruppen. Gestapo sendte ham til Tyskland 1944, men han var heldig og overlevede.
7. Hans Henrik var eneste søn fra en større gård. Han mistede sin far tidligt, og var derfor opdraget og uddannet til at overtage gården, når han fik den fornødne alder. Men 1947 kom han op til os i Thy, og fortalte at han var svigtet af sin nærmeste familie. (Økonomi under krigen). Han var hos os i nogen tid, før han rejste til USA. Der afgik han ved døden kort tid efter.
8. Erik Friis. Efter dødsfald i familien, var der kun ham til at overtage slæggården »Marslev« på Fyn. Derfor gik han i gang med en landmandsuddannelse, selv om han lige havde afsluttet lægestudiet.
9. Ove Lunden. Hans far var forpagter på »Dyrehavegaard« ved Kolding. Derfor besøgte Jens Stenz og jeg denne gård mange gange i det år vi var på »Rosenlund«.
10. Det var mig, og gør vi status over livet for os unge mennesker, der her startede vores tilværelse, så må vi nok erkende, at krigstiden blev meget alvorlig for de fleste af os.

9. april - Kejsegaarden

Allerede om morgenen var vi klar over, at Danmark nu var med i krigen.

Vi lå øjensynlig på ruten til Norge, hele dagen blev vi overfløjet af de sorte bombefly. Det var forår nu, efter en lang og streng vinter. Vi var 3 elever, sammen med forvalteren, ifærd med at planere et areal, hvor der havde ligget roer. Forvalteren Rasmus Rasmussen sagde, da vi så de uhyggelige sorte fly, dekoreret med kors og hagekors: "Gid vi kunne nå op til dem, de sataner". For ham, men også for de fleste af vi andre, blev denne dag indledningen til en tid, som fik meget alvorlige følger.

Forvalteren, som vi kaldte "Ras", blev gift med vores husjomfru, de købte gård på Djursland. Men allerede kort tid efter blev han arresteret af tyskerne. Man har aldrig fundet spor af ham siden. Hans store forseelse var, at han havde to af politiets automobiler stående i laden.

Forkarlen Frede, var min gode ven dengang, og vi havde taget plads på en stor gård i Nordjylland. Men forhenværende statsminister Madsen-Mygdal og Nikolaisen var gode bekendte, og min ven var meget dygtig, derfor havde Nikolaisen allerede lovet Frede til Madsen-Mygdal som underforvalter. Vores aftale blev annulleret, og Frede kom over på Madsen-Mygdal's mønstergård "Edelgave" på Sjælland. Fredes mor var sydslesviger, og sammen med opholdet hos Madsen-Mygdal, hvor der kom tyskere, var det nok medvirkende til, at han kom med i "Frikorps Danmark" så snart det blev oprettet, og sendt til den russiske front, hvor danskerne var lovet et gods, når de russiske undermennesker var nedkæmpet.

Det er forkert at tro, det kun var nazister, som meldte sig til "Frikorps Danmark" her i 1941. De som meldte sig længere hen i krigen, var måske en anden type.

Men i begyndelsen af krigen, var der flere, der så kommunismen som den største fare. Kort tid før 1939-40 overfaldt Sovjet brutalt Finland og de baltiske stater. Det var en begivenhed der rørte de fleste danskere dybt. Mange rejste til Finland og meldte sig som frivillige for at kæmpe mod russerne, og af dem var der nu flere, der meldte sig igen.

Kun ca. et år før Frede meldte sig til "Frikorps Danmark" var han sammen med vi andre i et sammenstød med tyske soldater i Grenå. Vi var 4 elever fra "Kejsegården" som en søndag aften, cyklede til restaurant

"Pavillon" beliggende lidt uden for Grenå, i et dengang stort grønt område. Da vi ankom så vi, at der var anlagt en stor tysk teltlejr for artilleri i nærheden. Men vi kom for at se skuespillerne Kis Gregers og Kai Abramsen, der optrådte i restauranten. Efter forestillingen sad vi ved små borde og drak kaffe, mens der blev spillet op til dans. Der var temmelig mange mennesker, også tyske soldater.

En tysk soldat kom og inklinerede for en ung dame, der sad med sin kæreste ved bordet lige ved siden af os.

Hun nægtede at danse med soldaten, og straks var alle tyskere i voldsomt oprør. De overfaldt kæresten, og sprang op på bordene og råbte, det var en fornærmelse mod den tyske Værnemagt. Vi danskere ville ikke sidde stille og se på dette overfald, og der var optræk til et voldsomt slagsmål. Men lejren var jo tæt ved, og meget hurtigt kom der en gruppe tyske feltgendarmer løbende ind med fældede bajonetter, og ryddede salen for både danskere og tyskere, så vi kom tidligt hjem.

En varm dag i høst kommer Nicolaisen samt Birgit Engel og Kristense med kaffe.

Rosenlund

1/11-1940 til 1/11-1941

Det var så to af os fire, som stod på marken 9. april.- Nr. 3 Jens Stenz, kom med i Hvidsten-gruppen.

Nr. 4 det var mig.

Efter at Frede og min aftale om Hvoruptorp blev annulleret, kom Jens Stenz og jeg, ved lidt af et tilfælde, 1. nov. 1940 til en gård syd for Kolding, hos folketingsmand Valdemar Thomsen, som var formand for Bondepartiet. Bondepartiet var tæt knyttet til L.S. (Landbrugernes Sammenslutning).

L.S. var egentlig en upolitisk sammenslutning, dannet for at gennemføre landbrugets krav om kriseforanstaltninger. Men under besættelsen førte L.S. desværre en meget tysk-venlig politik.

Fru Thomsen var ikke helt med på samme tyskvenlige kurs, som L.S. og Bondepartiet.

En samtale med fruén sommeren 1941, giver et godt billede af situationen dengang.

Ved middagsbordet en søndag fortalte hun os, at dagen før havde hun og manden været til sølvbryllup.

Det var hos L.S. formanden, Knud Bach, Rønge.

Hun fortalte følgende fra festen, som hun vist syntes var en dårlig oplevelse.

Festen blev holdt i forsamlingshuset og gæsterne sad ved bordet. Pludselig begynder orkesteret at spille "Deutschland über alles", samtidig bliver fløjtdørene lukket op, og ind marcherede Knud Bach's to sønner i tysk S.S. uniform, og tog plads ved sølvbrudeparret.

Jens og jeg blev i dårligt humør ved at høre denne beretning. Vi undrede os over, at dette virkelig kunne finde sted i Danmark. Men L.S. havde desværre temmelig mange medlemmer dengang.

Kort tid efter fortalte fruén, at Kaj Munk skulle tale på Skamlingsbanken, det troede hun var noget for os.

Cyklen var faktisk det eneste befordringsmiddel vi kunne bruge dengang, men det var søndag, og vi havde fridag, og selv om der var temmelig langt, så cyklede vi til Skamlingsbanken, for at høre Kaj Munk.

Rosenlund.

Det var et friluftsmøde, der var mange mennesker. Men vi var heldige og kom til at sidde tæt på talerstolen, og kom så til at høre en af hans berømte taler.

Jeg kan se Kaj Munk for mig endnu. Han var en ualmindelig god taler, (man var ikke i tvivl om, at han mente det, han sagde). Han angreb tyskerne og nazisterne i skarpe vendinge, og sagde at samarbejds-politikken var uværdig.

Sønnen på gården var kredsformand for Koldingegnens ungdomsforeninger. Vinteren 1941, var denne forening vært for Det kongelige Theaters forestilling, Kaj Munk's "Niels Ebbesen."

Salen var fyldt til sidste plads. Kaj Munk var selv tilstede. Han fortalte før tæppet gik, om sine tanker med skuespillet.

Men det var ikke vanskeligt at drage sammenligninger til tiden, vi levede i dengang, og "Niels Ebbesen", blev hurtigt forbudt af tyskerne.

Her i 1941 fik vi krigens sande ansigt at se. Selv om Valdemar Thomsen var formand for Bondepartiet, så mærkede vi ikke til nazistiske sympartier, det var en meget god plads. Jens Stenz og jeg var begge 18 år, da vi ankom til gården. Vi havde et værelse i stuehuset med centralvarme, det var ikke særlig almindeligt dengang. Vi havde også ophold sammen med familien, og spiste sammen med dem. En gang om ugen,

blev der afholdt kortspil-aften, (Lhombre) og selvfølgelig blev tidens alvorlige begivenheder også drøftet.

Vi havde en meget barsk snevinter i 1941. Midt på vinteren havde tyskerne udset vores gård som træningsområde for deres 75 mm. artilleri. Til gården hørte et større skovområde, og de ville skyde hen over skoven, med nedslagsområde på markene som tilhørte gården "Wisingsminde". Markørerne skulle opholde sig i skovkanten - vores skov. Vi fik tilbud om at blive evakueret, mens det stod på, men det endte med, at vi blev på gården. Vi kunne forestille os at vi var ved fronten. Granaterne fløjtede hen over hovedet på os. Det stod på i flere dage. Da det var overstået og vi kom på skovarbejde igen, så vi at tyskerne havde haft flere nedslag i skovkanten, hvor vi havde stabler med bøgeklov. De store træstykker var spredt rundt omkring. Og der var huller i den frosne jord. Jorden var frosset i mere end 1 meters dybde. Man sagde, at tyskerne havde ramt deres markører som var posteret her.

Ingen samarbejde

Lunderskov Idrætsforenings mellemrækkehold, foran mindesmærket for general Olaf Rye. Fotograferet efter turneringskamp i Fredericia - 1941. Jeg sidder i forreste række til venstre. Lunderskov var dengang en vigtig jernbanestation. Her samledes flere banelinier, og DSB havde flere servicefunktioner her. Derfor var der mange jernbanefolk i byen, og flere på vores hold, var ansat hos DSB.

Jeg spillede på dette hold hele turneringen.

Vejen som lå ca. 10 km fra Lunderskov, havde margarinefabrikken Alfa. Ejeren af denne fabrik var så glad for fodbold, at han opsøgte gode spillere, og lovede dem stillinger, dersom de flyttede til Vejen.

Det virkede godt, og den lille by Vejen - fik et hold i 1. division, og fik flere spillere på landsholdet. Efter 9. april var Danmark spærret inde, og der var kun Sverige at spille landskamp med. Divisionsturneringen blev delt op i øst og vest, fordi det var meget vanskeligt at rejse over længere afstande. Landsholdets venstre wing, Villy Petersen, var fra Vejen. Nu var situationen således, at han fik tid til at træne med Lunderskov, og vi synes selv, at vi fik et godt hold.

Engang i sommeren 1941 fik vi en anmodning fra »Den tyske Værnemagt« om at spille fodboldkampe med dem.

Spillerne holdt afstemning. Men ingen ville være med.

Det er vist almindeligt kendt, at tyskerne foregav det var en fredelig besættelse af Danmark. Men Lunderskov Idrætsforening ønskede ikke at hjælpe tyskerne med at udbrede denne opfattelse.

Rosenlund 1941

Rejser over lange afstande, kunne godt være besværlige dengang. Påsken 1941 rejste jeg hjem på ferie. Jeg havde fået at vide, at forbindelsen til Thy, dengang var bedst over Ringkøbing. Ved 12-tiden startede jeg til Lunderskov, det var et vigtigt jernbaneknudepunkt dengang. Men toget var meget forsinket p.g.a. tyskerne militære-transporter. Tyskerne brugte det danske jernbanenet, til både krigsmateriel og soldater. De brugte deres egne tog, såvel som de danske. Jeg så mange tyske tog med mere end 50 vogne og udstyret med luftværnsskyts. Men de danske tog blev også brugt, og personvognene var som regel overfyldte, fordi der var så mange soldater med.

Da vi endelig kom afsted, holdt vi flere timer uden for Esbjerg, fordi der var luftalarm. Først efter afblæsning af alarmen, kunne vi køre ind på stationen. Her var det så heldig, at min gamle kammerat, Harald Vang, tømmerens søn fra Stagstrup, kom ind i toget, og så kunne vi underholde hinanden. Men vi havde en meget besværlig rejse foran os.

Toget kom ikke længere end lidt nord for Lem, så blev vi stoppet igen. Englænderne havde bombet et par viadukter ved Velling, banen var helt spærret foran os. Vi blev holdende længe ude på sporet, langt fra bebyggelse. Omsider kom nogle gengas rutebiler og togføreren fik os sorteret. Rutebilen kørte os til Struer, hvortil vi ankom ca. midnat. Tog til Thy, afgik først næste dag, og kun ved en venlig banemands hjælp, lykkedes det for os, at få natlogi i et uopvarmet værelse ude i byen. Hotellerne var optaget af tyskere, og hvad der fulgte med. Fæstningsbyggeriet var allerede godt i gang i Nordvestjylland.

Vi ankom til Stagstrup næste dag om eftermiddagen, mere end et døgn efter, at jeg var startet på hjemrejsen.

Landbruget her hos Valdemar Thomsen, lignede ikke det landbrug vi kendte i Thy dengang. Allerede i 1941 var der malkestald med rørmalkning. Den lå ved græsmarken, hvor køerne gik ude hele sommeren. Svinestaldene blev også tømt om foråret, således at staldene kunne bruges til dyrkning af champignon. Vi havde en gartner, som forestod dette.

I Kolding var der en stor hørfabrik. Det var et godt aktiv dengang. Danmark var jo afskåret fra omverdenen, og manglede næsten alt (bort-

set fra fødevarer). Hørstrået kunne bruges til flere slags stoffer, og af hørfrøet kom der olie, som var meget værdifuldt, og i den sidste ende, kunne avlerne få lidt oliekgager til kørerne. Bl.a. derfor havde vi et areal med både spinde-og oliehør.

A. P. Lunden "Dyrehavegård" var formand for Kolding Hørfabrik. Hans søn var sammen med Jens Stenz og mig året før på "Kejsegården". Derfor kom vi tit ud på "Dyrehavegård" om søndagen, og A. P. Lunden tog os med ud på hørfabrikken, der i perioder arbejdede på søndage. Det spindehør vi avlede, blev høstet med en speciel maskine, som hørfabrikken kom med.

Strået blev trukket op med rod og bundet i neg. Vi havde forskellige leveringsterminer. Det var mit arbejde at levere hørren på fabrikken. Hertil havde vi en stor vogn med gummihjul. Det var meget ualmindeligt dengang.

Når strået var læsset af, blev vognen fyldt med høravner. De blev lavet til et produkt man kaldte fodercellulose.

Alt kunne bruges dengang. Formalingen skete på vores lucernemølle. På denne store slaglemølle fabrikerede vi også lucernemel, både af egne og indkøbte råvarer. Vi havde en fast mand, der passede dette mølleri.

»Slotsmøllen« var et bryggeri i Kolding På grund af benzinmangel, havde de mange heste. Det blev også mit arbejde, at køre halm ud til dem.

Fabriksroer til saftstationen i Kolding avlede vi også. Vi lavede tørv på et moseareal. Vi havde et temmelig stort skovareal med store bøgetræer. Derfor fik vi kløvemaskine, og solgte generatorbrænde. (Benzinens afløser dengang.)

Så det var ikke et helt almindeligt landbrug.

Hvidsten 1943-44

Jens Stenz, havde jeg nu været sammen med i to år - i to forskellige pladser.

Vi havde værelse sammen begge steder, så vi kom til at kende hinanden godt.

Jens var født i Kondrup ved Randers. Hans ældre broder Andreas, boede i Hvidsten, tæt ved kroen.

Derfor var både Andreas Stenz og Jens med fra starten, da kromanden Marius Fiil efter opfordring fra Flemming Juncker, oprettede Hvidstengruppen, nok den mest berømte modstandsgruppe fra den tid.

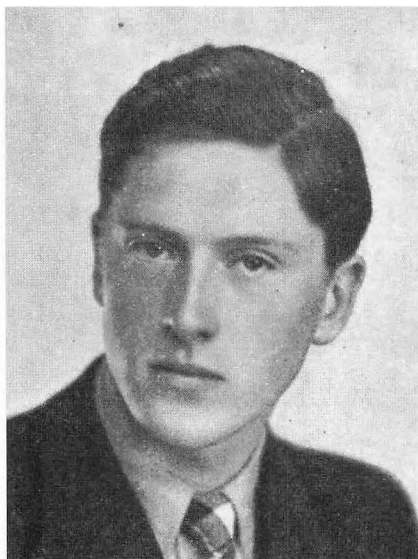
Det var den første gruppe, der modtog våben og faldskærmsfolk i større mængder.

Det fortsatte i ca. et år, indtil tyskerne desværre fangede nogle af de faldskærmsfolk, der var kastet ned ved Hvidsten. Det var danskere, som S.O.E. havde trænet i England.

S.O.E. (Special Operations Executive) var en hemmelig britisk militærorganisation.

Andreas Stenz.

Jens Stenz.

Formålet var at hjælpe modstandsbevægelser i de besatte lande, og i 1940 begyndte man at uddanne danskere, som opholdt sig derovre, til instruktører i våbenbrug, sabotageteknik og lignende.

Der kom ca. 60 S.O.E. folk til Danmark. I det sidste krigsår virkede et par af dem også i Thy.

Godsejer Flemming Juncker og sekretær i Landbrugsrådet, Svend Truelsen blev hjulpet til England, og kom i ledelsen for S.O.E. og var til stor hjælp for den danske modstandsbevægelse.

Gestapo fangede to af de faldskærmsfolk, som var kastet ned ved Hvidsten, og i alt fald een kunne ikke modstå Gestapos forhør. Tyskerne brugte grusomme metoder og fik de oplysninger de ville have.

Det fik katastrofale følger, ikke blot for Hvidsten, men de havde arbejdet rundt i det meste af landet.

*Gudrun og Marius Fiil fotograferet uden for Hvidsten Kro.
Billedet er taget lige før krigen.*

Familien Fiil ejede Hvidsten Kro som sammen med omegnen her var skueplads for et af besættelsestidens mest dramatiske kapitler. Deres indsats fortjener en plads i Danmarkshistorien fremover.

De grupper som havde forbindelse til disse folk, overlevede ikke. Gestapo arresterede foruden Hvidsten, også grupper i Århus, Viborg, Stoholm, Skive, Hornslet, København og Lolland.

11. marts 1944 tidlig om morgenen, mens det endnu var mørkt, kommer Gestapo til Hvidsten.

Gudrun Fiil hører støj udenfor, og da hun ser ud af vinduet, er kroen omringet af mindst 50 tyskere.

Alle fik besøg af Gestapo på samme tid. Kun Andreas er heldig og undslipper, fordi han er oppe og ser tyskerne komme. Han griber en greb, og med den på skulderen slentrer han ud over marken.

På den måde lykkes det ham at slippe væk. Men 8 af gruppens medlemmer blev henrettet.

Jens Stenz slap med livsvarig tysk fængsel. Han var heldig og overlevede.

Han kom hjem med de "Hvide Busser" men da vejede han kun 42 kg. Ca. det halve af hans normale vægt, så det tog lang tid før han kom til kræfter igen.

Da Jens var kommet hjem, var vi nede og besøge ham. Han tog os med til Hvidsten, hvor vi skulle hilse på Gudrun Fiil og hendes to døtre. Gudrun Fiil mistede sin mand Marius Fiil, sønnen Niels Fiil og svigersønnen, Peder Bergenhammer Sørensen. Datteren Kirstine - også kaldet "Tulle" - blev dømt til døden, men det blev ændret til livsvarig tysk fængsel. Men tyskerne skød hendes mand, far og bror. Den anden datter som var hjemme, Gerda, blev idømt 2 års fængsel, selv om hun kun var 17 år.

For familien Fiil og de andre i gruppen, blev det en katastrofe. Forhåbentlig vil eftertiden mindes dem med taknemmelighed. For bl.a. Hvidsten-gruppens indsats var medvirkende til, at Danmark kunne vinde lidt af sin selvrespekt tilbage, så vi ikke ude i den frie verden, blev opfattet som Hitlers og hans gangsters medskyldige.

Vi holder stadig forbindelsen vedlige. Sidst Jens og hustru besøgte os, opfriskede vi begivenheder fra dengang. Nulevende kan nok vanskelig forstå, man dengang kunne være mere bange for danskere, end for tyskere. Men det skyldtes samarbejdspolitikken, der desværre vedblev at trives også efter 29. august.

Det var først efter september 1944, at politiet var helt enige med modstandsbevægelsen. Før den tid, jagede man både allierede flyvere og modstandsfolk.

Jens Stenz fortalte, hvilke bekymringer hans bror Andreas havde under flugten fra Gestapo.

Han slap heldig til København, og havde selvfølgelig falsk legitimation. Men dansk politi var stadig aktiv og arresterede ham. Af frygt for at blive udleveret til tyskerne, turde han ikke fortælle sit rigtige navn. Men heldigvis havde han en bror, der hjalp ham til Sverige.

Og i Sverige fandt han sig en hustru i "Den Danske Brigade".

Thy 1942

Efter at Jens og jeg havde været sammen i 2 år, rejste vi begge hjem til vore forældre.

1943 kom Jens Stenz med i Hvidstengruppen. Fra marts 1944, og indtil krigsafslutning var han nazisternes fange i Tyskland. En forfærdelig oplevelse, som han heldigvis overlever.

Min far døde pludselig i 1942, derfor skulle jeg hjem, og være bestyrer for min mor i Stagstrup.

Nu var jeg næsten 20 år, krigen havde været mere end 2 år.

Så kunne man spørge? Hvordan var det at leve i et besat land!

Vi skulle bære legitimationskort med billede, og blev kontrolleret af tyske soldater og politi.

I Danmark var der mere end 200.000 tyske soldater samt tysk politi og embedsmænd.

Kom vi til Thisted, var der flere tyskere på gaden, end danskere. Søflyvepladsen "Fliegerhorst" mellem Dragsbæk og Tilsted, var en regulær fæstning med mange maskingeværstillinger og luftværnsbatterier - pigtrådsspærringer og løbegrave, samt minefeller og betonspærringer. Her var plads til ca. 1000 mand, foruden et lazaret. Officersmessen er nu en del af Hotel Limfjord.

Trafikken blev ledet uden om, så vi skulle igennem Tilsted for at komme ind i byen sydfra.

Mellem Fårtoftvej og Vegendalvej var der en stor tysk lejr med mange barakker til forskellige formål. Her var også kostforplejning, delt op med særskilte barakker til officerer, befalingsmænd og menige. Denne lejr brugte modstandsbevægelsen sommeren 1945.

Ved Nørre Allé lå barakkerne til Organisation TODT. (Som stod for alt fæstnings-byggeri fra Middelhavet til Nord-Norge). Her var mange lastbiler og entreprenørmaskiner.

Også ved vandtårnet, var der tyske barakker. Civile bygninger i byen, brugte tyskerne efter behov.

Vestkysten var jo befæstet, men også inde i landet var militære anlæg, radar- og pejlestationer.

Stor centrallager for krigsmateriel ved Vandet St. Hanstholm fæstningen var på ca. 9 kvadr. km.

*Værnemagten på Store Torv.
Bemærk generatoren på siden af lastbilen*

Foruden at der blev bygget hele byer af træbaracker, brugte tyskerne skoler, forsamlingshuse, missionshuse og hoteller samt privat indkvartering.

I perioder var der ca. 20.000 soldater på strækningen fra Oddesund til Fjerritslev.

Trafik på vejene var der ikke meget af, det var mest tyske køretøjer. Der kørte nogle få danske lastbiler og rutebiler med generator - en slags kakkelovn, der producerede røggas. Privat bilkørsel blev forbudt allerede i 1939. Benzinen slap op, og trafikken foregik med hestekøretøj eller cykel.

Jernbane driften, havde tyskerne første ret til, (krigsmateriel og soldater.)

For os danskere kunne det være meget vanskeligt at rejse over længere afstande.

Efter disse oplysninger, lyder det mærkeligt, at det officielle Danmark indledte et nært samarbejde med tyskerne. Man kendte udmærket Nazisternes grusomme fremfærd.

Man lukkede øjnene for, hvad der foregik, levede videre som hidtil, og tjente penge på krigen.

Danske minestrygere sejlede foran tyske krigsskibe, når de skulle ud og sprede død og ødelæggelse.

Dansk politi arresterede danske modstandsfolk, og overgav dem til tyskerne. Politistyrken var 1940 på 3500 mand. 1943 var der 9000 mand. Mest til hjælp for tyskerne. Bl. a. til kystbevogtning i Thy.

Danske fagforeninger tvang danskere til at arbejde for tyskerne, på et tidspunkt 40.000 i Tyskland foruden et stort antal her i landet ved flyvepladser og fæstningsværker. Fabrikker og skibsværfter arbejdede også for den tyske rustningsindustri. Danske entreprenørfirmaer arbejdede både i Tyskland og de besatte lande (også med slavearbejdere). Da betonbyggeriet i Thy var færdigt, flyttede mange arbejdere med til Norge.

Vi skulle føde de mange soldater her i landet, men også hele landbrugs-eksporten gik til Tyskland.

Tyskerne havde hårdt brug for vores produktion af levnedsmidler.

Vi fik ingen betaling af tyskerne, det var betaling for Værnemagtens beskyttelse af Danmark.

Der var mange andre uhyrlige eksempler. Flødefronten, kaldte tyskerne Danmark.

Vi havde en streng censur, så vi fik kun det at vide, som tyskerne havde godkendt. Denne censur styrede danskerne selv.

Men politisk var der stort flertal for samarbejdsregeringen - den blev genvalgt 1943.

Stagstrup 1942-43-44

1942 efter faders pludselige død, og min hjemkomst, som bestyrer for mor i Stagstrup da var der allerede lagt spiren til modstand her i området. Og det var fordi vi var så heldig, at have to svogre her, Peters Lehm var enelærer i Harring skole.

Arne Åbenhus var lærer i Skjoldborg. De to begyndte tidligt at udgive illegale blade, for at oplyse om nazisternes rædselsgerninger, og hvad der ellers skete, som vi på grund af censuren ikke måtte vide.

Det første var et beskedent blad, som de kaldte "Vi klipper af den frie presse".

Men Gestapo var tidligt ude efter Peters-Lehm. Han var heldig og flygtede til Sverige (og kom hjem med Den Danske Brigade efter krigen.)

Men tyskerne fængslede Åbenhus for foredrag, de ikke syntes om, men opdagede heldigvis ikke hans bladvirksomhed, og efter ca. 1 måned blev han løsladt. Han gik nu under jorden, og begyndte med at udgive bladet "Fem min. før tolv", og det fortsatte han med til krigens slutning.

Hans opholdssteder, var Djursland og Mors. På Djursland var han instruktør Harald Overgård, og på Mors hed han gartner Magnus Larsen. Her boede han mest hos familien Søndergård "Højgård" Solbjerg. Åbenhus var til stor hjælp for modstandsbevægelsen, både Thy og Mors.

Falske legitimationskort bestilte vi hos ham, og modstandsfolk hjalp med oplysninger og penge til driften af bladet. Henry Christensen, Harring var dybt indblandet, og personligt fik jeg efter krigens slutning trusler om sagsanlæg. Så ingen skal tro, vi var særlig populære - heller ikke efter krigen.

"Fem min. før tolv" var i A 4 format, 4-6 sider (duplikeret). Udkom til sidst i ugentlig oplag på ca. 1000. Området her var altså dækket af illegale blade helt fra 1941.

Modtagerne af illegale blade, blev opfordret til at give dem videre. Så mange som muligt, skulle helst læse dem. Men tyskerne arresterede folk, blot de fandt illegale blade. Og deres trusler om koncentrationslejre og dødsstraf for bistand til fjenden, afholdt mange fra at støtte modstandsbevægelsen.

Vi kom helt frem til februar 1944, før vi fik forbindelse til S.O.E. her i Thy.

Gdr. Jens Kirk, »Tousgaard« Brund, havde tidlig kontakt med Frode Jakobsen, der var født på Mors, og kendte Jens Kirk.

Jens Kirk
 _____
 Navn

født d. 10/3 1904

i Bjærvang

er ansat under
 Skierup

Kommunes Vagtværn.

d. 28/10 1944.

Jens Kirk
 _____
 Indehaverens Underskrift

Mr. Skierup
 _____
 Borgmesterens (Sogneraadformandens)
 Underskrift

Kommune Amt ndet

Kommunens Vagtværn.

Flemming Juncker var efterstræbt af Gestapo, men han blev hjulpet til England, og sad nu i ledelsen af S.O.E. Efterfølgeren Toldstrup (tolder i Skive) havde forbindelse direkte til S.O.E. i London. Han var dygtig og styrede modstandsarbejdet i Jylland.

Toldstrup sendte Kaptajn Ejby Nielsen herop fra Ålborg. Februar 1944 tog han ophold på hotel i Thisted, under navnet repræsentant Carlsen. Han organiserede og ledede modstandsbevægelsen i Thy, Mors og Hanherred. Og gennem Toldstrup var vi i tæt kontakt med S.O.E. i London. Efter kort tid, med hjælp af landinspektør Poul Boe, fik Ejby Nielsen en dækstilling, som ingeniør ved Nykøbing kommune, under navnet Poul Bastrup Ottesen. Til sidst skiftede han til repræsentant Baes, og narrede herved Gestapo.

Jens Kirk kendte Frode Jakobsen, derfor var Jens Kirk, den første der fik kontakt med Ejby Nielsen.

Min deltagelse skyldtes en svoger og Vestergades brugsforening. Det

*Kaptajn Ejby-Nielsen
var chef for
Modstandsbevægelsen i det
gl. Thisted Amt (fra februar
1944). Han havde gennem
Toldstrup direkte forbindelse
til S.O.E. i London.*

lyder måske mærkelig. Men vi havde været medlemmer i mange år. Og uddeler Christensen var en flink mand, der tit inviterede ind på kontoret til en hyggesnak, og her kunne man let træffe Jens Kirk. Jens Kirk havde som agronom været lærer på Næsgård Agerbrugsskole, og her i Thy var han meget benyttet som lærer på aftenkursus. Og han var kendt for at være i opposition til mange ting. Altså en rigtig mand for unge mennesker.

Så Jens Kirk kendte jeg godt, og fik i foråret 1944 en pistol med tilbehør, og besked om at aflytte den engelske radioudsendelse til Danmark. Når der kom et bestemt kodeord, skulle jeg sørge for at tyskeres telefon og fjernskriverlinje blev afbrudt så mange steder som muligt. Denne linje var meget solidt udført på høje master med ca. 100 tråde og 2-3 fjernskriverkabler. Den gik fra Thisted mod syd, over Vildsund-Stagstrup, langs med vores mark. For at få hjælp til dette, snakkede jeg med Henry Christensen, som jeg regnede med, godt ville være aktiv. Efter krigen kom det frem at planen med sabotage af tyskeres forbindelseslinier, var en engelsk krigslist for at tyskerne skulle tro på invasion, også her. Men det blev starten på den væbnede modstand i området.

Samtidig fik Knud Korsgård, Tøttrupgård, hvervet med at oprette en gruppe til våbenmodtagelse og sabotage i Skyum-Hørdum, og jeg fik besked af Jens Kirk, om at arbejde sammen med Knud Korsgård.

Kristian Hømmes
 Navn
 født d. *26/3 1922*
 i *Stagstrup*
 er ansat under
Harring-Stagstrup
 Kommunes Vagtværn.
 d. *1/2 1944*

Chr. H. Hømmes
 Indehaverens Underskrift

Henning Christensen
 Borgmesterens (Sogneraadformandens)
 Underskrift

HARRING-STAGSTRUP
 5032 1944

1944 afsatte tyskerne politiet i Danmark og deporterede mange politbetjente til Tyskland.

For at hjælpe lidt på denne situation, blev der oprettet vagtværn i alle kommuner i hele landet.

I Harring-Stagstrup kommune blev der valgt 4. For Vildsund - driftsleder Thomsen, for Sundby - mekaniker Hans Peter Jensen, for Harring - Henry Christensen og for Stagstrup var det mig.

Vi fik udleveret ovenstående legitimation samt knippel, lommelygte og rapportblokke. Vi skulle så udgøre politimyndigheden.

Henry Christensen og jeg var dengang de eneste modstandsfolk i området. Det fortalte vi Hans Peter og Thomsen.

Men de ville også være med.

Vagtværnet i Harring-Stagstrup var derfor godt bevæbnet.

Vejledning til Vagtværnet 1944

1. Vagtværnets opgave er at forhindre forbrydelser og opretholde sikkerhed, ro og orden indenfor kommunens område.
2. Vagtværnet skal, når det bliver alarmeret, hurtigst muligt rykke ud til opgivne sted.
3. Vagtværnet skal navnlig søge at forhindre, at der begås grovere forbrydelser, herunder særlig drab, brandstiftelser, røveri, afpresning, sædelighedsforbrydelse, overfald og hærværk.
4. Vagtværnet skal medvirke til opretholdelse af sikkerhed, ro og orden indenfor kommunen. Der bør skrives ind, dersom der på gader og veje konstateres grove tilfælde af "sortbørs-handel."
- 5.1 Medfør af retsplejelovens § 771, stk 2, er mandskabet berettiget til at anholde personer, der træffes i udførelsen af en offentlig forfølgning, undergivet strafbar handling eller på friske spor.

Gerningsmænd til grovere forbrydelser, Jfr. herved 3 og 4, bør altid søges pågrebet og anholdt.

6. Om foretagne anholdelser optages en kort rapport. I rapporten angives om muligt.
  1. Anholdtes fulde navn, fødselsdag og -år, fødested? stilling og bopæl.
  2. Tid og sted for anholdelsen.
  3. Den forbrydelse, som han sigtes for.
  4. Kort beskrivelse af omstændighederne ved forbrydelsen og anholdelsen.
  6. Koster og andre genstande som er taget i bevaring, med angivelse af, hvor det er fundet.
  6. Navn, stilling og bopæl for eventuelle vidner og andre personer som vil kunne give oplysninger af betydning for sagen.

Den anholdtes oplysninger om hans identitet bør nøje søges bestyrket ved forevisning af legitimationskort eller på anden måde.

Sigtes anholdte for en grovere forbrydelse, afleveres han til arresthus snarest muligt sammen med et eksemplar af rapporten og eventuelle koster m.v. Hvis forbrydelsen er af mindre betydning såsom småtyverier, overfald uden væsentlig skade og mindre groft hærværk, kan anholdte løslades, når rapporten er optaget. Et eksemplar af rapporten sendes i så fald til statsadvokaten i Ålborg telf. 1923.

Såfremt vagtværnets leder er i tvivl om, hvorvidt den anholdte skal føres til arresthus eller kan løslades, forelægges spørgsmålet mundtlig eller telefonisk til statsadvokaten.

7. Indgår der skriftlig anmeldelse til vagtværnet om en begået forbrydelse, i anledning af hvilken vagtværnet, ikke kan foretage anholdelse, sendes anmeldelsen til statsadvokaten. I tilfælde af mundtlig anmeldelse kan der optages en kortfattet rapport, som indsendes til statsadvokaten.
8. Til vagtværnets medlemmer udstedes af sognerådsformanden med fotografi forsynet legitimation, hvoraf fremgår, at indehaveren tilhører de kommunale vagtværn. Legitimationen skal på forlangende forevises ved indskriden.
9. Ved indskriden og iværksættelse af anholdelse, skal vagtværnet optræde roligt og besindigt og med så megen skånsomhed overfor den pågældende, som øjemedet og hensynet til vagtmandskabets sikkerhed tillader.
10. Den til vagtværnet udleverede stav må kun benyttes, når det er nødvendigt for at forhindre forøvelse af en grovere forbrydelse. Til afværgelse af personlig overlast mod vagtværnets medlemmer, eller når der er grund til at tro, at en nødvendig anholdelse ikke på anden måde kan gennemføres.

Staven bør anvendes med besindighed for ikke at tilføje større overlast end nødvendigt, og det bør som regel tilstræbes kun at ramme armene, brystet eller ryggen. Om et hvert brug at staven skal der straks gives melding til vagtvæmels leder.

Thy-Mors 1944-45

S.O.E. kastede ingen våben ned i de lyse nætter. Det var for farlig, også for modstandsfolk.

Mors fik nedkastning første uge i august - Thyholm og Hanherred lidt senere. Da politiet blev afsat i september, fik Jens Kirk et hold unge politibetjente til hjælp på modtagepladsen ved Vesløs Huse.

Mellemthy fik først nedkastning vinteren 1945. Det skyldtes sikkert de mange tyskere vi havde her.

I alt kom der 40 nedkastninger i Ejby Nielsens område, ca. 500 containere, der vejede fra 100 til ca. 150 kg., desuden kom fiskeskipperne Herluf Aaen og Aksel Akselsen med 2 laster våben på hver 2 ton i tilloddede beholdere under et godt lag fisk. Våbnene havde de hentet ved et engelsk skib i Vesterhavet.

De slap heldigt igennem den strenge tyske kontrol ved Thyborøn, og lossede lasten ved skibsværftet i Nykøbing. Fiskeskipper Herluf Aaen var iøvrigt sidste endestation for to engelske flyvere, som vi var heldige at hjælpe. Han boede i Strandby ved Frederikshavn.

Vores område var leverandør til flere byer, men fordelingen var vanskelig.

En lastbil med våben, blev flere gange gemt i laden på "Momtoft" her dækket med halm. Årsagen var, at tyskerne i perioder var ude på vejkontrol. Og så var ingen glad for at køre. Men så holdt man en pause. Bilen havde tyske OT nummerplader og det lykkedes at gennemføre alle leveringer uden uheld. Ægpakkeriet Munkevej i Thisted blev brugt til ompakning.

Det var store mængder af våben og sprængstoffer, som Thy og Mors modtog fra England.

Mors modtog mest, og det skyldtes, at der ikke var ret mange tyskere derovre.

En lille garnison i Nykøbing, og et par patruljebåde, samt udkiksposter Salgjerhøj og Sindbjerg.

Med 15 nedkastninger, Thy, Thyholm og Hanherred, samt 25 på Mors + søtransport, var området storleverandør til flere større byer. Toldstrup måtte købe et pakhuis i Århus, ellers kunne han ikke finde husly til de store leveringer, der kom heroppe fra.

Efter at tyskerne september 44 afsatte politiet, oprettede alle kommuner vagtværn. I vores kommune blev det 4 mand. For Vildsund drifsleder Thomsen, for Sundby Hans Peter Jensen, for Haring Henry Christensen, for Stagstrup var det mig. Vi fik legitimation med billede, gummiknippel, lygte og skemaer til at skrive rapport. På det tidspunkt var Henry Christensen og jeg de eneste modstandsfolk i området. Det fortalte vi til de to andre. Men de ville også være med.

Så nu var vagtværnet modstandsgruppe, og som sådan godt bevæbnet. Og nu havde vi så også politimyndighed.

Vi fik vores forsyninger direkte fra Jens Kirk, og havde lager på Haring skoles loft.

Denne skole stod jo tom efter at lærer Peters Lehm var flygtet til Sverige. Henrys far var sognerådsformand, han havde nøglen til skolen, så det passede os udmærket.

På omtrent samme tid kom Ric. Dam-Jensen fra Skjoldborg cyklende ned til mig i Stagstrup.

Han regnede med, at jeg havde forbindelse til modstandsbevægelsen, og han ville gerne med.

Han havde været elev på Ranum Seminarium. Men den sprængte tyskerne i luften, fordi lærerne havde været med i illegalt arbejde. Nu havde han plads som vikar på Bedsted skole.

Det var kun Henry og mig, som hjalp Knud Korsgård. Men efter jul 1945 fik jeg besked fra Jens Kirk om at kontakte Steen Fibiger, Øland. Fibiger skulle prøve og samle folk til millitærgrupper. Ventegrupper var egentlig navnet, fordi de kun skulle sættes ind, dersom der kom en særlig situation, hvor der var brug for bevogtning af elforsyning, jernbane og andre vigtige objekter. Det skulle vi hjælpe med at få etableret, så vi havde hænderne fulde.

Men heldigvis havde Toldstrup den indstilling, at våbenmodtagelse og sabotage var det vigtigste. Og her var det klogt ikke at være for mange. Derfor udsatte han oprettelsen af Ventegrupper, det blev først de sidste par måneder vi fik travlt med opstilling af flere grupper.

Nedkastning Thy-Mors 1944-45

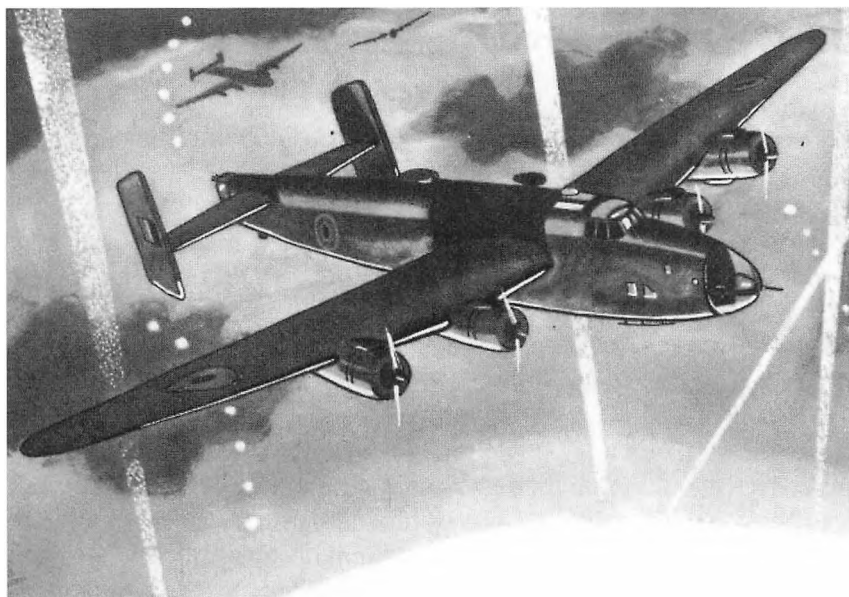
Nedkastningspladser: Thyholm ved Grønholme (Hindsels) og ved Helleris.

Sydthy: Nørre Hedegård (Visby) og Irup.

Nordthy: Vesløshuse ved Østerild plantage. Hanherred: "Jarl" ved Klim Fjordholme.

Mors: Ved Højris - Legind samt ved Skarregård og Frøslev.

Toldstrup var nedkastnings- og sabotage chef i Nørrejylland. Han modtog sine ordrer direkte fra England. Blev af den allierede overkommando omtalt som den bedste nedkastnings-chef i Europa. Hans radiotelegrafister havde forbindelse med S.O.E hele tiden, - så kommandovejen var kort og effektiv. Da en Mosquito bombemaskine nødlandede her i

Halifax med en besætning på 7 mand, var den mest kendte af de store natbomber, der gjorde Tyskland mør, med stadige bombardementer. Maskinen ved »Irup« havde dobbelt sideror, et kendetegn for »Halifax«. Amerikanerne kom også med våben til modstandsbevægelsen, men mest i Syddanmark.

området, fik pårørende til de to flyvere, straks besked fra RAF at deres sønner var savnet. Men Tolstrup sendte telegram til SOE at flyverne var i god behold hos modstandsbevægelsen. Efter krigen takkede familien os for denne meddelelse.

Med hensyn til våbenedkastning, så er der måske nogen, som vil spørge, hvordan det kunne lade sig gøre, uden at tyskerne og folk iøvrigt, opdagede hvad der skete.

Tyskerne vidste god besked, men kunne ikke finde ud af hvornår og hvor det foregik.

Modtagepladsen fik et personnavn, pladsen skulle godkendes i London. Når der var mulighed for modtagelse, fik grupperne ordre til at lytte til BBC's aftenudsendelse til Danmark, som sluttede således: Vi bringer en særmelding. Hilsen til Gudrun, Peter og mange andre navne. På denne måde fik grupperne at vide, hvornår de skulle være på pladsen. Det var altid om natten, tidspunktet rettede sig efter månen.

Piloterne var fantastisk dygtige til at finde den mark, hvor modtageholdene ventede.

Hvad skete der under en nedkastning. Jeg vil fortælle om en nedkastning vinteren 1945.

Kodeordet var kommet i den engelske radio. "Ferdinand" hed pladsen, og kl. 22 samledes ca. 12-14 personer på en mark øst for "Irup" ved vejen, som går til Skyum.

Det var ikke alle, som kendte hinanden, men vi brugte "Ferdinand" som kendeord.

Når jeg fortæller om, hvad det var for folk, så har det en ganske bestemt årsag.

Modstandsbevægelsen var ikke særlig populær dengang, og det var den heller ikke lige efter krigen. Men nu er der gået så mange år, og de fleste er væk. Derfor vil jeg gerne fortælle lidt om, hvad det var for mennesker, så man ikke skal tro det var uansvarlige elementer. Der var præsten, læreren, brugsuddeleeren, købmanden, manufakturhandleren, mejeristen, frugtavlere og landmænd. Den lille flok kan vist godt siges, at være et repræsentativt udsnit af landbefolkningen i Thy dengang. Alderen var fra 22 år til ca. 60 år.

Pladsen var særlig udvalgt. Tyskerne havde luftværnskanoner i Lyngby og Stenbjerg, så det passede udmærket med, at maskinen kunne flyve lige midt imellem og så uhindret flyve til "Irup" som var let kendelig på grund af skoven og de to veje.

De store bombemaskiner, der blev brugt til våbennedkastning, havde en besætning, som var specialtrænet til den slags opgaver.

Knud Korsgård havde ledelsen, assisteret af overbetjent Kaj Pedersen og kriminalassistent Nissen. Vognmanden som skulle transportere godset, var Johs. Krogh fra Hørdum. Han var landmand, men havde også en fragtrute til Thisted.

Jeg var på et hold, som fik til opgave at bevogte vejen til Skyum. Nedkastningen skulle ske langs med denne vej. Vi skjulte os bag et dige. Vi skulle selvfølgelig advare, dersom der kom tyskere og prøve at opholde dem. Dersom der kom danskere på vejen under selve nedkastningen, så havde vi ordre til at holde dem op, og samle dem bag diget.

Vi kunne selvfølgelig ikke have dem til at snakke om, at der foregik mystiske ting her.

Alt skulle selvfølgelig foregå i dybeste hemmelighed, men når det hele var overstået, kunne vi ikke gøre andet end at true dem til at holde mund, og så slippe dem løs igen.

Irup 1945

Det blev en lang og kold nat, det var næsten vindstille, der var måne, men der var også mange skyer. Det var meget lydhørt. Oppe på landevejen, der var tæt på, kom der tyske ordonanser på motorcykler, der støjede meget.

På den vej vi skulle bevogte, kom der enkelte cyklister, og et hestekøretøj. Til sidst kom der et større selskab til fods, de havde en barnevogn med. Jeg husker vi snakkede om, at maskinen måtte godt vente lidt, for det ville blive besværligt at holde skik på så mange.

Endelig kom maskinen ganske lavt fra vest, den dukkede pludselig ud af skyerne.

Formentlig i ca. 200 meters højde, i glideflugt med motorerne på så lave omdrejninger, at vi ingenting hørte, før den var lige over os. Det var en stor 4 motorers bombemaskine og 4 af vore folk, stod på linie med passende mellemrum, og gav signal med 3 hvide og en rød lygte. Den røde skulle angive vindretningen. Så vidste piloten at det var den rigtige plads og de rigtige folk.

Nedkastningen skete fra så lav højde, at containerne næsten var nede på jorden straks faldskærmene var udfoldet. Piloten gav først fuld gas, efter at lasten var afleveret og var allerede et stykke væk fra pladsen. Nu ved jeg nok at lærer Knud Hansen sadovre på Agerø med sit "Eureca"-pejleapparat, men det var en mesterlig præstation i en mørk nat, at flyve direkte fra England, og finde en mark i Skyum, uden så meget som at kredse over stedet først. Selv folk, som boede tæt på pladsen, skulle være heldige for at bemærke noget unormalt.

Men efter den fine indsats fra Englænderne, så kom der problemer på landjorden. Johs. Krogh kunne ikke starte lastbilen. Drivkraften var dengang gengas - en generator, en slags ovn, som forbrændte træ og leverede røggas til motoren som drivkraft.

Systemet var ikke helt pålideligt og desværre slet ikke denne nat, så resultatet blev, at det nedkastede materiel måtte køres bort på hestevogn.

Vi var aldrig i tvivl om det var det rigtige køretøj, for Johs. Krogh begyndte altid at synge salmer, når han kom i nærheden af vores vagtposter.

De 12 container var meget tunge, de skulle næsten til "Skyum Bjerger" og der måtte køres flere gange, så det tog lang tid, før det hele var afleveret i "Urhøj".

Folkene på Irup var stået op, og begyndte dagens arbejde. Vi kunne følge med i, hvornår de begyndte at malke og køre møg ud på møddingen.

Det var lyst, da vi kørte hjem, og folkene var forlængst stået op, så det var nødvendigt, at snige sig ind og komme i arbejdstøjet og så vente med søvn til næste nat.

Måske tænker nogen, at det ikke var videre klogt, at vi blev så længe på pladsen, og at det havde været mere fornuftigt og prøve at skjule det sidste af godset, og så hente det senere. Men der var vist ingen egnede steder i nærheden, og der var ingen som var glade for at huse den slags gods. Foruden straf til ejeren, sprængte tyskerne bygninger i luften, der- som de fandt våben eller sprængstoflagre. Og instruktionen til lederne var, at alt gods og faldskærme skulle fjernes samme nat.

Benzin

Besættelsestiden var speciel på flere områder.

Illegal virksomhed var nok lettere i de større byer. Man kunne bedre skjule sig i flokken.

På landet kender man hinanden, det gjorde vi i alt fald dengang.

I den første tid var vi meget få. Da var det forholdsvis let at skjule, hvad vi arbejdede med. Men Knud Korsgård var glad for heste, og han kom altid ridende til vores gård i Stagstrup.

Alle andre cyklede dengang så naboerne snakkede nok om hvad denne trafik betød.

Ric. Dam Jensen, som var tilknyttet vores gruppe skrev at hans far, der var brugsuddeler i Skjoldborg, og naboen, vognmand Peter Nielsen, vidste at Knud Korsgård og Chr. Hammer var med i modstandsbevægelsen. Så det var ret uheldigt.

Når vi prøvede at hverve nye medlemmer, så var der folk, som havde den indstilling, at vi ingenting kunne gøre. Overmagten var for stor.

Men i vinteren 1945 skete der noget, som hjalp på denne opfattelse. Her var det tyskerne, der led nederlag. Efter min mening var det den mest vellykkede aktion i Thy.

Først i marts måned, en mørk aften, var jeg på vej hjem på hovedvejen i Haring, efter et besøg hos Knud Korsgård. Der var ingen lys på cyklen. Det var mest praktisk at undvære, dersom man ville færdes ubemærket, og på grund af mørkelægning, var der kun en smal stribe lys på lygten, så det var ikke til megen gavn.

Pludselig bliver jeg opmærksom på 2-3 tyske lastbiler holdende et stykke foran i vejsiden. En gruppe soldater står sammen med en ung mand i blå uniform.

Han optrådte som tolk og vejviser og var godt kendt, og udpeget som een man skulle vogte sig for. Hans bror havde været karl hos min onkel, så jeg kendte ham godt.

For at undgå at blive stoppet, slæber jeg cyklen over grøften og går over markerne hjem og spekulerede over, hvem de var ude efter.

Næste morgen kommer jeg i forbindelse med Henry Christensen. Det var hans far, sognefoged og sognerådsformand Marius Christensen, Haring, det var gået ud over.

Benzin og Gestapo 1945

Historien var den: Politiets motorsagkyndige, ingeniør Poul Vestergård, og depotbestyrer hos D.D.P.A. (det senere Esso), Kaj Petersen, Thisted, havde skjult et parti benzin til brug for Modstandsbevægelse og Politi. Benzinen var gravet ned 3-4 steder i området, fortrinsvis hos landmænd, men hos Provst Dahl i Hurup var der også et parti. Hos Marius Christensen var der ca. 20-30 tromler nedgravet.

En kontormand hos D.D.P.A. havde oplyst tyskerne om, hvor benzinen var gemt.

Der var folk, som solgte oplysninger til tyskerne billigt dengang.

Marius Christensen havde gæster den aften tyskerne kom.

Han nægtede at kende til benzinen, men tyskerne vidste jo udmærket, hvor det var, og med maskinpistol for brystet blev også gæsterne tvunget til at grave benzinen op.

Men så kommer det opmuntrende i denne historie. Modstandsbevægelsen var på dette tidspunkt godt organiseret - man ventede bare ganske roligt - indtil tyskerne regnede med, at nu havde de fundet det hele og læssede det på jernbanevogne. Det foregik på havnen i Thisted. Vognene skulle rangeres op til stationen, og sendes til Ålborg (det fortalte en portør).

Banelinien fra havnen til stationen egnede sig dengang godt til en aktion, som havde til formål at forhindre tyskerne i at få gavn af den røvede benzin. Det var tilpas isoleret fra byen med beplantning langs.

Rangertoget kørte meget langsomt, og da toget var ca. halvvejs, sprang snedker Søren Sørensen (Zeus) og "Bent" op på lokomotivet, beordrede stop, og befalede personalet til at koble lokomotivet fra og køre væk med det hurtigst muligt. Derefter anbragte de et par sprængladninger på benzinvognene, og så kom der et mægtigt brag. Og vi kunne stå hjemme i Stagstrup, og se både høje flammer og store sorte røgskyer i området. (Der røg et parti svinekød fra Thisted Slagteri ved samme lejlighed).

Det parti benzin, som Modstandsbevægelsen havde skjult, var på ca. 6000 liter.

Men selv om ingeniør Vestergaard blev tvunget til at køre med Gestapo til Sennels og udpege et sted, hvor der også var gemt nogle tromler ben-

zin, så lykkedes det ikke for tyskerne at finde hele partiet. Derfor havde modstandsbevægelsen endnu 8-900 liter benzin til rådighed.

Men tyskerne må have fundet mere benzin i beredskabslagrene på havnen - og sikkert stjålet det, som var i beredskab til læger, dyrlæger og anden nødvendig kørsel, for efter forlydende, var der ca. 20.000 liter benzin på jernbanevognene.

Det var kostbare dråber, som gik tabt, tyskerne havde på dette tidspunkt så godt som ingen benzin. Der gik rygter om, at flyvemaskinerne på Aalborg flyvestation stod på jorden, fordi man ingen brændstof havde. Gestapo tog ing. Vestergaard og depotbestyrer Kaj Pedersen med til Ålborg.

Efterretning 1943-44-45

Vestergaard havde en vigtig opgave for efterretningstjenesten. Men det undgik Gestapos opmærksomhed.

Efter en tur hos Gestapo i Aalborg, blev Vestergaard og Kaj Petersen sendt til Frøslevlejren.

Det var en koncentrationslejr på den danske side af grænsen og måske derfor, ikke slet så grusom som i Tyskland.

Så hørte vi ikke mere til denne sag, muligvis fordi tyskerne blev klar over, at afslutningen på krigen nærmede sig. Vi fik nemlig, en aften lige efter 5. maj, en opringning fra modstandsbevægelsen i Aalborg.

Man havde i Gestapo's hovedkvarter fundet en liste med navne fra Thy. Så måske var vi heldige med, at freden kom 5. maj, og ikke ret meget senere. Ved 40-års dagen 1985, spurgte jeg Jens Kirk, om han kunne huske denne opringning.

Det kunne han godt, og han sagde: "Jeg stod øverst på listen"!

Efter 5. maj 1945 har jeg været sammen med ing. Vestergaard mange gange, og jeg husker tydeligt, engang vi drøftede begivenhederne dengang.

Vestergaard fortalte, hvordan det begyndte med, at hans arbejde som politiets motorsagkyndige, næsten gik helt i stå, da krigen kom.

Der var jo næsten ingen danske motorkøretøjer på vejene dengang. Al privat bilkørsel var jo forbudt, der var ingen brændstof.

Vestergaard må have været lønnet på en særlig måde, for han sagde, indtjeningen blev så lille, at han ikke kunne leve af det.

Men så fandt Amtet på råd. Man oprettede en stilling som tilsynsførende med forhold vedrørende salg af forskellige effekter til den tyske "Værnemagt".

Der var vist ingen, der troede på, at tyskerne ville rette sig efter det.

Men det var jo en følge af den mærkværdige situation, vi havde under krigen, med en samarbejdsregering, som gjorde næsten alt for at tækkes nazisterne.

Men alligevel prøvede man, at give det udseende af, at vi ordnede skam vore egne sager.

Men for Vestergård betød det, at han blev udstyret med "Ausweis" (tysk legitimation), der gav ham adgang til regelmæssige kontrolbesøg i de

tyske militærforlægninger. Han fik således en fantastisk lejlighed til, at indsamle oplysninger om tyske fæstningsanlæg, og han kunne også fortælle om, hvilke afdelinger der var stationeret her.

I 1943 fik Vestergaard gennem en gammel bekendt, kontakt til efterretningstjenesten, som Svend Truelsen, der dengang var ansat i Landbrugsministeriet, var ifærd med at reorganisere efter d. 29. august.

Resultatet blev så, at englænderne resten af krigen, blev holdt løbende underrettet om, hvordan tyskerne havde indrettet sig i Thy.

Efterretningstjenesten

Ved samtaler med ing. Vestergaard, fik jeg oplysninger om efterretningstjenesten.

Denne vigtige afdeling af modstandsbevægelsen, fortjener en nærmere omtale. Dr. phil. Jørgen Hæstrup, begyndte kort tid efter krigen, at samle oplysninger om modstandsbevægelsen.

I bogen "Hemmelig Alliance" beskriver han efterretningstjenesten meget udførlig. Her fortæller han også om det faste danske officerskorps, der kun modvilligt samarbejdede med modstandsbevægelsen. De var ikke indstillet på, at modtage ordre fra England.

Deres arbejdsgiver (samarbejdsregeringen), var ikke venner med modstandsbevægelsen.

Officererne var mest indstillet på, at vente til efter krigen, så de kunne forsvare landet mod kommunisterne.

Efter 29. august 1943, blev det sekretær i Landbrugsrådet Svend Truelsen, der skulle videreføre efterretningstjenesten, efter at de officerer, som hidtil havde udført arbejdet, var flygtet til Sverige eller havde gravet sig dybt ned i jorden.

Truelsen gennemførte en reorganisering af hele efterretningssystemet. Han var løjtnant af reserven, og nok derfor blev hans nærmeste medarbejdere bekendte fra reserveofficerskorpset.

Han oprettede en lang række kontakter rundt i hele landet. Og her var det folk fra alle erhverv, der virkede som meddelere. I Thy, som før nævnt, Politiets motorsagkyndige, ing. P. Vestergaard, Thisted.

Forbindelse med disse folk, opretholdtes med 5 rejsende forbindelsesofficerer. Og 3-400 meddelere skaffede oplysninger. Det faste personale bestod af 20 mand + 4 kvindelige sekretærer.

Hertil kom 8 tyske meddelere med basis i Flensborg, Kiel, Rensborg, Hamborg, Lubeck, Berlin, Stettin og Warnemunde.

Desuden organiserede man systematisk udspørgen af arbejdere, fiskebilchauffører og andre, der havde været i Tyskland.

Hovedvægten blev lagt på at skaffe oplysninger om tyske tropper, deres antal, nøjagtige placering og militære anlæg, luftskyts, flyvepladser osv.

- Desuden tyske skibsbevægelser og jernbanetransporter.

Hovedkvarteret lå i København, oprindelig Landbrugsrådets kontor.

Svend Truelsen

Truelsen var jo ansat her, og dette store kontor ydede en fortræffelig camouflaje, idet det indsamlede stof, efter et bestemt system, kunne indgå på nogle formular-skrivelser, og indsendes legalt i Landbrugsrådets konvolutter.

I løbet af vinteren 1944, blev man dog nødt til at flytte hovedkvarteret ud i byen. Her fandt man en blok med 5 lejligheder, og dette sted var man så heldig, at kunne bruge resten af krigen.

Truelsen var meget dygtig, og forsøgte ingen lejlighed til at skaffe oplysninger, dersom det var muligt.

Her er et eksempel på hans mod og dygtighed. De tyske natjagere blev udstyret med ny teknik, som englænderne gerne ville kende, fordi disse natjagere nedskød mange engelske flyvemaskiner.

Truelsen tog sin nærmeste medarbejder, Scavenius, med til Ålborg. Her fik de kontakt med et firma, som arbejdede i lufthavnen. Udstyret med papirer som ingeniører, foregav de at arbejde med vedligehold. Og mens Scavenius underholdt de ledsagende tyskere, havde Truelsen et "spionkamera" og fik taget billeder af natjagerne.

Men Gestapo arresterede flere af Truelsens medarbejdere. Derfor blev han hjulpet til England.

Her kom han sammen med Flemming Juncker i ledelsen af SOE, og blev chef for efterretningen.

Heldigvis var efterretningstjenesten i Danmark godt organiseret. Selv om tyskerne arresterede flere af de folk, som var med i denne vigtige del af modstandsbevægelsen, så kunne arbejdet fortsætte indtil krigens slutning.

Feltmarchal Montgomery udtalte i maj 1945, da han besøgte Danmark. Den danske efterretningstjeneste var den bedste, der virkede i de besatte lande.

Og den havde forsynet hans armègruppe med værdifulde oplysninger.

Flugtrute Thy - Sverige - Scotland

Den engelske jagerbombemaskine Mosquito nødlandede 5. april 1945 i Thy sydvest for Tandrup ved Bedsted. Maskinen var af samme type, som blev brugt til angrebene på Gestapo hovedkvartererne - Århus, København og Odense. Den var bemandedet med to erfarne flyvere, pilot løjtnant R. Harington og navigatør sergent A. E. Winwood.

Selv om de var unge (først i tyverne), havde de fløjet sammen i flere typer maskiner, og deltaget i krigen fra 1942. De begyndte i Nordafrika, og gjorde felttoget med her.

Derefter var de med til at rense hele Middelhavsområdet, bl.a. de græske øer, og fortsatte som krigen skred frem op i Europa.

Fra februar 1945, blev Norge og Danmark deres operationsområde.

Tyskerne havde travlt med flytning af tropper og materiel fra Nordfinland gennem Norge, og derefter med skib til Danmark og mod syd.

På det første togt over Danmark gik det galt. På tilbagevejen fra et vellykket angreb på en konvoj i Kattegat, bliver eskadrillen beskudt af tyske patruljeskibe ved Nykøbing.

Da de foretager undvigemanøvrer og flyver meget lavt, strejfer maskinen en bakketop, og beskadiger en propel og motor.

Derefter er de tvunget til at nødlande. Maskinen er kun få måneder gammel og udstyret med nyt avanceret materiel. Derfor satte de straks ild til maskinen, og gemte sig i en halmstak.

Men heldig for dem, havde vi Richardt Dam-Jensen. Han havde været elev på Ranum Seminarium, men den sprængte tyskerne i luften, derfor var han nu vikar på Bedsted Skole. Han var tilknyttet vores modstandsgruppe i Midtthy, derfor gik flugtruten denne vej, og han har æren for, at det hele blev sat igang. Han fik også en hædersbevisning af general Eisenhower for denne indsats.

Om eftermiddagen 5. april ringede han til mig og ville have mig til at komme til Bedsted, fordi han var klar over, at der var to overlevende flyvere. Men vi blev enige om at han skulle ringe til Peter Nielsen, som var nærmeste nabo til Richards forældre i Skjoldborg.

Vi kendte ham begge som en mand vi turde stole på. Peter Nielsen havde en større lastbilforretning. Han betjente landmændene, men han

kørte også for tyskerne, og han havde en personbil med generator til taxakørsel, og den var vi interesseret i, fordi han havde tysk køretilladelse (Ausweis). Sidst på krigen havde tyskerne meget lidt benzin. For at spare på benzinen brugte nogle officerer danske vognmænd med generatorbil.

Peter Nielsen var dengang ikke medlem af modstandsbevægelsen, men det blev han nu, og et meget aktivt medlem.

Richard Dam-Jensen, siden overlærer i Galten, nedskrev i 1945 forløbet af den del, han var med i, og det overlod han venligst til mig. Piloten fra det nødlandede fly, Raymond Harington, nu arkitekt i Tenterden, Kent, har sendt mig en rapport om, hvordan han og sergent Winwood oplevede flugtruten. Gdr. Henry Christensen, førhen Harringgård, samt fru Anna Møller, Monopol, Thisted, har ligeledes bidraget med oplysninger.

Men først Richards rapport.

Torsdag 5. april 1945 kl. ca. 16, kom en flok engelske flyvemaskiner i stor fart lavt hen over egnen omkring Bedsted. En tideligere skolekammerat, Ernfred Østergård, der var ansat i Bedsted Brugs, kom kl. ca. 18 og fortalte, at der vist var faldet en flyvemaskine ned ved Tandrup. Vi tog straks vore cykler og kørte derned.

En engelsk maskine var nødlandet på en mark sydvest for Tandrup, ca. 100 m. fra Jens (Skårup) Jensens gård. Maskinen var i brand, ilden medførte at kanoner affyrede skud, så det var farligt at opholde sig i nærheden. Nogle mennesker var dog kommet til stede. Vi kunne af samtalen forstå, at to flyvere var løbet i retning af Tandrup, efter at have sat ild til flyet.

Vi cyklede ned til gården. Ernfred blev ude ved laden for ikke som kommis i brugsen at blive genkendt. Jeg gik ind, og efter en del snak, lovede jeg at komme igen efter krigen, og fortælle, hvem jeg var. (Efter Legitimationskortet hed jeg Svend Hansen).

Så fik jeg oplyst, at flyverne var ude på marken ved to halmstakke ca. 1 km. borte. De havde fået besked på ved egen hjælp at komme bort, da det var sandsynligt, at tyskerne ville gennemsøge "Tandrup".

Flugtrute

Ernfred og jeg cyklede så tilbage til Bedsted, for at jeg kunne ringe til Peter Nielsen, så han kunne hente os om natten.

Vi vidste, at bestyrerinden på Bedsted telefoncentral, fru Marrebæk, var til at stole på.

Vi fortalte hende om sagen. Hun kunne fortælle, at hun havde lyttet til tyske telefonsamtaler og hørt at tyske soldater var på vej fra Snedsted. Vi regnede med, at de skulle til egnen omkring "Tandrup", så vi fik travlt. Jeg aftalte med Peter Nielsen, at han skulle være ved Bedsted Brugs ved midnat. Så cyklede vi igen til Tandrup, efterlod vore cykler og gik ud på marken til halmstakkene. Det varede et stykke tid, før flyverne gav sig til kende, og vi troede næsten, at de allerede havde forladt stedet. Men pludselig kommer de kravlende ud, og var meget taknemmelige, fordi vi kunne hjælpe dem.

Kl. 21.45 begyndte vi turen over markerne og langs en å til Morup-Mølle-egnen, og derfra til Bedsted kirkegård, hvor vi gemte flyverne. På et vist tidspunkt var vi tæt på tyskerne, men så overtog Raymond kommandoen og fik os i dækning. Turen er senere opmålt til ca. 8 km.

Mens flyverne blev på kirkegården, løb vi tilbage til Bedsted stationsby for at skaffe noget civilt tøj.

Vi mødte som aftalt Peter Nielsen, og kørte straks til kirkegården, hvor vi hentede flyverne, efter at de havde taget civil jakke og bukser på uden over deres uniform.

Peter Nielsen sagde, at vi ikke kunne køre til Skjoldborg over Hassing, for han var blevet stoppet 2 gange på vejen til Bedsted.

At Peter Nielsen var en koldblodig mand, fremgår af følgende: Vi bestemte os til at forsøge på at komme over banen i Bedsted lige over for kroen, som var besat af tyskerne.

Peter Nielsen vidste tilfældigt, at majoren som residerede her, ikke var i Bedsted den dag.

Derfor drejede han bilen om til kroindgangen, hvor vagten stod, standede og spurgte efter majoren. Vagten rystede bare på hovedet, og vi drejede så lige over mod jernbaneoverkørselen. Vagten der havde jo set os holde ved det tyske kvarter, og da Peter Nielsen ruller vinduet ned og sagde: "Alles Gut" vinkede de os igennem, mens de lyste ind i bilen.

Vi troede nu vi havde klaret det, men længere fremme, stod der igen vagter, og svingede med røde lygter. Peter drejede så ind på en vej, der gik op til en ejendom. Vi kørte rundt om ejendommen, gennem en køkkenhave, ud på en græsmark og tværs over denne til en markvej og videre til en anden vej, der udmundede omkring Visby. Derfra ad forskellige sideveje for ikke at køre på hovedvejen over Villerslev, Skyum, Stagstrup kirke, Sundby missionshus og Møgelvang til Skjoldborg, hvor Peter Niensens kone og min mor ventede med et ordentlig måltid mad kl. 2.30 om natten.

Efter aftale med min far, der var brugsuddeler og sognerådsformand, kørte vi englænderne til Skjoldborg præstegård, hvor Pastor Dahl Hansen lovede at skjule dem til om eftermiddagen, hvorefter Peter Nielsen og jeg så ville bringe dem et andet sted hen.

Flyverne blev indlogeret i et gæsteværelse sent om natten. Husassistenten var ikke informeret, og da hun om morgenen kom til at lukke døren op og så de unge mennesker, blev hun bange.

Hun troede, at det var ubudne gæster, så pastoren måtte i hast opfinde en historie for at klare denne situation. Her slutter Richard Dam-Jensens beretning.

Henry Christensen skulle selv kontakte Richard. Han ringede til Bedsted skole fredag morgen.

Dengang skulle man være forsigtig med brug af telefon, man vidste aldrig om tyskerne eller tysksindede lyttede med. Da Richard kom til telefonen, spurgte Henry om han havde et par hundehvalpe til salg. Det var Richard i første omgang uforstående overfor. Men da Henry fik rettet til 2 engelske Settere, så var han med på spøgen, og de aftalte, hvornår hvalpene skulle leveres. Og fredag d. 6. april kørte Peter Nielsen flyverne til Haring. Henry Christensen boede alene i en landejendom i Vest-Haring. Helene, Henrys forlovede, kom og lavede mad, så stedet var ideel. Men opholdet her blev kort. Årsagen var den, at en modstandsmand med dæknævnet "Dige" ikke havde fået besked om at stedet her var fredet.

Flugtrute

Banelinien gik tæt på ejendommen. Lørdag d. 7 april om eftermiddagen skulle Henry et ærinde til Snedsted på cykel. Men "Dige" havde fået melding om et tysk tog.

Henry var ikke kommet ret langt, før banelinien blev sprængt lige ved siden af ham og foran et tysk troppetog. Soldaterne myldrede ud af toget, og der var vild forvirring. Henry blev selvfølgelig stoppet af tyskerne, men for at lokke dem på vildspor, fortalte han at han havde set nogle personer løbe over mod Hørsted Mose. Det var selvfølgelig ikke rigtigt, men nu slap han fri fra tyskerne, og han var klar over, at flyverne skulle flyttes hurtigst muligt.

Henry havde ingen telefon, og cyklede til "Øland" som lå i nærheden. Fibiger havde kontakt til bylederen i Thisted, journalist Holger Hebsgård. Og kort tid efter var Peter Nielsen med "Boysen" hos Henry Christensen. "Boysen" var en af de tre instruktører, der boede hos Ejgil Møller, Monopol.

Flyverne ville beholde uniformen på under det civile tøj. De vidste, at uden uniform, ville tyskerne antage dem for spioner, og behandle dem derefter. Men "Boysen" fik dem til at smide uniformen, og bilen kørte skyndsomt til Thisted. Henry begravede uniformene i høet på loftet, og det var ikke for tidligt, for da han kom ned stod tyskerne uden for døren.

Peter Nielsen afleverede englænderne hos fru Anna Møller, der var alene hjemme i privatboligen på Fayes Allè.

Men der var et problem, der skulle klares hurtigst muligt. Flyverne skulle have legitimationskort, som alle danskere var udstyret med, for at tyskerne kunne kontrollere folk.

Holger Hebsgård ankom sammen med englænderne, og han klarede sagen ved at låne et familiealbum af Anna Møller. Her var et par billeder, man mente godt kunne ligne lidt. Hebsgård gik så ned i byen, og fik lavet to legitimationskort med disse billeder på. (Det var sikkert hos Balleby).

Da fru Møllers mand, Ejgil Møller, kom hjem, syntes han, at de to flyvere var for dårligt påklædte i deres aflagte tøj. Han tog dem med ned i forretningen, og klædte dem på fra top til tå.

(Tyskerne havde politistation lige ved siden af "Monopol", men det fik flyverne ikke at vide). Derefter ledsagede Boysen englænderne til Nykøbing. Ved Vildsundbroen blev færdselen kontrolleret af den tyske vagt, men Boysen klagede over forsinkelsen, og skældte ud på tysk, for at bortlede opmærksomheden fra flyverne, og de kom glat igennem.

Fru Møller var meget nervøs for, hvordan turen ville forløbe, men ved ankomsten til Nykøbing, ringede Boysen og fortalte, at "Bedstemor" var vel ankommet.

Englænderne blev indkvarteret på "Markvorsens Hotel". Stuepigen ville gerne have en snak med de pæne unge mennesker. Hun kunne ikke begribe, at de var umulige at slå et ord af.

Men på hotellet boede "Baes" (kaptajn Ejby Nielsen), der var modstandsbevægelsens militære leder for Thy, Mors og Hanherred. Ejby Nielsen kasserede de famøse legitimationskort.

Næste dag blev flyverne fotograferet, og fik mere troværdig legitimation.

Derefter boede de i boghandler Niels Schmidts kolonihavehus indtil næste transport, som gik til Ålborg med toget via Hvalpsund. De havde ledsager med. Hvem det var, kan ikke oplyses.

Her begynder piloten løjtnant Haringtons beretning:

I Nykøbing gik vi frit omkring i byen. Vi fik forevist et arsenal af våben, RAF havde kastet ned til modstandsbevægelsen. Vi så tyske soldater rense kanoner på patruljeskibe, der lå i havnen. Formentlig de samme, der beskød vores eskadrille et par dage før. De havde mange silhuetter af fly malet på skorstenen (af fly de havde skudt ned).

Vi følte os efterhånden helt hjemmevante i Danmark. Næste etape gik med færge og tog til Ålborg.

Her var mange tyske soldater i transit. Vi blev her overtaget af "Jakob" som tog os med til landsretsagfører Svend Andersen. Vi blev otte dage hos Svend Andersen, men han blev nødt til at flygte i huj og hast sammen med sin familie, efter at en modstandskollega var arresteret.

Vi blev flyttet til en lejlighed, før vi blev kørt til Strandby af Carl Petersen og nogle andre.

I Strandby boede vi hos en lærer, mens vi ventede på transport. Vi så engelske fly i området.

Flugtrute

Sidste station på rejsen i Danmark var familien Herluf Åen. Alle kender familien Åen, Strandby.

Herluf Åen var skipper på fiskekutteren "Henny" FN 23, Strandby. Med den udførte han mange transporter for modstandsbevægelsen. Vi blev gemt i et lille rum til sejl, og midt ude på Kattegat blev vi overført til et større fartøj, der blev ført af Herlufs ven, Andreas. Jeg kender ikke hans efternavn. (Dette fartøj var Dansk Hjelpetjenes flagskib "Merkur" og foruden de to flyvere var der ni andre flygtninge ombord).

Andreas sejlede os til Gøteborg, hvortil vi ankom 24. april og meldte os på det engelske konsulat.

Vi blev sendt videre til Stockholm, og herfra fløj vi med Dakota transportmaskine til Leuchars, Scotland, hvortil vi ankom d. 2. maj.

Uddrag af rapport, som piloten løjtnant Raymond Harington afleverede ved hjemkomsten.

Dato for operationen 5. april 1945:

Formål: At angribe en konvoj i Kattegat lastet med tyske tropper og krigsmateriel.

Tre fartøjer blev ødelagt og fire stærkt beskadiget.

Tre af vore fly savnes efter aktionen.

Fly: Mosquito MK XVI F fra 235. eskadrille, Banff flybase, Scotland. (Kystkommandoen).

Start fra Banff kl. 12.00. Kurs 0,95

Blev beskydt af tysk antiluftskyts vest for Thisted og besvarede ilden.

Krydsede Danmark i meget lav højde, fløj sydpå og angreb konvoj ca. kl. 15.00.

Vi (Haringtons fly) angreb et armeret eskortefartøj, som eksploderede senere.

Hjemflyvning i tæt formation, og lav højde på modsat kurs.

Kraftig beskydning fra tyske marinefartøjer mødte os ved Nykøbing.

Flyet foran lavede en skarp undvigemanøvre, og jeg formoder vi ramte hans slipstrøm i et uheldigt øjeblik, hvor vi var meget tæt på jorden.

Vores fly syntes at strejfe jorden, og bagbords motor og propel blev beskadiget. Jeg mistede næsten kontrollen med flyet, der nu blev truk-

ket meget asymmetrisk, idet bagbords motor ikke reagerede på gas-håndtaget. Røg og kølevæske strømmede fra den. Jeg tror, køletanken var ødelagt. Som følge deraf løb motoren varm. Jeg besluttede at nødlande, når der var en passende flad mark, og det skete kl. ca. 15.30.

Efter at have begravet alle dokumenter og sat ild til flyet forsøgte vi at finde ud af hvor vi var, men ingen af de lokale beboere, der kom tilstede forstod engelsk. Flyet brændte, og pludselig fik ilden kanonerne til at fyre. Vi tænkte, at tyskerne i nærheden måske hørte larmen, vi skyndte os derfor væk.

På vejen mødte vi fru Lutzhøft, som talte fremragende engelsk. Hun frarådede at skifte til civilt tøj, og viste os hen til en stak på marken. Om aftenen kom hun med kiks og et gammelt kort. Senere på aftenen blev vi kontaktet af medlemmer af den danske modstandsbevægelse, Richard Dam-Jensen og Ernfred Østergård.

Her slutter beretningen fra forhenværende pilot løjtnant R.K. Harington. Nuværende arkitekt Raymond Harington.

Straks efter 5. april fik de to flyveres familie besked om, at flyet var skudt ned, og besætningen var savnet. Men Toldstrups hovedkvarter arbejdede effektivt, og havde god kontakt med London. Kort tid efter kom der hemmelig stemplet telegram til de to familier fra det engelske forsvarsministerium, hvori man meddelte, at flyverne var i god behold i Danmark. Samtidig var der en opfordring til at holde oplysningen hemmelig, fordi man ellers kunne bringe danskere i fare.

Flugtrute 1945

Efter hjemkomsten til England, var krigen i Europa ved at være slut. Men som erfarne i søkrigsførelse, blev de to flyvere sendt til Stillehavsområdet for at hjælpe mod japanerne. Harington blev syg under træningen. Winwood nåede til Mindanao.

Raymond Harington blev efter krigen arkitekt, og lærer på en arkitekt-skole. Bert Winwood blev bogholder i et stort firma.

De har sammen med deres hustruer besøgt Danmark to gange, og vi har stadig forbindelse med dem.

Som afslutning vil jeg citere fra brevet, som Raymond Harington sendte med rapporten han overlod til mig.

»Winwood og jeg er meget taknemmelige for den hjælp, vi fik dengang, lige fra vor første kontakt med Folmer og Anne Lutzthøft samt Richard Dam-Jensen og Ernfred Østergård, til det sidste skjulested i Herluf Åens hus i Strandby.

Det blev altsammen udført med professionel dygtighed og godt humør.

Den oplevelse vil vi aldrig glemme.«

De to flyvere har selv skrevet om, hvordan de oplevede rejsen tværs over det besatte Jylland.

Som det fremgår af det foregående, har mange personer været indblandet i denne rejse gennem det besatte Jylland. Det er umulig at nævne alle, men en af de mere markante hjælpere er "Jakob", som modtog de to flyvere på Ålborg banegård.

Det lykkedes mig at komme i forbindelse med "Jakob", og vi havde en længere samtale, der sluttede med, at han tilbød at sende en beretning om hans modstandsarbejde.

Herfra tillader jeg mig at nævne følgende: "Jakob" var som en 22-årig, frivillig i Finland 1939-40, da Rusland overfaldt dette lille land. Finland måtte give op for overmagten, og så kom han tilbage til Danmark. Her genoptog han bl.a. sit arbejde som tropsfører i KFUM-spejdernes Frederiksberg Division, hvor den senere statsminister Poul Hartling var en af spejderkammeraterne, og senere reddede ham fra en dødsdom.

Sammen med andre spejderkammerater, var han med i den første modstandsgruppe i København, der kom til at arbejde direkte under faldskærmschefen (SOE) Flemming Muus. Men allerede maj 1943 blev

"Jakob" anholdt af tyskerne, men befriet af modstandsbevægelsen 29. december 1944 sammen med flere andre fanger ved at fængselspræsten smuglede våben ind til fangerne.

Nytårsaften 1944 ankom "Jakob" til Ålborg. Han skulle ved banegården møde en kontaktperson. Denne var Just Carl Petersen, han skulle have en avis under venstre arm og en pibe i munden med pibehovedet nedad. Alt gik vel, og snart havde "Jakob" travlt igen med illegalt arbejde, denne gang i det nordjydske.

Han overtog ledelsen af 3. kompagni direkte under Toldstrup og fik forbindelse til "Nybo" der ledede flugtruterne til og fra Sverige.

Når "Nybo" og "Jakob" havde flygtninge, der skulle videre til Sverige, så gik hele kontaktapparatet i gang, og der blev snakket meget om skind, (det samme som flygtninge). Således at samtalen for udenforstående, lød som en handel med skind.

"Jakobs" rigtige navn er Knud Dyr Nielsen, og han flyttede til Bjerteringbro.

Under 2. Verdenskrig mistede de allierede ca. 300 fly over Danmark. 1160 flyvere blev begravet i Danmark. Fra de samme fly, menes ca. 500 omkommet i havet, uden at blive fundet. Af de ca. 400 allierede flyvere, der overlevede en nedstyrtning, blev 90 hjulpet til Sverige af modstandsbevægelsen, mens resten blev taget til fange af tyskerne.

I Nordsøen reddede danske fiskere også allierede flyvere, hvoraf ca. 50 blev sejlet til engelsk havn. Men så kunne fiskerne ikke vende tilbage til Danmark.

Ray Harington og Bert Winwood

Historien om de to flyvere, fylder måske meget i denne beretning. Men det er meget sympatiske mennesker, der selv gør meget ud af deres flugtrejse i Danmark. Det er mange år siden, de skrev herom i et veteranblad fra Royal Air Force. Danskere på rejse i London har set dette blad på et museum for "Mosquito" og har fundet frem til min adresse, og ønsket flere oplysninger.

Hvor populære de var her i landet kan ses af begivenheder omkring 50 års dagen for befrielsen.

Året var 1995. Der blev arbejdet for at allierede krigsdeltagere, der havde været i Danmark, skulle inviteres hertil for at deltage i festligheder til minde om befrielsen.

Havde man ønsker om at invitere englændere skulle man kontakte Den Danske Ambassade i London, der ville sørge for transport. Henry Christensen og jeg var enige om at invitere Harington og Winwood, samt deres hustruer. Jeg ringede til Ambassaden, men fik den besked at de to familier allerede var inviteret af Aalborg by.

Kort tid efter blev vi kontaktet af Just Carl Petersen fra Aalborg, der inviterede os til at mødes med englænderne dernede.

De to gamle flyvere med deres hustruer var indkvarteret på Hotel Hvide Hus. Den dag vi kom derned, havde de været til optagelse i "Christian 4. Laug" - Jens Bangs Stenhus. Her var de udnævnt til æresmedlemmer, og havde skrevet deres navne i en bog, som også var fyldt med underskrifter af præsidenter og andre store mænd. Det morede de sig meget over.

Her på denne 50 års dag havde de en skildring af flugtruten med til os, om hvordan de selv havde oplevet deres besøg i Danmark.

Det var et fint lille hæfte med omstående forsidetegning, efter kongenål og hagekors, udført af piloten, nuværende arkitekt Raymond Harington.

Hæftet er oversat til dansk af min søn, Morten Hammer og indledes med følgende forord:

FLUGTEN FRA DANMARK. ("ESCAPE FROM DENMARK")

En hyldest til den danske modstandsbevægelse.

Dette er skrevet for, at mindes 50-året for vores landing i Danmark, den 5. april 1945.

Det er specielt en dyb taknemmelig anerkendelse af modet og opofrelsen hos de medlemmer af den danske modstandsbevægelse, som gjorde det muligt for os, at flygte fra det tysk-besatte Danmark til Sverige, hvorfra vi vendte tilbage til England den 2. maj.

Den danske modstandsbevægelse blev af feltmarskal Montgomery, beskrevet som "De Bedste". Og deres indsats i de allieredes tjeneste, blev anerkendt af general Eisenhower.

Raymond Harington

Bert Winwood

ESCAPE FROM DENMARK

A TRIBUTE TO THE DANISH RESISTANCE

Flugt

1. Uddrag af offentlige "Air 28" arkiver (Royal Air Force). Angreb ved Anholt - nødlanding i Thy

»Tirsdag den 5. april 1945 kl. 14.30 forlod en styrke, bestående af 14 Mosquitoer fra 235. Eskadrille, 13 fra 143. Eskadrille, 10 fra 248. Eskadrille og 2 udefra kommende fra 333. Eskadrille i Det Kgl. Norske Luftvåben, basen Banff (Scotland). Disse 39 fly, fløj anført af Wing Commander Simmonds DFC, meget lavt hen over Danmark for at angribe en konvoj på 5 handelsfartøjer med eskorte, som sejlede mod nord gennem Kattegat omkring 3 miles fra Anholt. Efter angrebet brændte fartøjerne voldsomt, og en Mosquito ramte masten på et af fartøjerne og styrtede i havet omkring 100 yards fra dets mål og knustes. Et andet fly blev set kl. 17.50 over Vestjylland med et langt spor af glykol efter sig, og blev rapporteret at have foretaget en mavelanding på en mark. (56.48 N -08.21 E) og een af flyverne var blevet set, komme sikkert ud (formodentlig piloten)«.....

Det forulykkede fly var en Mosquito" L A-F" RS 619 fra 235. Eskadrille fløjet af P/O R. K. Harington med F/Sgt. A. E. Winwood som navigatør. Det var en Mark FBVI med Merlin 25 motorer, som var produceret hos De Havillands, Hatfield, mellem 13.10.44 og 22.1.45. Besætningen var blevet optaget i 235. Eskadrille efter at have tjent i 603. Eskadrille i Mellemøsten siden 1942, og havde været med i missioner mod mål omkring de ægæiske og græske øer, i Beaufighter TFX" fra Gambut i Nordafrika. De blev optaget i 235. i febr. 1945 og havde allerede været med i missioner, med patruljer i Skagerrak og angreb mod mål i de norske fjorde, i Norangs fjord, Porsgrunn havn og Sandefjord.

Da »LA-F« nødlandede, havde flyet tidligere ramt jorden med en hastighed på 280 knob, efter at have tabt opdriften i slipstrømmen fra et fly foran, som undveg luftskyts fra eskortefartøjer i havnen, Nykøbing Mors i Vestjylland. Bagbordspropel blev stærkt deformeret, og på trods af Bert Winwoods øjeblikkelige forsøg på at kantstille den, blev flyet vanskelig at styre, så tæt på jorden. Ray Harington besluttede at nødlande, idet enhver plan om at flyve tilbage til England, efter hans vurdering, næppe kunne gennemføres.

Flyet nødlandede uden brug af flaps, med en hastighed af omkring 140

knob. Da besætningen kravlede ud af taglugen, så de begge propeller ligge på en lille forhøjning bag dem. Glykol dryppede fra bagbords motor.

Et par danske landarbejdere, som stod og lænede sig til deres høtve, så passivt til og viste ingen særlig interesse, da Harington pegede på sin uniform med flyvinge, og sagde »Jeg hav RAF« på norsk, som han læste op fra en parlør, som han tog op af lommen i flyvedragten, og hvori dansk ikke var medtaget!

Selvom de ikke direkte havde fået ordre til det, besluttede de at ødelægge alt operationelt udstyr, ved at sætte ild til flyet. De lagde hø under vingerne og affyrede en Verey (lys)patron ind i motorrummet.

Maskinen nægtede at brænde, til sidst udløste de en faldskærm i cockpittet og satte ild med en lyspatron.

Flugt 2

Hjælp fra modstandsbevægelsen

Idet vi lykønskede hinanden med, at der ikke var militær i nærheden, gik vi hen mod to venligt udseende mennesker, der kom gående ned over marken. Pludselig blev marken foran maskinen beskydt med maskingevær og kanonild, da ilden nåede ammunitionsbeholderne.

De to danskere var Folmer og Anna Lutzhøft. Anna kunne tale engelsk. Vi gik tilbage op ad bakken med dem, idet vi spurgte, om vi kunne låne noget gammelt tøj, så vi kunne gå for at være bønder.

Dette blev høfligt afslået på grund af risikoen for represalier, da vores møde måske var set af nogen, som ikke delte vores antipati mod tyskerne. Vores hastigt sammenflickede plan, om at finde en båd og bevæge os østpå langs med Limfjorden, mod Kattegat og videre til Sverige, begyndte at se mindre lovende ud.

Men vi var glade for at modtage Annas tilbud, om en høstak med udsigt til et vandløb mod nord.

Senere på aftenen fik vi bragt et Shell vejkort fra før krigen, samt noget mad. Gemt i vores kradsende høstak, lå vi og kikkede ud over vandløbet, og undrede os over de mange mennesker, der var på aftentur, og som tilsyneladende så direkte på os. Kunne de virkelig se os i vores dufte gemmested?

Vi kravlede tilbage til bagerste ende af stakken, hvorfra vi så en kulsort røgsøjle stige over et hundrede fod op i den kolde aftenluft. Freddie (flyet) sagde sit sidste farvel, alle tyskere i miles omkreds ville værdsætte denne gestus. Efterhånden var alle de, der var ude at gå tur, forsvundet, mens mørket faldt på, og vi lå og rystede af kulde i forårsnatten og begyndte at føle os ensomme, mens vi først og fremmest spekulerede på, hvordan vore familier ville tage det uundgåelige telegram, hvoraf det ville fremgå, at vi var "savnede efter operationer over fjendtlig område".

Vi besluttede at komme væk fra området hurtigst muligt. På dette tidspunkt var vi ikke klar over, at vi havde tiltrukket forskellige menneskers interesse, ikke mindst tyskerne i Snedsted, ca. 6 miles mod nordøst, hvis telefonsamtaler blev overvåget af bestyrerinden på den lokale telefoncentral. Hun rapporterede til modstandsbevægelsen, og to af medlem-

merne, som kendte til vores nødlanding, lagde planer om at få os væk fra området og i sikkerhed. Ca. kl. 21.15 hørte vi fodtrin nær høstakken og nogen, der hviskede på engelsk. Da vi forsigtigt kikkede ud, så vi en ung mand i en lys regnfrakke, som præsenterede sig som Richard Dam Jensen. Med ham var Ernfred Østergård. Begge var medlemmer af modstandsbevægelsen, og vi var henrykte over at gøre deres bekendtskab. De førte os omkring 5 miles langs markveje, grøfter og gennemføringer, og under bevogtede broer til kirkegården i Bedsted. Her gemte vi os bag kirkegårdens stenmur. Ved midnat vendte de tilbage med en generatorgasdrevet taxi og noget civilt tøj, som vi trak over vores uniformer.

Den tyske kommandant brugte ofte Peter Niensens taxi, så Peter vidste for det meste, hvor kommandanten var. Mens vi gemte os i de mørke kroge i hans taxi, stoppede han ved Bedsted Hotel, der var tysk hovedkvarter, for at spørge, om hans taxi skulle bruges den nat, vel vidende, at majoren ikke var hjemme.

Vagterne ved vejkontrollen, som havde set taxien stoppe ved hovedkvarteret, vinkede os videre med et venligt "Alles Gut", og Peter kørte mod Skjoldborg ca. 12 miles væk, via mindre veje, gårde og endda en eller andens køkkenhave, for at undgå videre kontakt med vagtposter på hovedvejene, hvor han var blevet stoppet tidligere på aftenen, da han var på vej til Bedsted Kirke.

I Skjoldborg mødte vi Richardts familie, som drev den lokale brugsforening. Peters kone gav os et godt måltid varmt mad. Klokkeren var 2.30 om natten, og vi var udmattede efter at have gået over alle mulige typer terræn iført flyvestøvler. Kl. 4. blev vi ført over til præstegården og varmt modtaget af pastoren, Hans Dahl Hansen, og hans kone Anne-Marie, som var ved at skifte på et lille barn. Vi fik verdens mest behagelige senge! Næste morgen måtte tjenestepigen trøstes, efter at have fundet 2 fremmede mænd i sit jomfrubur, og pastoren måtte hastigt finde på en forklaring uden at vække mistanke.

Flugt 3

Thy og Mors

Senere den dag, blev vi flyttet til mere passende omgivelser - høloftet over en svinesti, efter at have spist 6 spejlæg hver! Dette fristed holdt dog ikke længe. En modstandsmand havde saboteret et troppetog, som kørte på jernbanen lige i nærheden. Vores vært, Henry Christensen, blev nødt til at klare nogle soldater fra toget, som vredt udspurgte ham om, hvad han kendte til det. Da han havde fået afledt dem, fik han hjælp af "Boysen". Det var dæknavnet på en instruktør, som kom sammen med Peter Niensens Taxi. Boysen forlangte, at vi tog vores uniformer af, før vi tog afsted i taxien. Henry gemte vores uniformer på loftet i høet. Da tyskerne kort efter ankom til gården, var vi væk.

I taxi'en blev vi kørt til Thisted, en stor garnisonsby, hvis indbyggere mest bestod af tyske tropper, som bemandede kystforsvaret der omkransede landet. Der gav ejeren af det lokale herremagasin, (E. Møller) os nyt tøj. Han gav os også legitimationskort med billeder af mennesker, som lignede os, taget fra et familiefotoalbum.

På trods af vores "manøvrering" omkring, var vi stadig kun 15 miles fra det sted, hvor vi nødlandede.

Vi var glade, da vi krydsede broen over Vildsund til Nykøbing Mors. Vi krydsede broen i taxi (med Boysen) og prøvede at se uinteresserede ud, da brovagten undersøgte vores falske legitimationskort.

(Dette blev interessant, da vi efter krigen fandt ud af, at disse vagter næsten helt sikkert, var russere i Wehrmacht!)

I Nykøbing blev vi indkvarteret på Markvorsens hotel (det er nu indrettet til forretninger). Her mødte vi modstandsfolk, inklusive den militære leder, kaptajn Ejby Nielsen, ("Baes") som forlangte vi skulle fotografere ordentligt og udstyres med nye I.D. kort. Ejby Nielsen, som efter krigen blev Oberst mener vi var den eneste Mosquito-besætning, som nåede ud af Danmark i live.

Til vores store lettelse, fik vi her at vide, at man var igang med at sende nyheden om, at vi var i sikkerhed, til England pr. radio.

Vi kunne nu gå omkring i byen og ved havnen, hvor vi så de tyske flakskibe med silhuetter af fly på nogle af deres overbygninger og skorstene (nedskudte fly). Vi fik forevist en kælder fuld af våben, der var nedka-

stet af RAF, og som blev opbevaret, så de kunne tages i brug med det samme.

På den 6. dag (11. april) tog vi færgen til Glyngøre, og rejste med toget til Ålborg, ledsaget af et medlem af modstandsbevægelsen. Toget var fyldt med civile, et par tyske soldater sad i vores vogn.

Vi holdt os fra hinanden, mens vi stod i midtergangen og prøvede at undgå øjenkontakt med andre.

Bert havde et væmmeligt øjeblik, da han tilbød en plads til en dame, som nægtede at sidde ned!

I Ålborg var jernbanestationen meget travl - ligesom Waterloo - med militær- og flådepersonel, som skyndte sig til togene, og vi var glade for at komme væk, og ind på fortovet, så vi kunne følge vores eskorte, som hurtigt bevægede sig ned ad gaden på den anden side. Pludselig stoppede han for at tænde en tændstik der ikke virkede (et kendetegn), drejede omkring og gik sin vej i modsat retning.

Så parkerede en forbipasserende cyklist sin cykel, og fulgte med os og introducerede sig som "ven".

udstedt i Sverige for bortkomne.
Politikreds Nr. 55
Legitimationskort for danske Statsborgere.
Navn Carl Vilhelm Petersen,
Stilling Arkitekt.
Bopæl Grønnegade 39. Nykøbing M.
Født d. 4. 1. 1922. Nykøbing Mors.
Indehaverens Underskrift Carl Vilhelm Petersen

Raymond Harrington: Pilot

Legitimationskort kom.
Politikreds Nr. 55
for danske Statsborgere.
Navn Knud Westengaard.
Stilling Kontorist.
Bopæl Nørregade 10. Nykøbing M.
Født d. 21. 3. 1922. Nykøbing Mors.
Indehaverens Underskrift Knud Westengaard.

Bert Winwood: Navigator

Flugt 4

Aalborg - Vendsyssel - Sverige - Scotland

Vi gik allesammen mod bymidten til advokat Svend Andersens kontor, hvor vores ven, Knud Nielsen, (alias Jakob), ønskede os held og lykke og forsvandt stille. Svend Andersen tog os med til sin privatlejlighed, i den nordvestlige del af byen, hvor han boede med sin kone og datter, som var omkring 12 år - en dejlig familie. Fra balkonen på bagsiden af bygningen, havde vi frit udsyn til Luftwaffe's flybase, nordvest for Ålborg. Fra vinduet på forsiden, kunne man se Gestapo hovedkvarteret på den anden side af vejen. Svend mindede os om, at vi skulle holde lav profil. Vi var gæster i omkring en uge, da Svend en dag kom styrtende og fortalte os, at en modstandsmand var blevet anholdt med en vogn fyldt med våben. Dette kunne blive en sikkerhedsrisiko, hvis Gestapo tvang ham til at tale.

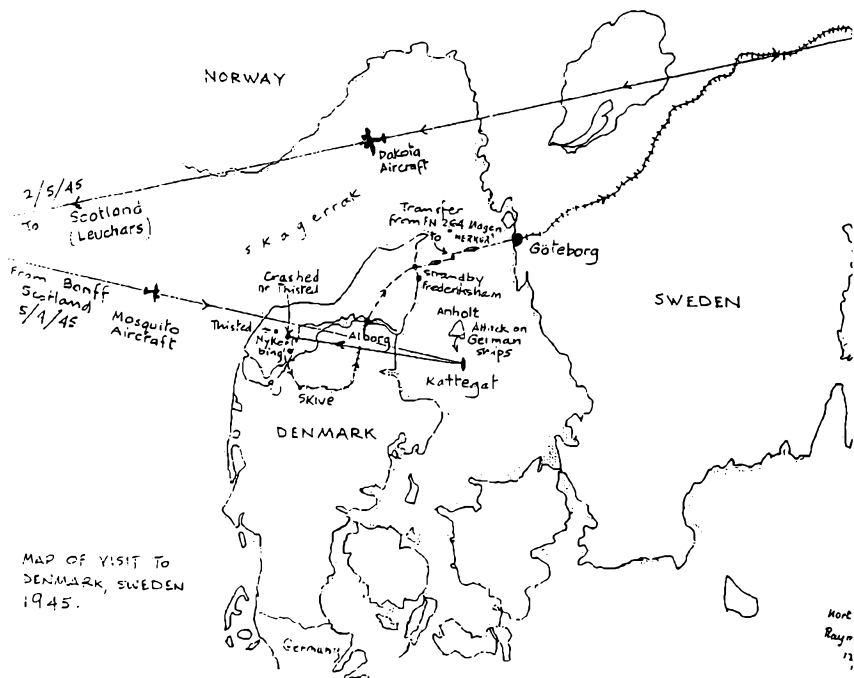
Hele familien måtte hurtigt forlade byen med en i forvejen pakket bagage. Vi blev tilbage i lejligheden i omkring en time, før vi blev kontaktet af et andet medlem af modstandsbevægelsen, som gemte os i 2 dage, og derefter flyttede os ud til et sommerhus ved Limfjorden.

I sommerhuset mødte vi modstandsledere fra området nord for Ålborg, anført af Just Carl Pedersen, som havde ansvaret for eksportarrangementer for undslupne og flygtninger.

Vi blev kørt til Strandby, omkring 8 miles fra Frederikshavn og 25 miles syd for Skagen, ved Danmarks nordligste punkt. Her boede vi hos den lokale skoleinspektør, og nogle gange hos familien Åen bestående af bedstefar, bedstemor, Herluf, hans kone Asta, hans søster Rigmor og hans mange sønner - alle fiskere som ham selv. Herluf Åen, var med til at organisere transportmuligheder til Sverige for flygtninger, under kommando af Just Carl Pedersen.

Vi samledes hver nat i 4 nætter, med 7 eller 8 andre (heraf 2 tyske soldater, som havde hjulpet modstandsbevægelsen). Endelig en mørk nat lige efter midnat, den 24. april, listede vi ned til kajen og kom ombord på fiskerfartøjet FN "Mågen", ført af Andreas Larsen fra Strandby. Han stuvede os sammen bag skydepaneler i skibets skabe. Vi tog afsted klokken 3 om natten, og ved dagry fik vi lov til at gå op på dækket, hvor vi så et større skib ved siden af os. Dette skib var "Merkur" (flagskib for

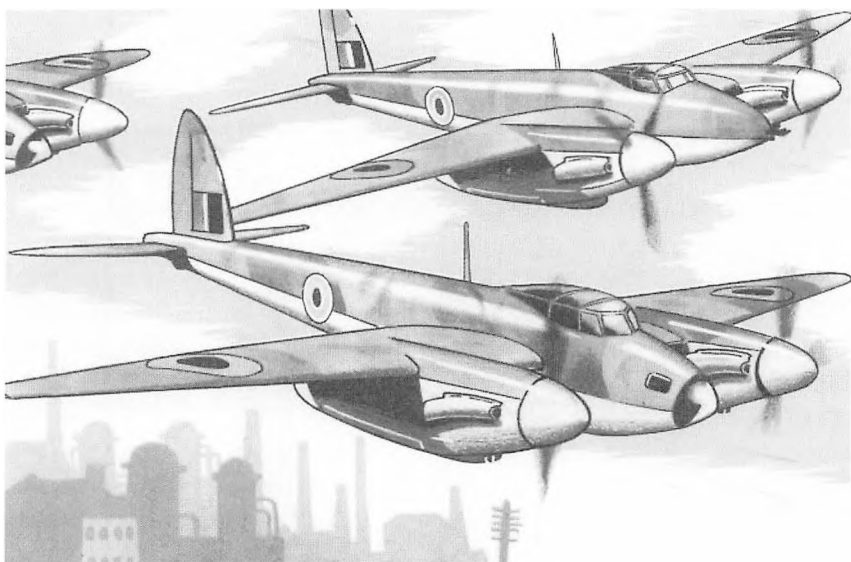
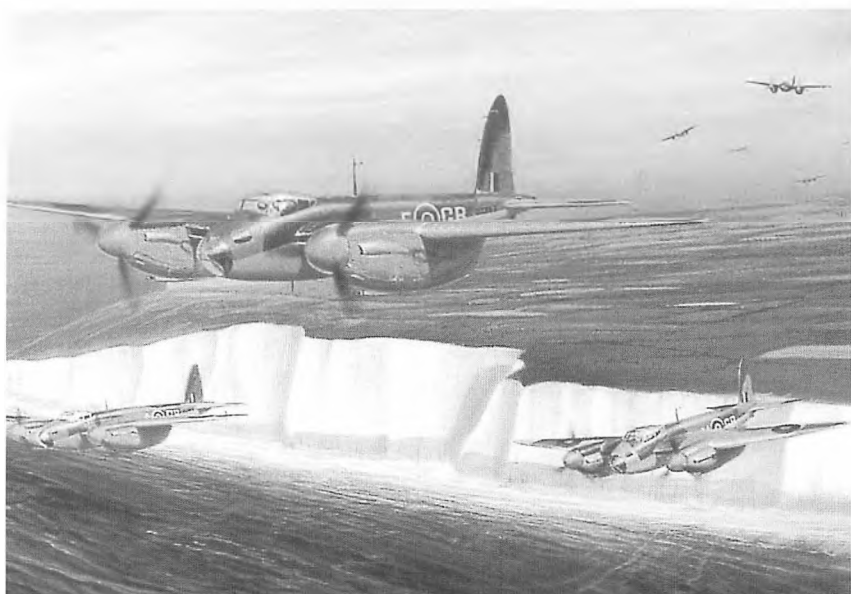

Kort modtaget fra Raymond Harington 12/5-1990.

Dansk hjælpetjeneste). "Merkur" arbejdede fra Gøteborg, hvor vi blev sat i land omkring middagstid den 24. april.

I modsætning til RAF og USAAF besætninger, der var nødlandet i Sverige og blev interneret, blev vi behandlet som flygtninge fra Europa. Efter at være undersøgt af svenske immigrationsmyndigheders læge, blev vi kørt til det britiske konsulat, hvor vi blev udspurgt, og herefter sendt videre til Stockholm med tog, hvortil vi ankom den 28. april. Da vi meldte os i den britiske ambassade, fik vi penge til at købe nyt tøj for. (Det danske maximal-tøj kunne ikke overleve en desinfektionsprocedure som forlangtes). Derefter fik vi besked på, at afvente transport tilbage til UK.

Den 1. maj om natten, mødtes vi med andet RAF- og civilt personel i Bromma lufthavn, hvor JU 52-ere fra det tyske Lufthansa, var parkeret på forpladsen lige ved siden af BOAC's fly! Vores fly, en Dakota, var næsten helt sikkert fra det svenske selskab "A.B. Aero-Transport", som

De Havilland Mosquito. Let bomber. Denne maskine er godt kendt her i Danmark, idet det er denne type der har ødelagt Gestapohovedkvartererne i København, Aarhus og Odense. 2 mands besætning. L = 12,24 m. Sp = 16,2 m. F 0 over 650 km/t.

fløj mellem Bromma og Leuchers i Scotland, hvor vi landede i de tidlige timer den 2. maj. (Det er interessant at bemærke, at det svenske ABA selskab, også havde regelmæssige afgang til Berlin).

Epilog

Mens mange talte om, at krigen i virkeligheden var overstået, så var "Strike Wings" stadig i kamp med u-både og konvojer i havene omkring Danmark, da man frygtede, at tyskerne ville forsøge at holde stand i Norge. Krigens sidste togt, et angreb på Kiel, anført af Wing Commander Foxley-Norris, fandt sted den 3. maj, dagen efter, at vi var kommet tilbage til UK.

18 fly gik tabt i forbindelse med operationer i perioden 21/2./45 - 4/5./45.

Alle besætningsmedlemmer, på nær os, og en såret navigatør, omkom.

(Oversættelse: Martin og Morten Hammer).

Pilot-løjtnant R. Harington og navigatør B. Winwood nødlandede her i 1945 med deres Mosquito jager-bombemaskine.

*Her 1991 - mindedes de også, at de gemte dem på
Bedsted Kirkegård.*

*De to RAF-flyvere. Nu arkitekt Harington og bogholder Winwood
sammen med deres hustruer og Henry Christensen - Ågård 1991.*

What marvellous news!

We can never thank you enough
for all your courageous help to us,
and we hope that now you are
living a peaceful and happy life.

With our deep gratitude
and good wishes,

Margaret Westcott
(née Harrington)

Øversættelse af brevet fra Raymond's søster.

Kære danske venner. - Jeg er Ray's søster.

I anledning af besøget i Danmark.

Tak fordi du var med til, at hjælpe Ray og Bert tilbage til England.

Denne dag i 1945 - står stadig i min erindring.

Som en grusom dag, hvor vi fik meddelelsen om, at Ray var død.

Det var hårdt...

Men så fik vi at vide - fra den danske afdeling af S.O.E. i London,

at de var i sikkerhed hos modstandsbevægelsen.

Vi kan aldrig tabe dig nok, for din hjælp til os.

Og vi håber, at du lever et fredfyldt og lykkeligt liv.

Med vor dybe taknemmelighed - og gode ønsker.

Margaret Westcott (født Harrington).

24 Turners Avenue,
Tentenden,
Kent,
TN30 6QL.
Tel: Tentenden 2380

Dear Danish friend

I am Ray's sister,

and on this occasion of his visit to you,
I should like to express my admiration
of your great courage and bravery,
when you did so much to help Ray
& Bert to escape back to England.

Those wartime days of 1945 are
still very vivid in my memory, and
I will remember the dreadful day when
we heard that Ray was missing. All we
could do was to pray very hard, and then
after a while we heard that they would
be safe, (a message from the Danish
Government in London).

Luftkrig over Thy 1939-1945

Årene 1939-45, står nok for de fleste, som fjern fortid, man ikke ved ret meget om.

Landet var jo af tyskerne tvunget ind i krigen, ved det brutale overfald 9. april 1940.

Herefter var der kun få egentlige krigshandlinger, når man ser bort fra modstandsbevægelsens aktiviteter. Men denne omtale gælder kun for landjorden.

Luftkrigen derimod, her var vi tilskuere til på nært hold, at se tyskerne var overlegne i de første år, men efterhånden fik de allierede heldigvis overtaget.

Når allierede fly foretog strategiske bombninger, så gik ruten ofte ind over Jylland.

Over Kattegat drejede man mod syd. Målene kunne være Østersøhavne, fabrikker eller byer i det indre Tyskland. Tyske konvojer var også vigtige mål, og der blev fra luften kastet mange miner i de danske farvande. Våbenflyvninger til den polske modstandsbevægelse, gik over dansk område. Disse flyvninger, også til den danske modstandsbevægelse, var meget farlige, og mange allierede fly gik tabt.

Og så kommer det, vi helst vil glemme. Vi danskere lavede selv flyvepladser til tyskerne, så der hurtigt blev etableret et stærkt luftforsvar af både dag- og natjagere. Ligeledes hjalp vi tyskerne med at lave en stærk forsvarskæde, hele vejen langs vestkysten og andre steder.

Forsvarsværkerne blev spækket med radar og antiluftskyts. Straks efter 9. april 1940, forlangte tyskerne al dansk luftværnsskyts udleveret - og fik det.

Egnen her i Thy blev i perioder overfløjet af mange allierede fly. Særlig i 1943 og 1944 kom der mange. Og det var nok derfor, at modstandsbevægelsen - vist som det første sted i landet - sommeren 1944 satte et "Eureca" radiofyrr i drift på Thyholm.

Det blev i oktober flyttet til lærer Knud Hansen, Agerø, her var det i drift til krigens slutning. Senere kom der et "Eureca" mere, ved Frøstrup. Ved at pejle disse fyr, kunne flyene finde vej om natten og i al slags vejr.

Den som skriver disse linjer, har flere gange i disse år stået hjemme på

gården i Stagstrup, hvor vi boede dengang, og set mange, måske flere hundrede bombemaskiner på vej mod mål i Tyskland. Sommeren 1944 var der flere overflyvninger, som undrede mig meget.

I den lyse sommernat var himlen fyldt med fly, der fløj i stor højde med markeringslysene tændt. Flyene kunne ikke ses, men lysene markerede, at de fløj meget tæt sammen.

Det var et fantastisk syn, det var ligesom stjernehimlen bevægede sig med stor fart. Tyskerne kunne ikke være i tvivl om, at nu var de på vej. De sidste krigsmåneder, var det mest de meget hurtige jagerbombemaskiner "Mosquito", der kom i flokke på 40-50 stk.

De fløj i trætopphøjde for at undgå tyskernes radar. Hestene gik helt amok, dersom vi var ude med hesteforspand. Ind imellem var vi vidne til luftkampe mellem enkelte fly.

Modstandsbevægelsen i Thy, var færdigorganiseret ca. marts 1944. Først derefter kunne vi prøve at hjælpe de flyvere, som sprang ud med faldskærm, efter at deres fly var nedskudt.

Før den tid, afleverede dansk politi flyverne til en ukendt skæbne i tyske fangelejre.

Tre nedstyrtninger fra den tid, står stærkt i mine erindringer, og var med til at styrke viljen til at hjælpe de allierede så meget som muligt.

Luftkrig over Thy 1943-45

Den 4. november 1943 var to RAF Sterling bombefly over Thy, efter at have udlagt miner i danske farvande. På hjemturen blev de skudt ned af natjagere. Den ene var i kamp med en natjager, lige over mit hjem i Stagstrup.

Først på aftenen hører vi støj, og da vi kommer uden for, blev vi vidne til, at den hurtige jager kredsede rundt om den langsomme engelske maskine, ligesom en anden rovfugl.

Jageren var udstyret med en meget stærk projektør, og den skød med sporprojektiler. Selv om det var mørk aften, kunne vi følge det makabre skuespil. Maskinerne kom hurtigt ned i lav højde og drev mod vest. Den vi så, må være den, der faldt ned i Beersted. Alle seks ombordværende blev dræbt.

Et par timer senere blev den anden Sterling maskine skudt ned over Kallerup. Men her sprang besætningen, der var på 6 mand, ud med faldskærm, og nåede velbeholdne ned. De var alle fra Australien.

Fem mand blev straks taget til fange af tyskerne. (Vist med hjælp af dansk politi). Den sjette, kunne hjælpe sig selv. Han var så snedig at agere tilskadekommen, og blev derfor af Falck kørt til sygehuset. Her sprang han ud af et vindue, og flygtede langs med fjorden mod øst. Her kom han ind hos en landmandsfamilie, som gav ham mad og civilt tøj, og vist også kort over området. Men tyskerne blev meget vrede, og truede med repressalier. De troede personalet på sygehuset, havde hjulpet til flugt. Politiet efterlyste ham med store annoncer i bladene. Men heldigvis uden resultat.

Efter krigen kom det frem, at han var heldig at nå østkysten, og her var det vist en præst, som skaffede mulighed for transport til Sverige. Han har besøgt egnen her efter krigen.

Modstandsbevægelsen var ikke færdig organiseret i Thy, 22. febr. 1944. Dersom nedennævnte nedskydning var sket en måned senere, så kunne vi nok have hjulpet de nødstedte flyvere.

Denne dag foretog US Air Force et stort angreb på den tyske by Schweinfurt.

For at aflede opmærksomheden, angreb man samtidig Aalborg Flyveplads med et mindre antal B-17, såkaldte flyvende fæstninger - et stort

bombefly med 10 mands besætning. Et af disse fly blev skudt ned over Thy, formentlig på hjemturen.

Den pågældende dag står klar i min hukommelse. Jeg savede brænde på rundsav, udenfor.

Vejret var meget frostklart. Pludselig opdager jeg en flyvemaskine langt mod vest. Og lidt efter hænger der mange faldskærme i luften. Nedskydningen sker over Sønderhå.

Ni mand kom heldigt ned, men den ene af flyets piloter var så uheldig, at lande på den islagte Ove Sø. Han faldt gennem isen og druknede. Man sagde, at folk fra egnen forsøgte at redde ham, men blev stoppet af tyske soldater. Med hjælp fra dansk politi, blev de øvrige fanget af tyskerne.

Ca. 300 allierede fly gik tabt over Danmark. Ca. 15 allierede fly blev skudt ned over Thy.

Hvor mange fly tyskerne mistede over Danmark, det har jeg ingen opgørelse over, og tyske arkiver, som ellers kan oplyse om meget fra den tid, har ingen tal, men jeg gætter på, at deres tab var større. I de sidste krigsår var de allieredes luftvåben meget overlegen.

Nødlandingen med den engelske jagerbombemaskine, er beskrevet meget udførlig af de to flyvere, løjtnant R. Harington og Sergent A. E. Winwood.

Forskelligt i Midtthj og Thisted

Jernbanen var eneste samfærdselsmiddel over længere afstande. Der gik meget få danske tog, som ikke skulle forstyrres mere end nødvendigt. Men efter at Finland sluttede våbenstilstand efterår 1944 blev tyske tropper fra Rusland og Finland sendt gennem Norge og blev sejlet til Jylland. Mange soldater og materiel blev sendt med bane ned gennem Jylland. Vi så mange tog med over 50 vogne og med luftskyts til forsvar. Denne transport skulle forsinkes.

I Struer var en DSB ansat, der vidste besked med, hvornår der kom vigtige tyske transporter. Han gav meddelelse til Hans Carl Toft, der gav beskeden videre. Vinteren 1945 blev der foretaget så mange sprængninger på Thybanen, at skiftesporene på flere stationer blev brugt som erstatninger for ødelagte skinner. Banen var stoppet flere dage, og vi oplevede, at landevejen blev fyldt med soldater, som til fods var på vej sydpå.

Vores gruppe havde banestrækningen fra Hørsted til Todbøl St., men efterår 1944 kom 3 helt unge modstandsfolk som skulle være "under jorden" i Thisted. De var efterstræbt af Gestapo, og fik ophold hos Ejgil Møller, Monopol.

Men nu manglede de noget at lave og fik derfor vores jernbanestrækning. De havde været på kursus, som Toldstrup oprettede. Derfor virkede de som instruktører, og hjalp med flere sabotager foråret 1945 i Thisted, bl.a. Ford på Frederikstorv, der reparerede tyske køretøjer, og ovne på Landlyst teglværk, som tørrede generatortræ for tyskerne, og den før omtalte benzin, som tyskerne havde stjålet.

"Boysen" - (Ole Klitgård), senere læge i Egå ved Århus. Læge på hospitalsskibet "Jutlandia" under Korea-krigen. "John" (Jørgen Frostholtm). Senere læge i Hasseris, Ålborg. ("Bent" Tykjær). Senere fabrikant i Silkeborg.

Hvad man også kunne opleve dengang

Tyskerne sendte også cykelpatruljer ud. Når det var mørkt, var de vanskeligt at gardere sig imod.

Vinteren 1945 var min svoger sammen med to politibetjente på vej ud for at sabotere Thisted-Fjerritslev jernbane.

På vejen i Kjeldstrup bliver de overrasket af en tysk patrulje. På grund af mørket lykkes det at kaste våben og sabotagemateriel i grøften uden at tyskerne opdager det.

Men tyskerne havde mistanke til dem, og selv om det var koldt vintervejr fik de ordre til at smide alt tøjet.

Tøjet bliver undersøgt og lommerne tømt, navne og adresser på legitimationskort bliver noteret.

Betjentene var jo "under jorden" og havde falsk legitimation, men min svoger havde kun den rigtige legitimation.

Derfor rejste han straks hjemmefra, og kom hen til os i Stagstrup. Efter et par dage rejste han til en søster i Skive.

Da tysk politi ikke havde aflagt besøg på "Momtoft" i løbet af 14 dage, rejste han hjem igen.

Theodor Christensen var landpost i Nors-Tved området under krigen. Han cyklede som sædvanligt ud med post vinteren 1945. Pludselig bliver han råbt an af en tysk vagtpost, han er jo vant til at færdes på denne vej og vil derfor ikke stoppe.

Men efter varselsskud, bliver han anholdt og ført til tysk politi som anklager ham for at uddele illegale blade. De bruger deres sædvanlige metode og gennembanker ham. Men de fik ingen oplysninger af Theodor. Og efter endnu en omgang hos Gestapo i Aalborg, bliver han ført til koncentrationslejren i Frøslev, og efter 5. maj hjælper han modstandsbevægelsen med at bevogte den danske grænse.

Straks efter hjemsendelsen kommer han op til mig i Stagstrup, fortæller hele historien og siger, at nu vil han gerne være sammen med os andre fra modstandsbevægelsen. Det bliver til et venskab, der vist var til gavn for os begge i mange år.

Den dansker man mener angav Theodor, begik selvmord kort tid efter 5. maj.

Smed Larsens søn i Sundby (senere lærer på Thisted gymnasium) blev også arresteret, og den mand, der angav ham blev straffet efter krigen. Der var flere Thistedboere, som blev arresteret og kom i Frøslevlejren. Men kun to havde tilknytning til modstandsbevægelsen, og det opdagede tyskerne heldigvis ikke. De fleste havde kun omdelt illegale blade. Så området her slap billigt.

Murermester Nørgård i Sundby var en mand, med en indstilling, der gjorde at modstandsbevægelsen kunne overleve.

Da vi havde ulykken i Snedsted, hvor Hans Peter Jensen desværre blev

dræbt, gik Nørgård til den mand som havde den højeste rang indenfor Nazisterne i området. Han fortalte ham, at dersom han fortalte tyskerne, hvem han troede var med i denne sabotage, så kendte Nørgård folk, som nok skulle straffe ham.

Murermester Nørgård var også skorstensfejer. Engang skulle han sammen med sin medhjælper Alfred Nielsen rense skorstenen i Harring skole. Skolen stod tom efter læreren var flygtet til Sverige, og vi brugte derfor loftet til depot for våben og sprængstoffer. Men dette lager blev opdaget da skorstenen skulle renses. Men Nørgård sagde til Alfred Nielsen. Det her snakker vi ikke om. Og det gjorde de heller ikke, men efter krigen fik vi det at vide!

Thisted var landets mest udprægede værnemager-by. Det sagde kaptajn Ejby Nielsen efter krigen. Derfor kunne han skjule sig i det mylder af tysker-arbejdere som holdt til her. Men i byen var det vanskeligt at hverve modstandsfolk. Klimaet var bedre på landet, her havde han let ved at organisere modstandsarbejdet.

Møde med Jens Kirk var tit på kontoret, Vestergades Brugsforening, Thisted.

Brugsuddeler Christensen var en ældre mand, men ham kunne vi stole på. Når vi blev inviteret ind på kontoret, sad Christensen således ved skrivebordet, at han gennem den åbne dør kunne følge med i hvad der skete i butikken. Men så snart der blev drøftet farlige emner så gik han straks ud, og lukkede døren efter sig, så vi kunne sidde i ro.

Der var heldigvis flere af den slags solide mennesker, som støttede os uden direkte at deltage.

Klokken er fem minutter før tolv. Illegale blade for Thy og Mors

Lidt som måske kan hjælpe med til, at give en bedre forståelse af besættelsestiden.

At være ung dansker dengang, var en mærkelig og forstemmende oplevelse.

Der var tyskere overalt i deres grønne uniformer, og de ville bestemme alt om vores liv.

Vi var indespærret i 5 år. Regeringen gik i samarbejde med fjenden, og politiet slog hårdt ned på danskere, som ikke ville følge denne samarbejdspolitik. Og denne samarbejdsregering blev genvalgt med stort flertal i 1943. Dansk industri og skibsværfter producerede for tyskerne.

Vi lavede flyvepladser samt fæstningsværker i Danmark, men også i andre lande.

Danske fagforeninger sendte arbejdere til Tyskland. Ca. 8000 danskere meldte sig til Waffen SS, og vist ca. 3000 til tyske hjælpekorps. Indenrigsministeren sendte instruks til embedsmænd, at de skulle omgås tyske officerer og embedsmænd selskabeligt. Der kunne nævnes andre uhyrlige ting. Kongen havde før krigen tildelt Gøring Db. orden med brillanter. Under krigen fik en række tyske embedsmænd Kommandørkorset. Forstå det hvo der kan. (Modstandsfolk fik ingen danske ordener.)

Vi skulle føde over 200.000 soldater her i landet, foruden at Tyskland fik hele vores landbrugseksport.

Der var censur, som danskere selv styrede. Skrift eller tale måtte ikke være nedsættende om tyskerne.

Telefonen blev måske aflyttet. Engelsk radio måtte ikke aflyttes, tyskerne satte støjsendere på.

Prøver man, at stille et regnestykke op, vil man hurtigt finde ud af, at Danmarks hjælp til Hitlers krig, var meget større end det forholdsvis beskedne bidrag, som modstandsbevægelsen kunne yde til hjælp for de allierede. Men efter krigen, var de fleste vist enige om, at det var bydende nødvendigt dengang, at komme i gang med modstand mod den førte politik.

Politikens Legitimationskort
 Nr. 42. for
 Sikkerhedsområdet i Jylland.

Navn OVERGAARD, Harald
 Stilling Instruktor
 Bopæl Grenaa
 Født d. 13/8 1916 Herring
 Indehaverens
 Underskrift Harald Overgaard

POLITIMESTEREN
 I GRENAA m. v.
 d. 1/8 1943
 E.O.
[Signature]

Kortet skal altid medføres.

C. O. B. & Co.

Legitimationskort
 for
 Sikkerhedsområdet i Jylland.

Navn Larsen, Magnus
 Stilling Gartner
 Bopæl Hvidbjerg
 Født d. 25/10 1912 Agerø
 Indehaverens
 Underskrift Magnus Larsen

Karby-Hvidbjerg-Redsted
 Kommunes Folkeregister
 d. 17/6 1944
[Signature]

Hvidbjerg-Redsted
 Kommunes Folkeregister
 Kortet skal altid medføres.

C. O. B. & Co.

Falske legitimationskort.
 Benyttet af
 Arne Aabenhus.

Noget af det første måtte være, at udgive illegale skrifter med oplysninger om, hvad der egentlig foregik.

Der var streng straf for at være i besiddelse af illegale skrifter, hvilket desværre var årsag til at mange brændte dem, i stedet for at give dem videre. Om det var tyskernes trusler, eller en følelse af afmagt, det vides ikke. Men hovedparten af befolkningen lukkede øjnene for, hvad der foregik. Dersom man i selskab med flere sammen, begyndte at snakke om nazisternes gerninger, så blev der straks stille i stuen. Ingen ønskede at drøfte dette emne.

Alligevel kom der en modstandsbevægelse, men det gik trægt. Thy og Mors fik forbindelse til SOE, som var en hemmelig britisk organisation, til hjælp for de besatte lande. Men det skete først februar 1944.

Men illegale blade. (Som var nødvendige, for at informere om nazisternes ugerninger.) Her var Thy og Mors med allerede fra 1941. Det kan vi takke to svogre for. (Gift med døtre af Gisselbæk i Skjoldborg).

Lærer Peters-Lehm, Haring og lærer Arne Åbenhus, Skjoldborg begyndte at udsende et illegalt duplikeret skrift, som de gav navnet "Vi klipper af den frie presse." Dette blad blev udsendt periodevis 1941 indtil 1944.

"Klokken er fem minutter før tolv" udsendtes hver uge fra september 1944 til maj 1945, og var det mest udbredte illegale blad i Thisted Amt. (I Thisted by udkom Sorte Bog og Sorte Avis kun i få eksemplarer).

Men tyskerne overvågede de to lærere. Gestapo besøgte Haring skole, men det lykkedes Peters-Lehm at flygte til Sverige. Han kom hjem med Den Danske Brigade 1945.

Gestapo fængslede Åbenhus 1944, for foredrag de ikke syntes om, men opdagede ikke hans bladvirksomhed.

Juli måned blev han løsladt. Så gik han under jorden og flyttede til Djursland, hvor bladet blev fremstillet indtil sidst på året 1944. Derefter flyttede han til Mors, tog ophold på "Højgård", Solbjerg hos enkefru Søndergård.

Her var to sønner, som gerne ville hjælpe med trykningen. Bladet udkom i hver uge, ca. 4 sider A4 format.

"Fem minutter før tolv" udkom ialt i 30.000 eksemplarer, og det krævede en anselig mængde papir.

Men de mennesker der ønskede, at bladet skulle udkomme, skaffede penge til bladet. Meddelere i området skaffede foruden lidt lokalt stof små bidrag til driften. Henry Christensen var involveret med stof og

omdeling. Nu kaldte Åbenhus sig gartner Peder Larsen, og var os til stor hjælp. Falske legitimationskort fik vi af ham.

Så kunne man jo spørge, hvordan med stof til et blad som gerne skulle oplyse om de virkelige begivenheder her i landet og ude i verden. Åbenhus var formand for Dansk-Nordisk Ungdomsforbund, og havde kontakter her.

Jens Kirk satte ham i forbindelse med Frode Jakobsen, der arbejdede med at opbygge informationsnet på landsplan.

Hvor utroligt det end lyder, så kunne man i begyndelsen abonnere på Gøteborgs Handels- och Sjöfartstidning, og her finde udlandsnyheder, men det blev selvfølgelig stoppet.

Harring og Stagstrup lå jo centralt imellem de to læreres gamle adresser, derfor var der flere her, som bidrog med penge og stof til bladet. Efter krigen kom trusler om sagsanlæg for meddelelse om samhandel med tyskerne.

Men oplysningerne var rigtige nok, så der skete ingenting. Men meddelerne holdt lav profil efter krigen, for det var ikke populært, at have haft forbindelse med bladet, der bragte mange meddelelser om unational adfærd.

Da Peters-Lehm flygtede til Sverige, stod Harring skole tom. Så brugte vores gruppe loftet til lager for våben og sprængstoffer. Henry Christensens far var nærmeste nabo, han var sognerådsformand og havde nøglen til skolen.

En side af det illegale blad »Klokken er fem minutter før tolv«

Nr. 25 - 9. april 1945

Da Knud Lavard segnede om i Haraldsted skov hin nytårmorgen i 1131 dødelig såret af Magnus's forræddersværd, vældede der en kilde frem, i hvis vande syge kunne blive helbredede.

Således fortæller et af de smukkeste sagn i vor historie, der også beretter om, hvordan denne udåd, blev en forpligtelse for retsindige Danske til at tage et opgør med de mænd, der repræsenterede uretten.

Vi har i dag mange, der som Knud Lavard er faldet for Magnus's sværd. Enhver Dansker kan nævne navne. Venner og kammerater, slægtninger og bekendte. Kornet Vesterby, digterpræsten Kaj Munk, Sønderborg, læreren Herman Boye, redaktør Peter de Hemmer Gudme, for blot at nævne nogle enkelte.

De faldt som regulære soldater bag jorddiger og på landeveje, om morgenen den 9. april 1940, da vor frihedskamp tog sin begyndelse. Eller de torpederedes på danske skibe, mens de førte forsyninger frem til vore allierede.

De faldt som irregulære soldater på øde bakketoppe, eller trafikerede gader.

De faldt på fabriksgårdens asfalt eller blev til livløse legemer foran en grå cementmur, der endnu bærer spor af den kugle, der fik hjertet til at standse.

Fra hver, der faldt, piblede en kilde frem, voksede og forenede sig med andre.

Blev til en strøm, i hvis vande vi lægte det skammens og æreløshedens sår, som fulgte på vor holdning før krigen, blev konsekvens hin morgen, da solen strålede i årets første forårmorgen, uden at vi kunne øjne den. I den blodrøde strøms vandspejl, ser vi forpligtelsen til vor kamp mod uretten og inspirationen til at sætte alt ind for, at deres kamp ikke skal standse, før den er ført til sejr.

De gav deres liv for at nedkæmpe uret og terror, og for at bygge et samfund på ret og tryghed.

I det håb - og den bøn til Gud - at vi må findes værdige til at fortsætte

deres kamp, som faldt, ærer vi i mindet hver den, som fandt sit Haraldsted i kamp for landets frie fremtid.
Guds fred med vore døde i Danmarks rosegård.
Guds fred med dem som bløde af dybe hjertesår.

Den 9. april - i historiens lys

Bladrer vi i Danmarks historie er det mærkeligt at se, hvordan bestemte data har fået indvirkning på udviklingen i vort land. 15. juni er en fremgangens dato - der er en egen sejrxfanfare over dagen.

En anden mærkedag, som vi husker knap så gerne, er 9. april.

Mand og mand imellem vil man måske tro, at det først var i 1940, datoen trådte ind i vor historie.

Men nej, så langt tilbage som 1440 træder den frem og får en hæmmende indflydelse på udviklingen i vort samfund. 9. april dette år, kronedes Kristoffer af Bayern til Danmarks konge, en konge, der frygtede den frie bondes stilling og derfor ville kue ham.

Hans indstilling førte til kamp med de jyske bønder, der blev besejret i foråret 1441.

Visen om kampen kender alle. Den slutter: Tilbage stod de Vendelboer, de ville ikke fly.

Næste gang vi træffer datoen er i 3-årskrigen i slaget ved Bov. Danskerne slog oprørerne, og kampen ville være endt, om ikke vor sydlige nabo blandede sig ind.

Knap 100 år efter er 9. april så vor sorgens dag. Så lammende var slaget den 9. april 1940, at det tog os et par år at rejse os til den kamp, som måtte til, for at vi efter krigen kan se hinanden og verden frit i øjnene, uden at blues ved det. Et må og skal stå fast for os alle, at vi ikke efter denne krig, må få sådanne tilstande herhjemme, som igen kan afstedkomme så ubodelige skader som de sidste 5 år.

Forskelligt fra det illegale blad

»Klokken er fem minutter før tolv«

Taget fra flere numre. Foruden lokalt stof var der nyheder fra udlandet, og om tyskernes fremfærd. Af hensyn til evt. efterkommere, er flere navne udeladt. Men i originaludgaven var de med.

Lokal nyt

Vust - En ung pige fra Han Herred blev forledet, da hun var på vej til sit hjem, stødte af en tysk soldat i nærheden af Vust station. Soldaten forsøgte at øve vold mod hende, men pigen var stor og stærk og havde tiltrækkelig kondition. Hun forsvarede sig bl.a. med spark i skridtet, og slap bort i god behold.

Thrup. - For kort tid siden var nogle tyske soldater gerådet i et voldsomt skænderi, hvorunder de også anvendte mursten som argumenter.

En af disse havnede i en privatelighed, hvor et lille barn, der lå i vugge indanfor vinduet, kun ved et under-undgik at komme noget til.

I samme by, har der flere gange været dramatiske optrin med halvlivde soldater. -Engang trængte de ind i et hjem, hvor de drev manden ud, for at kunne være ene med konen og en voksen datter.

To købmænd i området, fortsætter trods advarsler, deres handel med Væremagten. Denne handel foregår i stor stil. Hele vognladninger af forsyninger køres bort fra deres forretninger. At de begge betragter tyskerne som bedre kunder end danskerne, fremgår af, at det altid er de tyske soldater, der ekspederes først, ligesom disse også har adgang til forretningen om søndagen. Træffer de to købmænd deres "gode kunder" på gaden, hilser de på dem, som en hjemvendt amerikaner-hilser sin gamle mor.

Kæret - Som meddelel i dagbladene forfulgte en beruset person to kvinder, der måtte søge tilflugt hos hsm. Anders Madsen, Kæret. Denne blev såret af den berusede, som skød med sin pistol gennem døren. Da Madsen førtes bort i den tilkaldte ambulance, prøvede voldemanden, at få ambulancen til at vende om, hvilket dog ikke lykkedes. -Enhver vil have regnet ud, at den berusede er identisk med en tysk soldat. Vi kan til dette rigtige facit tilføje, at det var to feltmadræsser, der blev forfulgt.

Der er ankommet et større antal flygtninge til amtet. I Nykøbing er begge skoler beslaglagte, og der ventes ca. 700 flygtninge.

I Thisted præges bybilledet helt af flygtninge og soldater. Også enkelte landsogne er blevet velsignede med sultne repræsentanter for herrefolket

Vidsund - Tyskerne har påbegyndt fæstningeanlæg her.

Lokal nyt

Nykøbing - Blandt den sidste tids mange henrettede, er Svend Egon Nielsen, Thorse, der var faldt i Nykøbing. -Han havde i nogen tid været "under jorden", og var rejst til Århusegnens for at hjælpe med. -Under en af de første aktioner, blev han arresteret af tyskerne.

Politbetjent Madsen, der indtil 19/9. 1944, gjorde tjeneste i Nykøbing, er for kort tid siden, blevet dræbt under lidkamp m. tyskerne i Sønderjylland. Sammen med to kammerater, var han i aktion mod jernbanerne ved Vojens, da de blev angrebet af en tysk patrulje.

En landmand forsyner tyskerne på Tekniak Skole i Nykøbing med levnedsmidler, særlig kål, ærter og gulrødder. -Denne handel har stået på i længere tid, og til at begynde med, sendte han værerne med fragtmændene ind. Da disse nægtede at fortsætte, måtte han selv opasende hestene for vognen. For som han siger: "Drengene skal da have nogle vitaminer".

I deres angst for engelske faldkærmøjgere, afspærre tyskerne nu efter hver overflyvning, bygrænsen til Nykøbing, og enhver der ikke har legitimationskort, bliver holdt tilbage.

Thisted -25/3 var der 10 sabotager på banen mellem Odesund og Thisted.

Dette medførte at 25 stk. skinner skulle udskiftes, før en større transport kunne udgå fra Thisted.

Thisted - Et sikkert forlydende går ud på, at ARNE SMITH, Thisted, for kort tid siden er "gået under jorden". Til den nye fabrik, han har bygget er materialerne skaffet af en tysk officer. Svindelens skulle være opdaget, og tyskerne er på jagt efter ARNE SMITH.

Hvidbjerg - Tyske officerer kom forleden ind på **DSB rutebil-kontoret og forlangte rutebiler udleveret** til flygtninge-transport. De fik to rutebiler, samt alle de lastbiler, der kunne skaffes.

Hurup - Gestapo arresterede 28. marts pastor **NØRSØLLER JENSEN**. Årsagen er ukendt.

Vidsund -Kort før påske, begik en ung soldat i Vidsund, selvmord, fortvivlet over, at få meddelelse om, at russerne havde taget hans hjem. Han blev begravet på Skjoldborg kirkegård.

Antallet af danske frivillige og faldne i tysk krigstjeneste - 1940-45

1997 var der en oplysning i Danmarks radio om danske frivillige i tysk krigstjeneste.

Her meddelte man et tal på 7000 frivillige ialt.

Werner Best havde det flotte navn. Det tyske riges befuldmægtige i Danmark.

Denne stilling havde han fra 1942 til krigsafslutningen. Han blev efter krigen dødsdømt, men senere benådet og sad i flere år i Horsens Tugthus. Her fik han tid til at tænke over begivenhederne dengang. I bogen "Danmark i Hitlers hånd" (redigeret af Siegfried Matlok) oplyser Best, at alene på Østfronten, kæmpede mere end 8000 frivillige danskere, og ca. 5000 faldt her.

Andre kæmpede på Vestfronten, og vel også i den tyske marine og luftvåben.

I tyske hjælpekorps var der ca. 3000.

Werner Best mener, at de mange frivillige viser danskernes sympati for tyskerne.

Det nævnes, at danskernes tab i 1864 kun var på ca. 3000 faldne.

Og det må så betyde, at der faldt flere danske soldater for Hitler, Nazisterne og Tyskland, end der faldt for Danmark i 1864.

Leif Davidsen kommer i 1999 med denne opgørelse:

Ca. 14000 danskere i tysk krigstjeneste, ca. 4000 faldt ved fronten, og et ukendt antal omkom i russiske fangelejre. De sidste fanger løsladt i halvtredserne.

Men de forskellige opgørelser, må vel betyde, at ingen kender de nøjagtige tal.

6000 danske søfolk og fiskere deltog på allieret side, og desuden nogle hundrede i hær og luftvåben.

Besættelsestidens danske ofre.

Myrdet af tyskerne. Faldne 9. april 1940 og 29. august 1943. Døde i fængsler og KZ lejre.

Dræbt ved clearing-mord, folkestrejke, bombardementer og omkomne søfolk: ialt ca. 4000.

Ca. 13000 danskere sad i tyske KZ lejre. Heraf ca. halvdelen i Frøslev-lejren.

Danskere fængslet i KZ lejre i Tyskland var skadet på legeme og sjæl af de forfærdelige forhold, som var her, og mange døde tidligt af sygdom eller begik selvmord.

Ca. 18000 danskere var flygtninge i Sverige.

Efter afslutningen af krigen kom der et såkaldt nationalt retsopgør - men meget uretfærdigt.

Regeringen og politikerne, der var ansvarlige for samarbejdspolitikken, gik helt fri.

Men mange andre danskere fik strenge straffe for samarbejde af forskellig art med tyskerne.

Uheld under sabotage - 1 - 1945

Krigen havde nu varet i 5 år. Kørende materiel, lastbiler, rutebiler og meget få personbiler, der blev brugt som taxa, blev trods mangel på benzin, holdt nogenlunde kørende med generator, en slags kakkelovn der udviklede røggas.

Men systemet var ikke særlig pålideligt, og reservedele var opbrugt. Nyt autogummi kunne ikke købes, og man måtte bolte sprængte dæk sammen med stålplader.

Det var en nødløsning, der ikke var holdbar.

Var man gode venner med tyskerne, kunne man måske være heldig og få både dæk og kørsel.

Det var ikke noget modstandsbevægelsen så på med blide øjne. En undtagelse havde vi med vognmand Peter Nielsen, Skjoldborg. Han havde 2 lastbiler, samt en personbil der kørte taxa.

Tyskerne brugte hans biler så meget, at han fik tysk køretilladelse (Ausweis), og derfor kunne køre uhindret de fleste steder. Peter Nielsen blev et værdifuldt og modigt medlem af modstandsbevægelsen. Han kørte mange vigtige transporter uden uheld.

Efter krigen gik han til myndighederne, og afleverede de penge han havde tjent på tysk kørsel.

Området Thy - Mors skulle bruges til modtagelse af våben, og det var en almindelig antagelse, at bortset fra nødvendig sabotage mod jernbanen, skulle der helst være ro, for at Gestapo ikke skulle interessere sig for egnen. Men de sidste måneder blev der dog indledt en jagt på "Værne-magerbiler".

Men vi var ikke meget for at ødelægge biler hos folk vi kendte, og som var ejerens indtægtskilde.

Prøv at forstå en situation vinteren 1945. Knud Korsgård, Henry Chr. Hans Peter og mig - vi stod en nat uden for en garage, med en "Værnemagerbil". Porten var meget solid og låst.

Ejerens soveværelse var tæt på, og lavede vi støj kom han sikkert. Der var een som sagde, at det var ikke noget problem. Men der var enighed om, at vi ikke ville risikere at slå ejeren ihjel. Vi cyklede derfor hjem igen.

Men kort tid efter skete der et uheld, som kostede et medlem af vores

gruppe livet. I Snedsted stod en lastbil, som mest blev brugt til at forsyne "Værnemagten" med levnedsmidler.

Ejeren kørte ud til landmænd og købte forskelligt, som tyskerne kunne bruge til madvarer.

Den stod i en garage i nærheden af forsamlingshuset. Forsamlingshuset var fyldt med et kompagni tyske soldater, der havde til opgave at bevogte jernbanen.

Derfor blev det besluttet at sprænge lastbilen. Vi mente herved at kunne opnå både at ødelægge lastbilen, og samtidig give tyskerne en forskrækkelse.

En nat fulgtes Hans Peter Jensen, Henry Christensen og jeg til Snedsted. Vi stoppede øst for byen.

Jeg cyklede så alene ind i byen for at undersøge, hvor tyskernes vagtposter var anbragt.

Det var ca. ved midnatstid, der var fuldmåne, så det var meget lyst. Den tyske vagt patruljerede frem og tilbage, både på gaden og langs med forsamlingshuset. Så den vej kunne vi ikke bruge.

Vi cyklede derfor helt tilbage til vejen, som dengang gik til Elsted.

Her var der en kæmpehøj tæt ved vejen. Vi gemte cyklerne her, og gik tværs over markerne.

På den måde kom vi ind i Snedsted fra syd og kunne nu komme til garagen bagfra.

Lastbilen var desværre ikke kørt ind, den stod lige uden for porten. Vi kunne stå inde i garagen og rådslå om hvordan vi skulle gribe sagen an. På dette tidspunkt burde vi nok have opgivet, og ventet til en anden nat. Det var nemlig så lyst, at den tyske vagt let kunne se os, dersom vi kom ud af skyggen fra garagen.

Det var mig som havde sprængstoffet. Jeg regnede med at kunne komme ud til bilen ved at kravle og således at bilen var mellem vagtposten og mig.

Mens jeg er ved at gøre forberedelse til dette, bliver Hans Peter urolig, han er bange for at vagten skal komme for tæt på. Han siger, at han hurtigt kan lægge bomben på plads, han er nemlig mekaniker, og ved hvordan den kan anbringes.

Sabotage i Snedsted - 2

Hans Peter overtog bomben, og kommer ud til bilen, mens vi andre bliver i skyggen fra garagen.

Så snart Hans Peter kommer ud til bilen, lukker han motorhjelmene op. Motorhjelmen på lastbiler dengang, var hængslet på midten sådan, at man lukkede hver halvdel op fra siden.

Og de var lavet af solidt materiale, så de var forholdsvis tunge. Hans Peter har sikkert lagt bomben på skærmen, mens han lukker op.

Straks efter hører vi motorhjelmene falde ned med et brag, og lige oven i kommer eksplosionen som er så voldsom, at vi intet hører, kun et blændende lysglimt, og vi bliver kastet omkuld og var nok uden bevidsthed en kortere stund. Hans Peter blev selvfølgelig dræbt. Da vi andre kunne tænke nogenlunde klart igen, sørgede vi for at komme væk. Men jeg husker, at det mærkede som lungerne havde taget skade. Det gjorde meget ondt, men det gik over igen.

Henry var mest medtaget og måtte til lægen, det undgik jeg. Men vi fik begge nedsat hørelse. (Af hensyn til tyskerne var bomben gjort ekstra kraftig. Det blev bagefter sagt, at soldaterne skyndte sig ud af forsamlingshuset, og samlede sig på den modsatte side).

Efter tragedien kommer så tanker om, hvad der egentlig gik galt.

Jeg regner med, at motorhjelmene faldt ned oven på bomben og udløste eksplosionen.

En bombe af engelsk fabrikat bestod af fire dele. Sprængstoffet P.E.2. var stabilt alene, men for at udløse sprængladningen, blev indsat en lille forladning af mere følsomt sprængstof.

Forladningen skulle så aktiveres af en ganske lille detonator, der var så følsom, at den ikke tålte rystelse eller stød af nogen art.

Til at udløse detonatoren blev som regel brugt en sprængblyant, så bomben kunne tidsindstilles.

Vi brugte i dette tilfælde en blyant, der havde en løbetid på 2 timer. Jeg havde aktiveret den, så der kun var 1 time tilbage. Dette var mit ansvar, som jeg aldrig har glemt.

Men jeg tror, at den nedfaldne motorhjelme var årsagen til ulykken.

Hans Peter var et helstøbt menneske, han var en meget dygtig og solid håndværker.

Han var ivrig i K.F.U.M. og spejderbevægelsen, og var vellidt af alle. Vores sognepræst dengang, pastor Frederiksen, sagde til Henry og mig, at Hans Peter følte nok, at han var mere forberedt på at dø, end vi andre to. Derfor ville han ud til lastbilen.

Vores lille kommune, havde forholdsvis flest nazister af samtlige kommuner i daværende Thisted amt. Flere var temmelig fanatiske. De var så opslugt af nazismen, at der var lukket af for almindelig sund fornuft. Når nazismen fik så stor tilslutning her, så var årsagen nok, at de folk som gik i spidsen for partiet før krigen var meget respektable borgere.

I Sundby blev en søn af smedemester Larsen angivet til tyskerne, og arresteret for at uddele illegale blade. Angiveren blev bl. a. for dette straffet efter krigen.

Efter ulykken med sabotagen i Snedsted, var Gestapo selvfølgelig hos Hans Peters forældre.

Her prøvede de at få navne på andre der var med. Men det fik tyskerne intet ud af.

Vi havde måske flere venner, end vi regnede med, men netop i dagene før, havde vi arbejdet med at opstille "Ventegrupper" og havde besøgt flere, som måske kunne overtales.

Det var ikke alle, som sagde ja, og dem der ikke ville være med, kunne måske ikke holde mund.

Derfor gik Henry og jeg straks "under jorden" som vi kaldte det dengang. Vi havde begge falske legitimationskort, så det kunne let lade sig gøre, når vi blot kom så langt væk, at ingen kendte os.

Henry kom til Salling og jeg kom til Mors. Jens Kirk var blevet såret ved et vådeskud, og fik behandling på Koldby Sygehus og opholdt sig på en gård i Harring. Men på det tidspunkt jeg var på vej til Mors, var han i bedring og opholdt sig hos pastor Andersen i Visby. Der var en pige i Visby, jeg skulle tage afsked med. Derfor besøgte jeg Jens Kirk på min flugt til Mors, og vi drak morgenkaffe sammen med præsten og hans kone, hvorefter jeg fik en fisker med en motorbåd til at sejle mig og min cykel til Mors.

Mors - april 1945 - 1

Oplevelser under den sidste del af besættelsen

Udstyret med falsk legitimation og navn - Hans Chr. Svane - levede jeg, som det hed dengang "under jorden" en kort tid på Mors. Morsingboerne er jo kendt for at være realistiske i deres måde at håndtere tilværelsen på. Det var de også dengang og det håber jeg fremgår af denne beretning.

I april måned 1945 var jeg med den lokale modstandsbevægelse på øvelse.

Afdelingen på Sydmors samledes på Ørndrup strand en søndag formiddag.

Jeg husker tydeligt, at folkene ankom - de fleste på cykel med en lille karabin eller maskinpistol under frakken, men der var også nogle, der kom i hestevogn, det var dem som havde det engelske maskingevær "Brennung", der var ret tung.

Hestene blev kørt godt af vejen, og der må have været en mand til at passe dem.

Styrken var på ca. 20 mand, fordelt på 3 grupper. Efter at alle var ankommet, indskærpede delingsføreren folkene, at de skulle hemmeligholde modstandsbevægelsens aktiviteter, og en mand blev kaldt frem foran, og fik en meget skrap overhaling, fordi han havde været for åbenmundet.

Derefter var der instruktion i hærens fællestegn, og dette blev indøvet med grupperne i terrænet.

Små skiver blev stillet op på pæle helt ude ved fjorden, således at skudretningen var ud over Visby bredning. Herefter skød hver mand nogle skud med deres personlige våben, også maskingeværene blev brugt. Øvelsen blev afsluttet ved, at hver gruppe kastede en skarp håndgranat, den såkaldte "Ananas".

Nu er der nok nogen, som vil tænke: Hvordan kunne dette lade sig gøre, når der var tyskere overalt? Hertil skal siges, at på Mors var der kun tysk garnison i Nykøbing, samt udkigsposter på Sindbjerg og Salgjerhøj.

Men der var jo stadig patruljeflyvemaskiner, og fra Nykøbing udgik der regelmæssigt patruljebåde, og de var bevæbnet med både maskingevær og kanon, så de kunne være ret ubehagelige at komme i konflikt med.

Bådene var bemanded med tyske marinesoldater, hvoraf en mand altid stod med en kikkert og afsøgte fjordbredden, når de sejlede forbi.

Mors - 1945 - 2

Også denne dag kom patruljebåden, som heldigvis havde den gode egenskab, at den støjede meget. Til gengæld sejlede den meget hurtigt. Der var beplantning med buske og træer helt ned til stranden, og vi krøb selvfølgelig i skjul, så snart vi hørte båden.

Det samme gjorde vi, når der kom flyvemaskiner. Og vi var heldige ikke at blive observeret.

Hele filosofien bag denne træning var ret enkel. Folk var jo vant til, at tyskerne holdt øvelser overalt, så det var hverdagskost, at det knaldede rundt omkring. Netop ved Ørndrup strand var der temmelig langt til beboelse. Når man ikke kunne se os, så ville man tro, at det var tyskere på øvelse.

Ejeren af Ørndrup var selv med i modstandsbevægelsen, og folkene havde fri.

Delingsfører var Aksel Korsgård, Hvidbjerg.

Den daværende formand for Morsø Landboforening - Ringgaard, var også med.

Falsk legitimationskort.
Leveret af Arne Aabenhus.

4. maj 1945 - Sundby Thy

4. maj kom jeg hjem fra Mors, hvor jeg havde været "under jorden" den sidste tid af besættelsen. 5. maj om morgenen var jeg hos en nabo, der opbevarede en stor kasse våben i laden.

Militærgrupperne eller "ventegrupperne," som de også kaldtes, skulle bevæbnes i en fart, og vi pakkede ud, og der var et "Brenngun" maskingevær imellem, som skulle prøveskydes. Og det foregik i en slugt neden for gården.

Mens vi var i færd med dette, blev jeg kontaktet af sognefogedens hustru (som iøvrigt var vor nabos datter). Hun bad os køre til Sundby. Hendes mand var kaldt derned, fordi der var nogle tyskere, som huse-rede dernede. Og nu ville hun gerne, om vi overtog opgaven. Hun var meget ulykkelig over, at hendes mand var dernede.

Vi fik samlet 4-5 mand, og skyndte os at cykle derned. Men hele Sundby var som uddød, der var ingen at se hverken sognefogeden eller andre danskere eller tyskere.

Vi rykkede forsigtig frem langs med landevejen. Lige før vi kom til krydset, kom der to tyskere løbende fra øst, sandsynligvis var de ikke helt ædru.

Jeg tror nok, de skød et par skud op i luften med en pistol. Men før vi nåede at beslutte os til, hvad vi ville gøre, kom der en tysk lastautomobil af den sædvanlige type, "prærievogne" kaldte vi dem, fordi de var overdækket med presenning.

Soldaterne i denne bil, overskuede hurtigt situationen. De snurrede rundt i krydset med stor fart og bremsede op ud for urostifterne. Der sprang flere soldater ud og greb deres kammerater, kastede dem ind bag i bilen, hvorefter de hurtigt kørte bort.

Straks efter kom der to tyske lastautomobiler af samme type. De satte farten voldsomt op, da de så os i krydset. En af vore folk syntes, de skulle have en advarsel, og skød efter hjulene, derved kom der en opspringer fra brolægningen, og denne strejfede en kvindelig tilskuer, der nu var kommet ud og stod på trappen. Men heldigvis blev hun kun ramt i øreflippen.

Herefter fik vi ordre til at oprette en vejspærring ved krydset, således at vi kunne kontrollere færdselen, dersom det blev nødvendigt.

Maj 1945 - hovedkvarter - realskolen

Vi stod i forbindelse med realskolen i Thisted, som dengang var hovedkvarter for modstandsbevægelsen. Staben manglede folk, og jeg var ikke vanskelig at overtale.

Det førte til, at jeg kom til at gå i 3 måneder ved hovedkvarteret i Thisted. (Den sidste måned ved militæret). Her fik jeg mange forskellige opgaver, og kom som følge heraf tæt på begivenhederne. I det følgende skal jeg fortælle om, at efter tyskernes kapitulation, var det nødvendigt, at rydde op på mange forskellige ting, således at vi kunne komme til at leve normalt igen.

Politi og modstandsbevægelse arbejdede tæt sammen. Men politibetjentene var utilfredse med politimesterens holdning under besættelsen. Derfor var deres kollega Rosengren, deres chef i den første tid.

Straks efter, at jeg var ankommet til realskolen, blev jeg sendt op til arresten i Rådhuset. Her skulle jeg aflevere nogle "Stenguns" (engelske maskinpistoler) til arrestforvarer Magnussen. Jeg husker tydelig, Magnussen sagde, at nu ville han have en grundig instruktion. For når det var meningen, han skulle huse sådan noget krapyl, så ville han også have mulighed for at forsvare sig.

Det var nemlig meningen, at de mest belastede gestapofolk, marinevægttere og lignende, skulle afleveres heroppe. Resten kom i den første tid til at opholde sig i gymnastiksalen på realskolen.

Jeg var med ved arrestationer i de første dage. Det var jeg ikke særlig glad for, men heldigvis var der politi med, men een gang var der ikke politi med.

Det var nok den 5. eller 6. maj om aftenen ved midnatstid. Modstandsbevægelsen havde udsendt et opråb til befolkningen, hvor man opfordrede til at anmelde personer, man mente skulle straffes for deres opførsel under krigen. Og det var der flere, som benyttede sig af. Jeg havde vagten på kontoret denne aften, sammen med en københavner, der var gået "under jorden" i Thisted. Han opholdt sig hos grossistfirmaet Hans Jensen i Østergade. Telefonen ringer, og en herre præsenterer sig, og fortæller, at en kvinde - vi har været på jagt efter, nu er på sin bopæl.

Vi var lidt i tvivl, om vi kunne vente til næste dag, men så var der nok

risiko for, at fuglen var fløjet. Så vi besluttede, at det måtte vi hellere ordne med det samme.

Det hele gik i døgndrift, og vi ville ikke ulejlige politiet. Adressen var i kvarteret bag Nytorv. Det var ikke langt fra realskolen, så vi gik bare derned københavneren og jeg. Da vi kom til stedet, det var på øverste etage - blev der ikke lukket op, da vi ringede på. Vi kunne høre at nogen bevægede sig derinde, og vi forlangte, at døren skulle lukkes op. Men først da vi truede med at sprænge døren, kunne vi høre, at nøglen blev drejet i låsen. Da vi åbner døren er der mørkt i værelset. Vi tager lade-greb på vore pistoler, der kunne jo være en tysker hos hende, og forholdet til "Værnemagten" var ikke særlig god dengang. Vi finder en lyskontakt og midt på gulvet står en ung pige, højest 25 år. Pigen var helt nøgen, og vi kunne ikke få et ord ud af hende, og blev således ikke klar over, om hun var dansker eller tysker.

Men vi fik hende til at tage tøj på, og vi tog hende med til realskolen, hvor hun blev lukket ind til flokken, som var samlet der.

Indgang til Realskolen 5. maj 1945.

Realskolen - Thisted

Dagen efter fik vi på realskolen besøg af en gruppe tyske officerer. Officererne opførte sig ikke som den besejrede part. Deres opførsel var meget truende, og de var bevæbnede med maskinpistoler. De forlangte at få alle deres veninder løsladt, men de blev selvfølgelig afvist.

Borgmesteren og arrestforvarer Magnussen fik også besøg af denne gruppe, som repræsenterede de sidste sørgelige rester af "Herrefolket". Men deres besøg medførte, at vagten blev forstærket overalt. Morsingboerne var i forvejen ankommet til hjælp, fordi tyskerne nu begyndte at bryde op, så der skulle bruges meget mandskab til bevogtning af tomme militæranlæg.

Men åbenbart har jeg snakket meget om denne episode, for kort tid efter, satte "John" sig til den beslaglagte tyske skrivemaskine, og skrev følgende digt med mit navn under:

1.
Dit Land ligger nedtrædt i Støvst,
din Fær og Mor er bedrøvet,
mens du render ude og fløjter og hører
med Fjenden, din Tøjte.

2.
Du glad til hver Nazidreng smiler,
tar Plads hos ham i Luxusbilan,
og gir ham din Krop for en Sludder,
fy, skam dig, din hæslige Ludder.

3.
Mens Landskabet blir skudt, lagt i Lænker,
din Gunst du Bøddelen skænker,
paa Ryggen for t ysk Militær,
tvi, tvi din fordannede Mær.

4.
Ak, Had trives ikke herhjemme
og vi har for let til at glemme
men du, du bør ryste og bæve;
dig skal vi huske din Tæve.

e. hammer.

Han skrev med gennemslag temmelig mange eksemplarer, som han delte ud til højre og venstre, så jeg talte ikke mere om det, men jeg gemte et eksemplar.

Maj 1945 - staben i Thisted

Der var god forbindelse med nabo-distrikterne, i særdeleshed med Ålborg og Struer. Jævnligt kom der melding om, at nu var der eftersøgte personer på vej herop. Det skyldtes nok, at der i Thy stadig var mange soldater og flygtninge. Slap de først herop, kunne de let gemme sig, i de efterhånden store flokke af flygtninge og soldater, som i den første tid var blandet godt sammen. Flere gange var jeg med ude på Kronens Hede, for at søge efter personer, der var efterlyst. Men det var som at lede efter en nål i en høstak. Her gik mere end tusinde flygtninge og soldater i een pærevælling. (Der var en større barakby på Kronens Hede). Een af de allerførste dage blev der meldt fra Aalborg, at et par biler med gestapofolk og håndlangere var flygtet, og set på vej mod vores område. Derfor blev der oprettet en gruppepost ved Ålborgvej, lige over for den tyske hovedvagt i Fårtoftlejren.

Man håbede herved at kunne forhindre, at eftersøgte personer forsvandt ind i lejren.

Men "Værnemagten" blev åbenbart fornærmet over, at den skulle kontrolleres af sådan nogle banditter som os. Der skete det, at lige efter mørkets frembrud, blev vores lille gruppe pludselig omringet af en større styrke tyskere i fuld krigsudrustning. Og de tvang vores folk til at aflevere deres våben.

Jeg blev sendt derop for at undersøge forholdene. Da jeg nåede derop, havde tyskerne måske fortrudt deres opførsel, eller også var det meningen, at de blot ville vise deres overlegenhed.

I alt fald havde de afleveret våbnene igen, så gruppen var atter intakt. Men forståeligt nok, var vore folk meget ophidsede og sagde, at nu ville de ikke finde sig i mere!

Nogle få minutter senere kom det til en ny episode. Jeg stod ved maskingeværskytten, der dækkede den mand, som skulle kontrollere færdselen.

Så kommer en ung tysk officer ud fra lejren, men han nægter at lade sig kontrollere. Da posten prøver at stoppe ham, slår han sig løs.

Maskingeværskytten ligger med fingeren på aftrækkeren. "Skal jeg skyde" spørger han mig. Mit svar er: "Nej, lad endelig være. Det er umuligt at overse, hvad det kan føre til." - Men det var tæt på, og jeg kan se

tyskerens ansigtsudtryk endnu. Han var klar over at det var tæt på en katastrofe, også for ham. Men denne episode kan måske fortælle lidt om, hvor vanskelige vore opgaver kunne være.

Oprør - Georgiere

Der var ingen, der behøvede at kede sig - i alt fald ikke os der var blevet anbragt i centrum. De første dage skete der noget hele tiden.

6. maj, først på aftenen, hørte vi flere skudsalver fra automatiske våben. Det kunne godt lyde, som det kom fra området ved Fårtoftlejren, så vi blev lidt betænkelige ved situationen. Men det viste sig hurtigt, at det var et kompagni georgiere i tysk tjeneste, der var deserteret.

De havde taget deres våben med, og de havde taget nogle danskere som gidsler. På den måde håbede de nok at skaffe opmærksomhed på deres specielle situation som var komplet håbløs, og det var de vist selv klar over.

Herrefolket på vej hjem.

Efter at være taget til fange på den russiske front, havde de for at redde livet, indvilget i at trække i tysk uniform. De havde sikkert ikke været gode venner med Sovjet og kommunismen, og måske havde de et håb om selvstændighed.

Men tyskerne havde nok ikke turdet stole på dem, derfor var de kommet til Danmark. Der var ingen tvivl om, de selv var klar over, at de ikke ville blive godt modtaget ved hjemkomsten til Rusland. Og nu havde de forskanset sig her i Kronborg plantage. Gidsler mente de var nyttige, når der skulle forhandles. Det var de vant til fra krigen.

Heldigvis havde vi overklitfoged Rasmussen, Vandet. Han havde i sin ungdom opholdt sig i de baltiske stater og Polen. Rasmussen talte derfor også russisk.

Han tilbød georgierne, at de måtte komme med ham hjem til "Søholt". Men så skulle de frigive gidslerne og nedlægge våbnene. Han ville skaffe køretøjer, og så skulle hele kompagniet blive transporteret til Vandet. Men det nægtede georgierne at gå ind på i første omgang. De ville ikke frigive gidslerne før køretøjerne var ankommet.

Rasmussen lovede dem så, at de måtte beholde hans ledsager, indtil han kom igen med køretøjerne, og så frigav de gidslerne.

Georgierne boede i udhusene på "Søholt," der var overklitfogedens embedsbolig.

Her var de i ca. en uge, hvorefter de blev kørt til grænsen.

Der var megen sympati for deres specielle situation. Rasmussen og flere andre kørte med til grænsen for at sørge for, de kom derned i god behold. Men Stalins Sovjet havde sikkert ikke plads til dem. Jeg tvivler på, at nogen overlevede.

Englænderne kommer

Forbindelse med nabo-distrikterne skete pr. telefon. Dengang var der telefondamer på centralen, og linierne kunne let overbelastes, så der opstod lange ventetider.

Men vi havde den aftale med Jydsk Telefon, som var ene på markedet dengang, at når vi bestilte en L.V.-samtale, så gik den igennem med det samme. (Vi kaldte modstandsbevægelsen for "Thy Landeværn"). Derfra forkortelsen.

Der kom mange forskellige meddelelser. Jeg husker en aften, man ringede fra modstandsbevægelsen i Aalborg, og fortalte at de havde undersøgt Gestapos hovedkvarter, og der fundet en liste med en række navne fra Thy.

Jens Kirk var den første mand på listen. Det kan måske minde os om, at vi i Thy var heldige med, at befrielsen kom 5. maj og ikke ret meget senere.

En nat, da jeg havde vagt, meddelte man fra Struer i telefon, at englænderne var på vej herop i et par panservogne. Jeg fik besked om at underrette byens styre, således at flagene blev hejst, og "Ørkenrotterne" kunne få en værdig modtagelse. Men da det var meget tidligt om morgenen, var det ikke let at komme i kontakt med de rigtige personer, og jeg er ikke sikker på, at man nåede at få flagene hejst, før briterne var ankommet.

Svend Erik Thornild var Skaalum's næstkommanderende på amtskontoret, men han var også delingsfører for nogle unge raske folk, ca. 10-12 stykker. De blev sammen med de tre instruktører "Boysen", "Bent" og "John" brugt som udrykningshold. De fik mange forskellige opgaver. Men flokken svandt ret hurtigt ind. Nogen skulle passe deres arbejde. Andre skulle igang med uddannelse, men enkelte fortsatte lige som jeg med heltidsarbejde.

På grund af, at jeg havde været "under jorden", havde vi fået en bestyrer hjemme hos mor. Derfor kunne jeg godt fortsætte.

Straks efter den 5. maj kom der tre officerer fra hæren til hjælp.

Kaptajn Sabro skulle lede oprydningen efter tyskerne, men ham så vi ikke meget til. Kaptajnløjtnant Fjerring var min nærmeste foresatte i hele perioden.

Han var den som styrede det daglige arbejde. Og det var også ham, der lavede vagtlistor, skrev passersedler og dagsbefalinger. Overofficiant Løkkegård havde kommandoen i O. T. lejren. (Organization Todt). Denne lejr lå på et større område ved Nørre Alle. Her udførte han et stort og slidsomt arbejde med at sortere alle de mærkelige og farlige genstande, som vi samlede sammen og afleverede her. Og indbyggerne i Thisted kan takke ham for, at der ingen uheld skete med de meget store mængder sprængstof af forskellig art som oplagres her.

Englænderne ankommer til Thisted.

Kørselskontor

Et kørselskontor med ing. Vestergaard som leder blev oprettet. Her var omegnens vognmænd til rådighed med lastbiler.

Personbiler som havde været opklodsede, blev også gjort køreklare igen. Men det var nødvendigt med chauffører, for vi unge mennesker, der skulle udføre arbejdet, var alle i den alder, hvor vi ingen kørekort havde. Det havde vi jo ikke brug for under krigen. Almindelig bilkørsel havde været forbudt siden 1939. Der var jo ingen benzin.

Den første uges tid efter 5. maj, opholdt jeg mig på realskolen hele døgnet.

Men derefter kom der hver morgen en bil som hentede mig, og kørte mig hjem til aften igen.

Mekaniker Niels Visby Jensen og mekaniker Holger Nørager garanterede, at køretøjerne var i orden, og Vestergaard skaffede benzinen.

Der må være episoder fra disse dage, som kunne have værdi for at beskrive forholdene dengang. Der blev skrevet meget få rapporter. Det undrede mig lidt dengang, at vi ikke skulle skrive rapporter over dagens arbejde.

Men kaptajnløjtnant Fjerring havde travlt med mange forskellige opgaver, og stabskontoret var bemanded med frivillig arbejdskraft, der skiftede tit.

Flere var kun på kontoret et par timer, så skulle de hjem og passe deres eget.

Nogle benyttede lejligheden til at pynte på et belastet omdømme.

I de allerførste dage kunne de Thistedboere, der havde ærinde på realskolen, risikere at blive modtaget af en mand, som alle vidste, havde deltaget i udsvævende fester med tyske officerer og embedsmænd.

Det er selvfølgelig let at kritisere, men fejl bliver der jo altid lavet.

Vi havde et begreb dengang: "De sidste dages hellige" og det behøver vist ingen nærmere forklaring.

Efter de første hektiske dage, var det oprydningen efter tyskerne, som havde første prioritet. Skaalum var kontorchef ved Thisted Amt. Og han havde en aftale med tyskerne. De skulle melde til ham, når de forlod deres forskellige stillinger. Vi skulle så gennemgå området, og fjerne alt, hvad der var farligt, eller også sende et vagthold derud.

*Et hjørne af »Flieger Horst« (Dragsbæklejren).
Af camouflagen blev mange barakker opført - så de lignede
bygninger til en dansk bondegård.*

Det var nødvendig straks, at gå igang med dette arbejde, ellers kunne der let ske ulykker, dersom folk ville undersøge, hvad tyskerne havde efterladt.

Som før sagt, var vi ikke så mange, som udførte dette arbejde, og de fleste arbejdede alene. Vi havde nok det til fælles, at det passede os bedst. Forklaringen er vist, at vi mente det var mest sikkert at arbejde alene. Det var ikke ufarligt, dersom nogen mente, de var eksperter.

Og vi må være blevet betragtet som specialister. Vi måtte selv finde ud af, hvordan det tyske materiel skulle behandles. Kaptajnløjtnant Fjerring kom sidst i maj med en trykt anvisning på, hvordan vi skulle behandle den tyske "Pansernæve" (Antitankvåben). Det var den eneste hjælp vi fik.

Men vi kunne bestille både arbejdskraft og lastbiler til transport.

Alle Kunst – Ist umsunst – Wenn ein Engel auf das Zündloch brunst.

Skitse til kaminmaleri i Dragsbæklejren. Billedets tekst lyder: Alle Kunst – ist Umsunst – Wenn ein Engel auf das Zündloch brunst.

»Seefliegerhorst«

Da vi skulle undersøge, hvad der gemte sig i Dragsbæklejren, fandt jeg skitser til et stort maleri, der var i officersmessen (nu Hotel Limfjorden). Det afleverede jeg til Thisted Museum. Officersmessen var både stor og flot udstyret, så kommunen kunne uden de helt store omkostninger forandre bygningen til hotel. En dygtig forpagter drev hotellet i flere år under navnet »Strandhotellet«. Senere blev den solgt, og hedder nu »Hotel Limfjorden«. Dragsbæklejren blev senere overtaget af CF-kolonnen, og flere af dens barakker var så solide, at de er brugt helt frem til nutiden. En anden del blev international flygtningelejr. Lejren var for såkaldte allierede flygtninge, der mest kom fra de baltiske stater, som først var besat af Sovjet, og dernæst af Tyskland - og til sidst Sovjet igen. Og flygtningene ville ikke hjem til russerne. De fleste yngre, rejste efterhånden væk til andre lande og mange ældre blev her resten af deres liv.

Samling af krigsmateriel

Vi havde kun den stående ordre, at alt, hvad der var farligt, skulle fjernes i første omgang, og dernæst, hvad der havde værdi, og forholdsvis let kunne fjernes.

For mit vedkommende startede dagen med, at jeg mødte på kontoret, og fik dagens opgave. Derefter gik jeg til ing. Vestergaard eller Niels Visby Jensen, og bestilte som regel to lastbiler. Mandskab til hjælp fik vi i den første tid fra beredskabsstyrken, men modstandsfolkene skulle jo også passe deres civile job.

Allerede efter få dage, blev der indkaldt arbejdere, og her var der ingen mangel.

Thisted var fyldt med folk, som havde arbejdet med tysk fæstningsbyggeri. Så jeg gik blot ned på havnen, og bestilte de folk, der var brug for. Indsamlet materiel blev kørt til "Organization Todt" lejren, der lå ved Nørre Alle.

Her tog overofficiant Løkkegaard imod, og sørgede for sorteringen. Jeg nåede at komme i de fleste tyske stillinger fra Torup Strand til og med Stenbjerg.

Det var lige fra radar- og pejleanlæg, kaserner, forsamlingshuse, hoteller og skoler, hvor "Værnemagten" havde haft ophold, til betonstillingerne ved havet, og andre steder.

I Bulbjerg-Vust fæstningen, var det mest jordhuler. Fæstningen gik fra Bulbjerg til Lund fjord, og var i de sidste krigsmåneder omdannet til en "Pindsvinestilling," som kunne forsvares til alle sider.

Dette meget store fæstningsareal blev en tid bevogtet af "Den Danske Brigade." Disse soldater var på min alder, og da jeg var derude mange gange, kom jeg efterhånden i snak med dem. Nogle af dem var fra Aalborg, og her havde de, før de kom til Sverige, været med til at erobre et større parti nye stormgeværer fra tyskerne. De havde haft et par jernbanefolk i gruppen, og da de opdagede, at en vogn indeholdt disse geværer, sørgede de for, at vognen blev rangeret ind på et sidespor. Og det lykkedes at få den tømt, før tyskerne anede uråd.

De havde nu været hjemme i Aalborg, og havde taget nogle af disse geværer med her til Vust. Dette stormgevær, som de kaldte det, var forløberen for Gevær 75, der blev standardgevær i det danske forsvar, men

det var en sværere konstruktion. Jeg blev indbudt til prøveskydning, og det skød let igennem en svær jernbjælke.

Heldigvis havde tyskerne konstrueret det så sent i krigen, at de ikke nåede at tage så mange i brug.

I Bulbjerg-Vust fæstningen var der mange danske våben, lige fra kanoner, der stammede fra krigsskibe, og 81 mm. morterer, til Madsen maskingeværer, og gevær m. 89, samt danske håndgranater, der var af dårlig kvalitet. Halvdelen forsagede, når vi afprøvede. Desuden var der mange danske uldtæpper. Dansk køkkenudstyr med Gullasch-kanon var der også. Vi undrede os over, at den danske hær ikke havde ødelagt materiellet 29. august 1943.

Når vi ankom til en forladt tysk stilling ude i klitterne, så var vi på ukendt område.

Lastbilerne stoppede i god tid, vi måtte ud og undersøge, hvor der kunne køres.

Minefelterne var vi ikke glade for. Sandfygning havde mange steder sløret både pigtråd og hjulspor, så det var vanskelig at konstatere, hvor det var sikkert at køre, men vi slap for uheld. Når vi havde læs, kørte vi til O.T. lejren ved Nørre Alle. Men vi kørte forsigtig, det var jo ikke sikkert, det indsamlede tålte ret mange rystelser.

O.T. Lejv

Her blev det hele sorteret. Våbnene blev lagt på jorden, hvorefter man med et autogenskæreapparat skar det hele igennem, så det blev ubrugeligt.

Herefter blev det som skrot, transporteret med skib til Frederiksværk til omsmelting. Det skete efter ordre fra englænderne, der krævede alle tyske våben ødelagt. De store fastmonterede kanoner, rørte vi ikke ved. Men granaterne blev samlet i bunkers, hvor åbningerne blev muret til, så de kunne ligge sikkert til senere afhentning. For hele denne proces, med genbrug af de store mængder stål, tog jo meget lang tid.

Når vi ankom til O.T. lejren, kunne et læs bestå af forskellige slags våben, med tilhørende ammunition, granater og magasiner til mindre kanoner.

Stangkrudt i lærredsposer til nogle af de større kanoner, var der også. Sprængladninger til ødelæggelse af kanoner, så de blev ubrugelig for fjenden.

Der var meget store mængder håndgranater, store og små tallerkenminer, og nogle som lignede konservesdåser. Desuden de frygtede S-miner, der var lavet således, at de sprang en meter i vejret, før de detonerede. Der var også mange små fodfolksminer af træ, som ikke kunne spores med minesøger.

Der kunne også være papkasser-imprægnerede med voks, indeholdende ca. 20 kg. af det tyske sprængstof "Donarit."

Af antitank-våben var der "Pansernæver" og enkelte raketstyr.

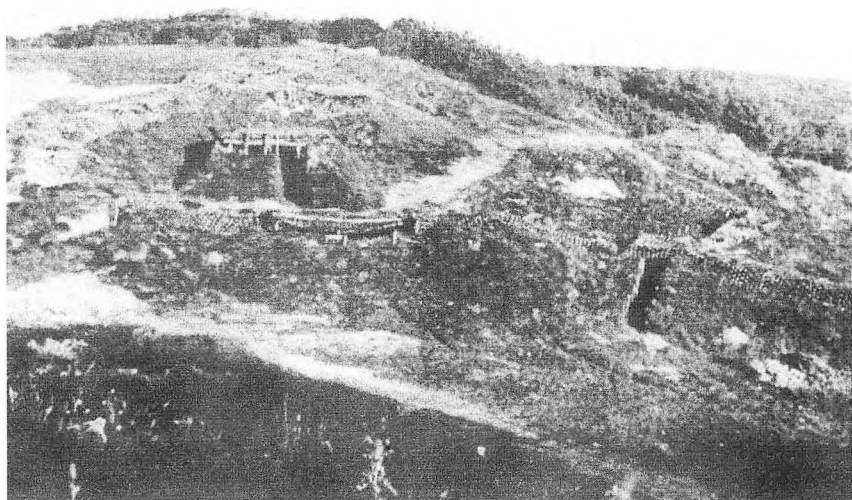
Til bekæmpelse af kampvogne var der også et stort lager af glaskolber, indeholdende en stærk syre, som var beregnet til at kaste ind gennem sigtespalten. Flere slags flammekastere var der også. Og mange signalpistoler, med store mængder patroner. Mange felttelefoner og meget andet til faget.

Thistedboerne var sikkert ikke klar over, hvad vi kørte med gennem de smalle gader ud til Nørre Alle. Ellers havde de nok protesteret. Men der blev snakket, om risikoen ved at samle alt sprængstof her. Derfor blev der lavet forsøg på stranden neden for "Fliegerhorst" skærmet af ret høje skrænter.

Større dynger af forskellige genstande med sprængstof, blev samlet her.

Det blev forsøgt, at få det hele til at eksplodere på een gang. Men forsøget blev hurtigt stoppet. Naboerne kunne finde mærkelige genstande på deres marker.

Forskellige slags granater blev slynget langt væk uden at eksplodere. Forsøget blev ikke gentaget, og herefter blev disse effekter lastet i skib og dumpet i havet. Men granaterne fra de større kanoner, blev sejlet til Stålvalseværket i Frederiksværk, hvor sprængstoffet blev fjernet med damp, således at metallet kunne bruges igen.

Vust-fæstningen var i 1945 udbygget således, at man kunne spærre det smalle stykke land mellem Bulbjerg og Lund Fjord. Afstand fra Bulbjerg til fjorden var ca. 4 km og denne »pindsvinestilling« var i areal mindst lige så stor som Hanstholm-fæstningen. Der var mange minespærringer, men tyskerne havde ikke fået alle miner i jorden, så vi fandt mange slags miner i depot derude.

Ude ved kysten var der de sædvanlige beton-stillinger, men længere inde i landet var der flere km løbegrave. Disse løbegrave var de fleste steder overdækket med svære træstrammer og et tykt jordlag. Det var en mærkelig fornemmelse, første gang at komme ud og gennemse disse mørke jordhuler, og finde mange mærkværdige ting og genstande. Det var her jeg var med til at fjerne mest materiel.

Sektion Nord-Vest

— THISTED —

H Nr.218

PASSERSEDDER

for

Delingsfører Hammer,

til at ind og udpassere i Fæstningen Bulbjerg med ca. 10 Mand.

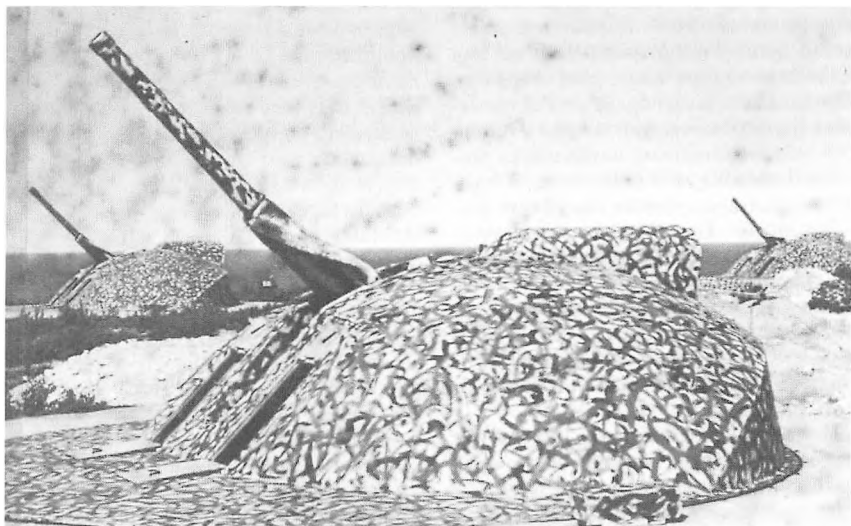
Thisted, den 5/7 1945.

L. Salvoe

Kaptajn.

Balleby - 1017 - 1

Fra oprydning efter tyskerne - sommeren 1945.

Et lille udsnit af kanonstillinger ved Hanstholm.

*En fremskudt maskingeværpost ved Bulbjerg
og Skarreklit.*

slut med oprydning

Efter det egentlige krigsmateriel, fjernede vi mange forskellige genstande, som måske havde en vis værdi.

Tilbage var de mange minefelter. Hvor mange miner der var, har jeg ingen tal på. Men det var et meget stort antal miner, som skulle fjernes. Arbejdet blev udført, af et tysk minerydningshold, under dansk kommando. Det var et farligt arbejde, som vist ingen misundte dem.

En særlig civil kommission blev nedsat til at forestå sidste del af oprydningen.

Der skulle fjernes mange kilometer pigtrådshegn og store tunge jernkryds i tusindtal, fra kampvognsspærringer.

Ved kysten var der mange og lange tankgrave og løbegrave. Men selv langt inde i landet, var der mange steder gravet skyttehuller langs med vejene.

Det blev gjort i de sidste måneder, så det var tydeligt, at man forberedte en forsvarskamp til allersidst.

Men alt skulle selvfølgelig jævnes. Og dengang skete det med håndkraft.

Her var arbejde til mange hænder i flere år.

Barakker i meget stort antal skulle fjernes eller flyttes. Der blev holdt auktioner, og tysker-barakkerne blev sendt mange steder hen, og brugt til forskellige formål.

Flere grundmurede bygninger er stadig i brug, og ved kysten står de mange betonbunkers, til minde om en ydmygende periode i Danmarks historie.

Modstandsbevægelsen blev hjemsendt sidst i juni, men jeg fortsatte mit arbejde ca. en måned længere. Nu var det militærets Parkkommando, Sektion Nordvest.

Men for mit vedkommende betød det ingen ændring. Jeg fortsatte med nøjagtig det samme arbejde, men nu skulle jeg være opmærksom på, at det var forskellige hærafdelinger, som stod på vagt. Og de kendte jo ikke mig. Derfor var det bedst at have passersedlen i lommen. Man skulle have kontrol med, hvem der kørte rundt med et par lastbiler, og tømte de tyske stillinger. Da jeg holdt op, var der faktisk kun de fastmonterede store kanoner og radaranlæg tilbage.

Gebrauchsanweisung für Sprengpatrone Z.

(Zum Einlegen in den Behälter für Sprengpatrone Z.)

- a) Nach Öffnen des Behälters für Sprengpatrone Z die Büchse für Zündmittel herausnehmen und aus dieser vorsichtig den Sprengkapselzylinder 100 bzw. 150. (1 Zündschnuranzünder 39 zum Vorrat bleibt in der Büchse.)

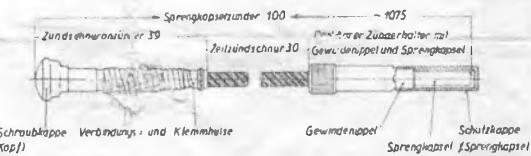
Behälter für Sprengpatrone Z
(Abmessungen richten sich nach der darin verpackten Sprengpatrone Z 14 bis 500)
Kennzahl für Sprengstoffart
Wellpappenlage

Büchse für Zündmittel
(Inhalt: 1 Sprengkapselzylinder 100 u. zum Vorrat 1 Zündschnuranzünder 39)
Fußscheibe
Sprengpatrone Z mit Stiel (eingeklappt) (Spr. Patr. Z 34 hat keinen Stiel)

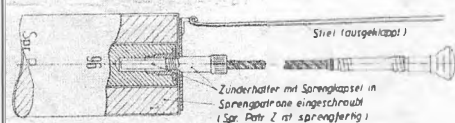
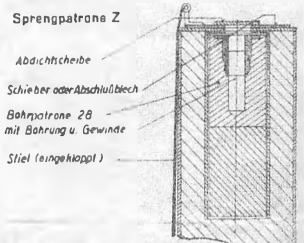

- b) Schutzkappe vom Zünderhalter (Preßstoff) des Sprengkapselzünders 100 bzw. 150 abschrauben. (Vorsicht, darunter befindet sich die Sprengkapsel).

Sprengkapselzylinder 100
ist für Sprengpatrone Z 34 — Z 120)
Sprengkapselzylinder 150
für Sprengpatrone Z 150 — Z 370,
Länge 1575).

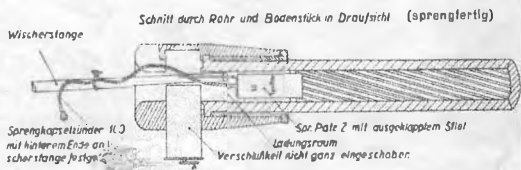

- c) Sprengpatrone Z aus dem Behälter nehmen und Abdichtschelbe aus Papier vom Schieber bzw. Abschlußblech entfernen, so daß das Gewinde in der Bohrspatrone frei liegt. Das Loch im Schieber muß über der Bohrung der Bohrspatrone liegen, damit sich der Gewindenippel vom Zünderhalter mit Sprengkapsel leicht einschrauben läßt. Bohrung muß rein sein.

- d) Sprengkapselzylinder mit der Sprengkapsel in die Bohrung der Sprengpatrone stecken und Zünderhalter mäßig fest einschrauben.

- e) Bei Geschützen Verschuß öffnen, Sprengpatrone Z (nach Ausklappen des Stieles) soweit wie möglich in den Ladungsraum schieben und hierbei das Ende des Sprengkapselzünders festhalten, damit sich die Zündschnur nicht zusammenrollt. Beim Vorschieben darf unter keinen Umständen mit der Wischerstange gegen den eingeschraubten Zünderhalter gestoßen werden. Wischerstange in den Ladungsraum stecken und Verschuß (soweit Wischerstange zuläßt) schließen. Auf Zündschnur achten und das Ende an die Wischerstange binden. Bei Zeitmangel bleibt Wischerstange weg und Verschuß öffnen. Automatische Verschlüsse bleiben grundsätzlich offen. (Bei Werfern Sprengpatrone von der Mündung einsetzen.)

- f) Bis auf einen Mann alle Personen, Pferde und Fahrzeuge mindestens 300 m (ab Sprengpatrone Z 150 bis 500 m) entfernen oder in Deckung schicken.
- g) Schraubkappe (Kopf) vom Zündschnuranzünder 39 abschrauben und durch kräftiges Ziehen zünden. Eiligst vorher gewählte Deckung aufsuchen. Die Zündung hat etwa 100 Sekunden, bei Sprengpatrone Z 150—370 etwa 150 Sekunden Brenndauer.
- h) Ist nach 5 Minuten (bei Sprengpatrone Z 150 — Z 370) bis 8 Minuten) Wartezeit keine Zündung erfolgt, so geht der Mann an das Geschütz, schraubt den Zündschnuranzünder 39 von dem Verbindungsstück ab und schraubt den als Vorrat beigegebenen Zündschnuranzünder (befindet sich in der Büchse für Zündmittel) an. Das nochmalige Zünden erfolgt wie unter g). Der Zündschnuranzünder hat Linksgewinde.
- i) Zerstören von Fahrzeugen und Gerät sinngemäß. Sprengpatrone ist an der empfindlichsten Stelle anzubringen. Bei Munition in Mitte des Stapels, bei einem Geschöß unterhalb des Zünders anlegen. Entsprechend der zu zerstörenden Munition (Kal. u. Menge) muß die Sicherheitsgrenze nach f) erhöht werden.

Fra oprydning efter tyskerne - sommeren 1945.

Modstandsbevægelsens hovedkvarter var i den første tid på Thisted Realskole.

Gymnastiksalen her blev brugt til fængsel for de personer, der blev arresteret.

Men det egnede sig ikke godt til dette formål. Og straks tyskerne forlod Fårtoftlejren, flyttede vi derud. Her var god plads til alle.

Tyskerne havde ikke sparet på indretningen her. I lejren var der flere meget store kontorbarakker, store værkstedsbygninger og mandskabsbarakker.

Her var tre slags kostforplejninger. Den bedst indrettede til officerer, en ringere til befalingsmænd, og en stor og godt slidt til det menige mandskab.

Fangerne kom herud, og dragonerne overtog bevogtningen.

Militæret flyttede ind allerede før modstandsbevægelsen blev hjemsendt.

Modstandsarbejdet blev således for mig afsluttet med i 3 måneder at rydde op efter det tyske "Herrefolk." Det kunne jeg gøre, fordi mor havde fået en bestyrer, da jeg gik "under jorden." Og jeg har aldrig fortrudt, at jeg tog dette arbejde.

Jeg oplevede mange forskellige situationer dengang, og kunne selv bestemme, hvordan arbejdet skulle udføres.

slut med modstandsbevægelsen

Thy Landeværn, som modstandsbevægelsen i Thy nu hed, havde stadig kaptajn Ejby Nielsen, som øverste chef.

Men Jens Kirk havde jo været den drivende kraft i opbygningen fra starten, og han havde haft kontakt med modstandsfolk i det meste af området.

Vi havde haft meget travlt i de første dage efter 5. maj. Måske derfor, og for at mødes, før vi skulle passe vores civile arbejde igen. I alt fald fik Jens Kirk den gode ide, at invitere til gilde ude på "Thousgaard" engang midt i maj. Derved skaffede han os en oplevelse ud over det sædvanlige.

Der var ikke mange biler, som kunne køre dengang. Men alligevel lykkedes det Jens Kirk at finde en lille autobus, der kørte os til Hanstholm, efter at vi havde spist.

Han havde aftalt med kommandanten i Hanstholm-fæstningen, at vi kom derud.

Hanstholm-fæstningen og de nyeste radaranlæg, skulle tyskerne selv demonstrere for englænderne. Derfor var "Værnemagten" her endnu, og kommandanten havde lovet Jens Kirk at vise rundt.

Det som imponerede mest, var ildleder-centralen i en meget stor bunkers i flere etager. Her var der bl. a. et meget stort bord med påmalet kort over hele det store fæstnings-område. Alle stillinger med våbentyper og skudvidder var angivet, og der var telefonforbindelse herfra til alle.

Vi var ca. 11-12 modstandsfolk med damer. Deltagere var Jens Kirk. Gdr. Hans Carl Toft, Bjørndalgård. Boghandler Balleby, Thisted. Journalist Hebsgaard, Thisted. Tømrermester Levin Gregersen, Østerild. Gdr. Aksel Andersen, Sennels. Gdr. Johan Gerstrøm, Sennels. Svend Erik Thornild, Amtskontoret. Gartner Kjær, Thisted. Overbetjent Kaj Petersen, Thisted. Ing. Vestergaard, Thisted og undertegnede, alle med damer.

Det er navne, som er skrevet ned for mange år siden, og forhåbentlig er alle med.

Efter rundvisningen kørte vi tilbage, og havde et par hyggelige timer på "Thousgaard".

Afslutning

Når vi ser tilbage på tiden dengang, og hvad krigen førte med sig; så er der vist mange, der undrer sig over, at nazisterne kunne få tyskerne til at udføre alle de rædselsgerninger, som de fleste vist har læst om, eller set på film og TV.

Dengang foregik det lige uden for vor egen dør.

Selv om vi blev sparet for direkte krigshandlinger, fik vi dog lejlighed til at se, hvordan nazisterne prøvede at skræmme befolkningen. At være i besiddelse af et illegalt blad, var nok til at blive sendt i koncentrationslejr. At spytte på jorden foran en tysker var nok til at blive sendt i fængsel. Der var dødsstraf for bistand til fjenden, og det blev fortolket på mange måder.

Den hårde skæbne, vores forvalter på "Kejsegaarden" blev udsat for, var en af de metoder Gestapo brugte for at skræmme danskerne.

Det var grusomt for hans familie ikke at vide, hvad der var sket med ham.

Gestapo forsvandt med Rasmus Rasmussen, og ingen vidste hvad der skete derefter.

Sommeren 2003 havde vi den glæde at få besøg af min gamle ven, Jens Stenz og hans hustru Inge.

Vi gennemgik selvfølgelig vores fælles fortid - oplevelser fra dengang står stadig tydeligt i vores erindring.

September samme år, var Jens inviteret på en rejse til Tyskland sammen med andre overlevende fra det, som under krigen var et helvede på jord. Her skete det mærkelige, at Jens mellem 50.000 navne fandt "Ras".

Denne rejse skildres vist bedst med et kopi af brev fra Jens Stenz, som ses på omstående side.

Læsere der interessere sig for modstandskampen, anbefales at læse bogen »Modstandsgruppen Hvidsten« af Jørgen Røjel.

København Ø, juleen 2003

Kære Lis og Chis børn
Indledningsvis har Inge og jeg en
virkelig trang til end nu et gang
at lakke for nogle vidunderlige
dage hos jer i sommer. I sidste
speder det os, at I befunder jer
godt i jeres nye bolig. Ii var
bestemt dupeede!

I begyndelsen af september var
vi på en anden rejse, nemlig til
Tjaskland, dels for at gense nogle
fangstbeere, dels for at overvære
en højtidelig, hvor KZ - lejren
Nueengamme blev overdraget til
os fanger, men først havde
kommitéen tilbudt mig (samt den
eneste) at gøre et ophold i Büchrow,
hvor højtidelsen i Büchrow fejres.
Jeg fik det endelige svar at med-
tage en kran på kirkegården i
Büchrow. Ligeledes var i Büchrow blev
jeg fortalt gennem byen i Leichter.

Denne gang var det med med-
tagelse af borgmesteren. En ser
for nemmelige!

Lørdag den 6. sept. i Nueengamme
vi var 7-800 tidligere fanger, sam-
let på "Apfelplätzen", der oprindeligt
kunne rumme 12-1500 fanger, og I
skiftet til appel. Vi var held dagen
sammen med generalkonsulenten,
en gublermand, der havde givet
brev af os en oversættelse på dansk
af alle tabene. Der var siddeplads
til alle fanger fra mange lande. En
meget højtidelig overdragelse til
os fanger, tilbageført, sammen
med. Til slut var alle 7-800
delagere til en fornem middag
i et stort universitetsområde.
I runde tal gik der gennem Neu-
engamme 100.000 fanger, 50.000
omkom. Jeg har TOTENBUCH
Nueengamme. Der står alle de døde.
Op på Rasmuss Rasmussen
født 18.04.14 død 20.04.45.

Mønsterprotektorat Danmark 1-2

Renthe-Fink var tysk gesandt i Danmark indtil oktober 1942. Efter statsminister Th. Staunings død maj 1942, blev Vilh. Buhl af det tyske udenrigsministerium accepteret som statsminister.

Renthe-Fink gav ordre om, hvad den tyske presse skulle skrive i nekrologen, og hvad den nye statsminister skulle sige i sin tiltrædelses-erklæring. Derefter udarbejdede han et memorandum om samarbejdspolitikens hidtidige resultater. Her er de vigtigste resultater.

- ✘ Den danske regering har overladt os de nødvendige militære anlæg,
- ✘ magasineret overflødige våben og ammunition under tysk bevogtning,
- ✘ stillet det danske antiluftskyts og kystbevæbningen til rådighed,
- ✘ afleveret to franske 105 mm batterier og et fransk 150 mm batteri,
- ✘ afleveret 40 stk. 20 mm luftværnsskyts,
- ✘ afleveret 6 af de nyeste danske motortorpedo-både,
- ✘ deltaget i ministrygningen i de indre farvande,
- ✘ påtager sig hele fyr-tjenesten,
- ✘ påtaget sig afmærkningen af de minestrøgne ruter,
- ✘ påtaget sig demonteringen af ilanddrevne miner,
- ✘ indrettet 70 luft-observeringspladser på land og 6 på fyrskibe,
- ✘ bygget Mandehoved fyr ved indsejlingen til den tyske minespærring,
- ✘ overladt os danske patenter til ministrygnings-udstyr,
- ✘ overladt os egnede farvande til u-båds øvelser m.m.,
- ✘ gennemført politibevogtning i Øresund, sammen med Abwehr,
- ✘ ydet krigs- og transportskibe isbryder-hjælp,
- ✘ meldt sig ud af Folkeforbundet og tiltrådt Antikomintern-pagten,
- ✘ afbrudt forbindelse med stater, der er i krig med Tyskland,
- ✘ afskåret USA-borgere fra telefon og telegraf, lukket USA-gesandtskab.
- ✘ Interneret statsborgere fra Cuba, San Domingo, Guatemala, Costa Rica, San Salvador, Peru, Nicaragua, og Uruguay,
- ✘ udvist de hollandske og belgiske diplomater, lukket det brasilianske gesandtskab og udvist diplomaterne,

- ✘ anerkendt den kinesiske nationalregering,
- ✘ erstattet udenrigsminister Munch med Scavenius,
- ✘ akkrediteret gesandt Mohr i Berlin og Presburg(Bratislava),
- ✘ protesteret mod Islands og Færøernes besættelse,
- ✘ protesteret mod Grønlands besættelse og Kaufman -aftalen,
- ✘ taget skridt overfor illoyale diplomater,
- ✘ interneret fjendtlige udlændige og udleveret dem til Tyskland,
- ✘ forbudt det kommunistiske parti, og anholdt kommunister og indsat dem i Horserød,
- ✘ udleveret ca. 200 tyske politiske flygtninger til Tyskland,
- ✘ ladet dansk og tysk politi udveksle oplysninger,
- ✘ udskilt hetzere af det offentlige liv,
- ✘ indført lov med tilbagevirkende kraft om handlinger mod Tyskland,
- ✘ ophævet mødeforbud der forringede DNSAPs propaganda-muligheder,
- ✘ givet danske nationalsocialister amnesti for lovovertrædelser,
- ✘ indført lov mod tyskfjendtlige tryksager,
- ✘ givet "Schleswigsche Kammeradschaft" ret til at bære uniform m.m.,
- ✘ forbudt tyskfjendtlig radio i alle offentlige lokaler,
- ✘ ophævet prisafslaget for særlig fede svin(over 70 kg.),
- ✘ nedskåret smør-rationerne med 10 %,
- ✘ leveret til Tyskland (indtil 31/3 1942): 722.000 stk. kvæg, 3.624.000 svin, 34.000 heste, 128.200 ton smør, 78.000 ton æg, 152.500 ton fisk.
- ✘ Indtil 27/4, 1942 har Danmark ydet Tyskland kredit på 889.061.000 kr. for varetydelser og 982.748.000 kr. for Værnemagtens ophold.

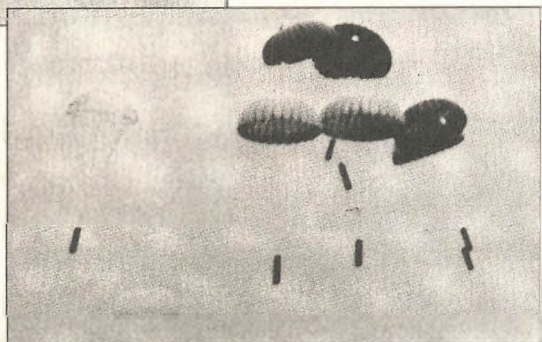
YDE SØRENSENS FORLAG
Algade 21, Koldby, 7752 Snedsted, tlf. 97 93 65 11

Forstassistent N. O. Brorly, leder af modtagelserne på Lolland-Falster, om en nedkastning den 25. september 1944:
»Vi startede i god tid. Alle var på mødestedet under den store ask.
Lysposterne blev stillet ud, vagtposterne sat af på de kriminelle punkter og ventetiden begyndte.
Månen kom over trætoppene og den åbne plads. Lidt før kl. 1 hørte vi pludselig en svag brummen fra vest, og få sekunder efter kom den store Halifax glidende lavt hen over trætoppene.

Der lød et smæld fra maskinen, og faldskærme af alle farver dalede ned mod jorden. Vi kunne kigge lige ind i maskinen, da de to pakker blev smidt ned. Det var et pragtfuldt syn«.

Kaptajn F. E. Nielsen, leder i Thy, fortæller: »Det var som maskinens bund åbnede sig, ud faldt containers - vandret et lille stykke for så derefter som på tælling at svinge sig ud og bremse. I det sendingen forlod den store 4-motorede maskine, så det ud som om denne blev hævet mange meter lodret i vejret. I løbet af et øjeblik var sendingen nået jorden«.